

Under tiden februari-juli 1974 utfördes grund-
förberedningsarbeten vid Åbo slott förtäras södra
länga, mellan runda och sexkantiga tornet.
Under dessa förberedelserna grävdes invid murväggarna

GRÄVNINGAR VID ÅBO SLOTTETS FÖRBOGGS SÖDRA

LÄNGA, MELLAN RUNDA OCH SEXKANTIGA TORNET

FEBRUARI - JULI 1974

Grävningar och att utföra vid förborgens södra
längas sydsida, varvid revideras av en äldre ritg-
ning som ett fyraårigt torn och fönst. Vid grävningar-
na invid murväggen på yttre borggården kom trappstigar,

1. Grävningar vid förborgens södra
längas sydsida, mellan runda och sex-
kantiga tornets 2
2. Grävningar på yttre borggården, invid
förborgens södra längas östra del.....s. 8
 - 2.1 Grävningar utanför rum Nr 28s. 9
 - 2.2 Grävningar utanför rum Nr 30,
öster om dess ytterdörrs. 11
 - 2.3 Grävningar utanför rum Nr 30
väster om dess ytterdörrs. 12
3. Grävningar i rum Nr 26s. 13
4. Grävningar i rum Nr 27s. 17
5. Grävningar i rum Nr 29s. 21
6. Grävningar i rum Nr 30s. 24
 - 6.1 Grävningar vid rum Nr 30's östra
väggs. 24
 - 6.2 Grävningar vid rum Nr 30's västra
väggs. 26

Margareta Willner
Riikka Vaurio

Åbo slott, 12.8.1974
Margareta Willner

GRÄVNINGAR VID ÅBO SLOTS FÖRBORGS SÖDRA LÄNGA, MELLAN RUNDA OCH SEKKANTIGA TORNET
APRIL - JULI 1974

1. Grävningar vid förborgens södra längas sydsida, mellan runda och sekantiga tornet..... 2
2. Grävningar på yttre borggården, invid förborgens södra längas östra del..... 8
- 2.1 Grävningar utantill rum Nr 28..... 9
- 2.2 Grävningar utantill rum Nr 30, öster om dess yttervägg..... 11
- 2.3 Grävningar utantill rum Nr 30, väster om dess yttervägg..... 12
3. Grävningar i rum Nr 26..... 13
4. Grävningar i rum Nr 27..... 17
5. Grävningar i rum Nr 29..... 21
6. Grävningar i rum Nr 30..... 24
- 6.1 Grävningar vid rum Nr 30's östra vägg..... 24
- 6.2 Grävningar vid rum Nr 30's västra vägg..... 26

Margareta Willner
 Mikko Vaurio

Fig 1

Under tiden februari-juli 1974 utfördes grundförstärkningsarbeten vid Åbo slots förborgs södra länga, mellan runda och sekantiga tornet. För dessa pålningsarbeten grävdes invid murväggarna gropar, varefter en del av muren under marknivå revs, och en betongbalk göts. När denna betong torkat, grävdes senare en bit av gropen ytterligare djupare, varefter betongpålar pressades ner under muren

Grävningar kom att utföras vid förborgens södra längas sydsida, varvid resterna av en äldre ringmur och ett fyrkantigt torn kom fram. Vid grävningarna invid murväggen på yttre borggården kom träpålar, stockar och stockbäddar fram. Ytterligare grävdes inne i rummen Nr 26, 27, 29 och 30. I samtliga rum kom fram murar under golvnivå, i några fall var det högst antagligt frågan om äldre golvbeläggning.

I augusti 1974 inleddes pålningsarbeten av förborgens södra längas västra del, med sekantiga tornet. I skråvandets stund framkomna resultat av dessa grävningar har dock inte medtagits i denna grävningsberättelse.

Förutom de ritningar och fotografier som är bifogade till denna grävningsberättelse, finns i Åbo stads historiska museum fotografier av fotograf P.O. Welin samt ritningar utförda av Museiverkets ritare.

Lösfynden från dessa grävningar är rätt anspråkslösa till omfång, bl.a pga att jord sållats endast i rum Nr 29, samt på södra längans sydsida. I detta skede är fynden tillsvidare osorterade och okatalogiserade.

Ytterligare finns från grävningarna bevarat murbruksprover, stockskivor och några träpålar.

Angående denna del av förborgens byggnadshistoria hänvisas till : Carl Jacob Gardberg, Åbo slott under under den äldre Vasatiden (Finska Fornminnesföreningens tidskrift 60. Hfors 1969) Sid 45-50, 439-445.

Åbo slott, 12.8 1974
 Margareta Willner

1. GRÄVNINGAR VID FÖRBORGENS SÖDRA LÄNGAS SYDSIDA MELLAN RUNDA OCH SEXKANTIGA TORNET

Grävningarna inleddes vid förborgens södra längas östra dels sydsida i februari 1974. Vid grävningarna kom fram rester av en ringmur som var äldre än nuvarande och hade en annan riktning än denna. Dessutom kom rester av ett fyrkantigt torn, som föregått nuvarande sexkantiga torn fram. Både tornresterna och resterna av den äldre ringmuren förstördes under arbetenas gång.

Provgrop

Den 11.1 1974 grävdes en provgrop, ung. 3 m från sexkantiga tornets östfasad. Provgropen grävdes på ung. samma ställe, där byggmästare Raatikainen 1960 grävt en provgrop. Gropen öppnades alltså på nytt, och fyllnadsjorden som togs bort härstammade från grävningarna 1960. Gropen var ung. 3-4 m bred och ung. 2 m djup. I gropens östra och västra kant kom rester av den äldre ringmuren fram. En ung. 2 m lång bit av den äldre muren hade nämligen rivits i samband med provgropsgrävningarna 1960.

Jordlager i provgropens västra kant

- Ung. 1 m fyllnadsjord hade grävts bort. Fyllnadsjorden innehöll sand, sten, tegelbitar, murbruksrester
- Under fyllnadsjordlagret fanns ett ung. 20 cm tjockt kompakt, fint kollager, som innehöll något murbruks-smulor.
- under detta fanns ett 70-75 cm tjockt, grovt lager som innehöll sand (högre upp gulbrun, lägre ner mer gråbrun) tegelbitar, sten, murbruksrester
- under detta fanns ett 35-40 cm tjockt svart lager som innehöll både förkolnade och murkna trärester. Dessutom innehöll det något tunt sand-kalk-lager.
- I detta svarta lagrets botten fanns tegelbitar.
- Understa synliga jordlagret var ung. 8 cm tjockt, gulbrunvitt och enhetligt, ev kalklager.

Fig. 2

Fig. 3

Fig. 5

Fig. 1

Under tiden februari-juli 1974 utfördes grundförstärkningsarbeten vid Åbo slotts förborgs södra länga, mellan runda och sexkantiga tornet. För dessa påbörjningsarbeten grävdes invid murväggarnas gropar, varvid en del av muren under marknivå revs, och en betongbalk göts. När denna betong förkast, grävdes senare en bit av gropen ytterligare djupare, varvid betongbjälkar pressades ner under muren.

Grävningar kom att utföras vid förborgens södra längas sydsida, varvid rester av en äldre ringmur och ett fyrkantigt torn kom fram. Vid grävningarna invid murväggen på yttre borggården kom träbjälkar, stockar och stockbjälkar fram. Ytterligare grävdes inne i rummen Nr 26, 27, 28 och 30. I samtliga rum kom fram murer under golvnivå, i några fall var det högst antagligt frågan om äldre kolvbälgar.

I augusti 1974 inleddes påbörjningsarbeten av förborgens södra längas västra del, med sexkantiga tornet. I skrivandets stund framkomms resultat av dessa grävningar har dock inte meddelats i denna grävningssberättelse.

Förutom de ritningar och fotografier som är bifogade till denna grävningssberättelse, finns i Åbo slotts historiska museum fotografier av fotograf P. O. Weilin samt ritningar utförda av Museiverkets ritare. Insläpningen från dessa grävningar är rätt anmärksamt till omfång, bl. a. på ett jord sållats endast i rum Nr 29, samt på södra längans sydsida. I detta skede är tyngden tillämpligare osorterade och skivokatalogiserade.

Ytterligare finns från grävningarna bevarat murbruksprouver, stockskivor och några träbjälkar. Angående denna del av förborgens byggnadshistoria hänvisas till: Carl Jacob Gardberg, Åbo slott under under den äldre Vasa-tiden (Finska Fornminnesföreningens tidskrift 60. Hföre 1969) sid 42-50, 439-442.

Åbo slott, 12.8.1974
Margareta Willner

1. GRÄVNINGAR VID FÖRBORGENS SÖDRA LÄNGAS SYDSIDA
MELLAN RUNDA OCH SEXKANTIGA TORNET

Grävningarna vid förborgens södra längas östra del sydsida i februari 1974. Vid grävningarna kom fram rester av en ringmur som var äldre än nuvarande och hade en annan riktning än denna. Dessutom kom rester av ett fyrkantigt torn som föregått nuvarande sexkantiga torn fram. Både tornresterna och resterna av den äldre ringmuren förstördes under arbetets gång.

Provgröp

Den 11.1.1974 grävdes en provgröp, ung. 3 m från sexkantiga tornets östfasad. Provgröpen grävdes på 1,5 m djup, där byggmätare konstaterade att det var ett provgröp. Gröpen öppnades alltså på nytt, och fyllnadsjorden som togs bort härtillades från grävningarna 1960. Gröpen var ung. 3-4 m bred och ung. 2 m djup. I gröpens östra och västra kant kom rester av den äldre ringmuren fram. En ung. 2 m lång bit av den äldre muren hade nämligen rivits i samband med provgröparbetet 1960.

Jordlager i provgröpens västra kant

Ung. 1 m fyllnadsjord hade grävts bort. Fyllnadsjorden innehöll sand, sten, tegelbitar, murbrukrester. Under fyllnadsjordlaget fanns ett ung. 20 cm tjockt kompakt, fint kullager, som innehöll något murbrukrester. Under detta fanns ett 70-75 cm tjockt, grovt lager som innehöll sand (högre upp gulbrun), lägre ner mer gråbrun) tegelbitar, sten, murbrukrester. Under detta fanns ett 35-40 cm tjockt svart lager som innehöll både förkolnade och murkna trärester. Dessutom innehöll det något tunt sand-kalk-lager. I detta svarta lagrets botten fanns tegelbitar. Under detta synliga jordlaget var ung. 8 cm tjockt, gulbrunt och enhetligt, ev kalklager.

Fig. 2

Fig. 3

Fig. 4

Bild 2184

Bild 2274

Fig 5

De egentliga grävningarna inleddes den 13.2 -74, varvid fyllnadsjord grävdes bort mellan sexkantiga och runda tornet, så att gropan blev 3-4 m bred i nord-sydlig riktning. Fyllnadsjordlaget var ett par meter tjockt och innehöll sand, natursten av olika storlek, tegelbitar, benbitar, och mest närmare runda tornet: delvis murkna, träbitar. Vid dessa grävningar kom resterna av den äldre ringmuren fram, samt vid sexkantiga tornet, resterna av ett fyrkantigt torn. Invid sexkantiga tornet grävdes tornmuren fram i hela sin nord-sydliga sträckning, och gropan blev här ung. 6m bred i nord-sydlig riktning.

Under fyllnadsjordlaget, fanns ett svart jordlager som innehöll murkna träbitar, ben, småsten, små läderbitar, järnslag, kolrester. Detta svarta jordlager fortsatte ända ner till den stockbädd murarna vilade på, och grävdes bort mellan runda tornet och resterna av det äldre fyrkantiga tornet. Söderut invid fyrkantiga tornet grävdes gropan inte djupare.

Den äldre ringmur som vid grävningarna kom fram, gick i en annan riktning än nuvarande. Den gick något i sydväst-nordostlig riktning, medan nuvarande ringmur har en öst-västlig sträckning. Strax öster om sexkantiga tornet stack "gamla muren" ut ung 180 cm från nuvarande ringmur, och den förenade sig helt med denna ung 10 m från sexkantiga tornet.

På detta ställe var "gamla muren" ung 3 m hög och dess högst liggande stenar befann sig här strax under 1974 års marknivå. Muren sluttade något västerut och var endast ung 2,1 m hög strax öster om det ställe muren rivits 1960 (4,5 m längre västerut) och endast 1,5 m hög invid resterna av det fyrkantiga tornet. Ovanpå "gamla muren" var ytan mycket ojämn, där fanns större och mindre naturstenar, mellan dem murbruk och rikligt med sand, lösa kalkrester och annat löst material. Ingen vertikal längsgående fog i muren kunde observeras.¹⁾

1) Jfr. Gardberg : Åbo slott under Vasatiden, sid 46.

'Gamla muren" hade satt sig något, den lutade 8-8,5° söderut - detta väster om det ställe muren rivits 1960. Murfasadens yta var påfallande slät, naturstenarna var mycket jämnare och slätare än de som syns i nuvarande ringmur ovan marknivå.

Ung 9,5 m öster om sexkantiga tornet, dvs ung på det ställe där "gamla muren" ser ut att förena sig med nuvarande ringmur, syns i muren en 5-10 cm bred spricka. Sprickan börjar strax ovanför stensockeln och fortsätter upptill marknivå, där den smalnar betydligt men fortsätter uppåt. Det är alltså högst antagligt frågan om en spricka - inte en fog. Den mursten som befinner sig strax under marknivån, öster om sprickan skjöt ut ett par cm utanför nuvarande ringmur, och den låg något högre än motsvarande sten väster om sprickan. Det såg med andra ord ut att vara en direkt fortsättning på "gamla muren". Äldre murens stenar är dessutom påfallande mycket slätare än nuvarande ringmurs stenar ovanför marknivå. Murstenarna öster om sprickan var likaså iögonenfallande släta.

Det fanns med andra ord ingen vertikal fog mellan "gammal" och "ny" ringmur.

Längsmed hela muren, mellan runda och sexkantiga tornet sprängdes för pålningsarbetena "murhålorna". De var ung 2 m höga, dvs sträckte sig från stockbäddsnivå upp till i medeltal 1/2-1 m under 1974 års marknivå. De sträckte sig ung 120 cm djupt in i nuvarande ringmur.

De murhålorna som finns utmärkta på Fig Nr 1 har närmare undersökts.

Murbruket inne i muren är rel grovt och innehåller större kalkklimpar samt mindre gulaktiga och ljusröda korn, och sandkorn av olika färg. I murhålorna fanns dessutom här och var någon tegelbit, och t.o.m någonstans lite sandig lera.

Ung. 40-50 cm av muren ovanpå stockbädden består av kallmur. Mellan naturstenarna finns här gråbrun lera.

Någon vertikal längsgående fog inne i muren, mellan

Bild 2186

Fig. 4

Bild 2184

Bild 2274

Fig 5

De egentliga pålningsarbetena inleddes den 13.2.74, varvid flyttstegen grävdes bort mellan sexkantiga och runda tornet, så att gropen blev 3-4 m bred i nord-sydlig riktning. Flyttstegen var ett par meter tjockt och innehöll sand, natursten av olika storlek, tegelbitar, benbitar, och mest närmare runda tornet: delvis murkvarn, träbitar. Vid dessa pålningsarbeten kom resterna av den äldre ringmuren fram, samt vid sexkantiga tornet, resterna av ett fyrkantigt torn. Invid sexkantiga tornet grävdes tornmuren fram i hela sin nord-sydliga sträckning, och gropen blev här ung. 6m bred i nord-sydlig riktning. Under flyttstegen jordlager, fanns ett svart jordlager som innehöll murkvarnströmmar, ben, småsten, små läderbitar, järnslag, kolrester. Detta svarta jordlager fortsatte ända ner till den stockbäddsnivån mellan runda och sexkantiga tornet, och grävdes bort mellan runda och sexkantiga tornet. Söderut invid sexkantiga tornet grävdes gropen inte djupare. Den äldre ringmuren som vid pålningsarbetena kom fram, gick i en annan riktning än nuvarande. Den gick något i sydöst-nordöstlig riktning, medan nuvarande ringmur har en öst-västlig sträckning. Strax öster om sexkantiga tornet stack "gamla muren" ut ung 180 cm från nuvarande ringmur, och den förenade sig högt med denna ung 10 m från sexkantiga tornet. På detta ställe var "gamla muren" ung 3 m hög och dess högst liggande stenar befann sig här strax under 1974 års marknivå. Muren sluttade något västerut och var endast ung 2,1 m hög strax öster om det ställe muren rivits 1960 (4,5 m längre västerut) och endast 1,5 m hög invid resterna av det fyrkantiga tornet. Över på "gamla muren" var ytan mycket ojämn, där fanns större och mindre naturstenar, mellan dem murbruk och rikligt med sand, lösa kalkrester och annat löst material. Ingen vertikal längsgående fog i muren kunde observeras.

1) Jfr. Garberg: Åbo slott under Vasastiden, sid 46.

och senare murning fanns inte. Däremot kunde i murhåla C och D (Fig 1) observeras en horisontal fog. På den äldre ringmurens höjdnivå, fanns inne i nuvarande ringmur ett ung. 10 cm tjockt lager av sand, mull, småsten, murbrukssmulor, kolrester.

Muren vilade på en rustbädd av två lager stock. Övre stocklagret bestod av i nord-sydlig riktning tätt liggande stockar, som stack ut 0,5 - 1,5 meter söder om muren. Stockarna stack längre ut, ung 1,5 m västerut, närmare sexkantiga tornet, och endast 0,5 m invid runda tornet. Den linje stockändorna bildade låg ung. parallellt med den äldre ringmurens sträckning. Stockarna hade en diameter på ung. 30 ccm, de stod lite snett uppåt, som om muren tyngt ner dem, och de låg på lägre nivå närmare runda tornet. Stockarna var samtliga runda, hårda och väl bevarade. Stockändorna var ibland rakt, ibland snett avhuggna.

Undre stocklagret bestod av, med muren längsgående, dvs i öst-västlig riktning liggande stockar. De var av samma tjocklek som övre stocklagret.

På utsidan av muren syntes en ung. halv meter hög stenfot. Stensockeln sköt ut utanför muren, ung 80 cm invid runda tornet och endast 20-40 cm på det ställe den äldre ringmuren ser ut att förena sig med nuvarande. Utanför ~~xx~~ äldre ringmurens västligaste del stack den ut endast ung 10 cm. Stenfoten blev alltså bredare österut. Stensockelns stenar bildade inga släta hela ytor varken uppåt eller utåt - stenarna låg i endast ett lager och de var av helt olika storlek och form.

Fyrkantiga tornet¹⁾
Resterna av det fyrkantiga torn som föregått nuvarande sexkantiga torn, går ut från den äldre ringmuren ung. i linje med nuvarande ringmurs och

131 Augusti 1974 inleddes pålningsarbeten av förborgens ^{södra längas} västra del, med sexkantiga tornet, varvid detta fyrkantiga torn blev framgrävt i sin helhet

Bild 2190

Bild 2288
Fig 4

Bild 2188

Bild 2155

Bild 2204

Bild 2296

Fig 4

'Gammal muren' hade satt sig något, den lutade 8-8,5° väderut - detta väster om det ställe muren rivits 1900. Mursens yta var påfallande slät, naturstensarna var mycket jämnare och slätare än de som syns i nuvarande ringmur ovan marknivå.

Ög. 9,5 m öster om sexkantiga tornet, dvs ung på det ställe där "gammal muren" ser ut att förena sig med nuvarande ringmur, syns i muren en 5-10 cm bred spricka. Sprickan börjar strax ovanför stensockeln och fortsätter upp till marknivå, där den smalnar betydligt men fortsätter uppåt. Det är alltså bäst antagligt frågan om en spricka - inte en fog. Den mursten som belägger sig strax under marknivån, öster om sprickan skjut ut ett par cm utanför nuvarande ringmur, och den låg något högre än motsvarande sten väster om sprickan. Det såg med andra ord ut att vara en direkt fortsättning på "gammal muren". Äldre murens stenar är dessutom påfallande mycket slätare än nuvarande ringmurs stenar ovanför marknivå. Mursens öster om sprickan var liksom i ögenomfallande släta.

Det fanns med andra ord ingen vertikal fog mellan "gammal" och "ny" ringmur.

Längsmed hela muren, mellan runda och sexkantiga tornet sprängdes för pålningsarbetena "murhålor". De var ung 2 m höga, dvs sträckte sig från stockbäddsnivå upp till i medeltal 1/2-1 m under 1974 års marknivå. De sträckte sig ung 120 cm djupt in i nuvarande ringmur.

De murhålor som finns utmärkta på fig Nr 1 har närmare undersökts.

Murbruket inne i muren är rejält grovt och innehåller större kalkklimpar samt mindre vulkanska och ljusbråda korn, och sandkorn av olika färger. I murhålorna fanns dessutom här och var någon tegelbit, och t.o.m. någon stens lite sandig lera.

Ung. 40-50 cm av muren ovanpå stockbädden består av kallmur. Mellan naturstensarna finns här gråbrun lera.

Någon vertikal längsgående fog inne i muren, mellan

Bild 2188

sexkantiga tornets hörn. Tornmuren sticker ut un-
 420 cm från äldre ringmuren och dess sydfasad befinner
 sig således ca 200 cm sydligare än sexkantiga tornets
 sydfasad.
 Av tornets sydfasad var framgrävt endast 150 cm i dess
 längdriktning och endast ca 50 cm djupt.
 Av tornets östfasads södra del var framgrävt ca 120 cm
 djupt, medan östfasadens nordligaste del invid hörnet
 till gamla ringmuren var framgrävt ända ner till
 stockbädden.
 Tornmuren var ovanpå mycket ojämn, på ytan fanns
 mindre och större stena med murbruk på ytan, mellan
 dem fanns rikligt med sand och kalkrester.
 Tornmurens öst-och sydfasads stenar var rel. släta
 och jämna. Vid tornmurens östfasads nordligaste del
 som grävdes djupare fram, framgick dock att endast
 murfasadens översta del, här un- 50 cm var slät.
 Djupare ner var murytan mycket ojämn. Naturstenarna
 kunde sticka ut 40-50 cm utanför tornfasadens släta
 del, och dessa stenar tycktes inte vara förbundna
 vid varandra med murbruk. Mellan dem fanns endast
 lerig mull och lite kalksmulor.
 En lös natursten petades bort un- 70 cm ovanför
 stockbädden - Härvid uppenbarades en liten håla, som
 horisontellt var un- 160 cm djup. Inne i hålan
 fanns murbruk, un- 40-50 cm från murfasadsytan räknat.
 Murbruket fyllde inte ut hålan - och det var här
 annorlunda än det murbruk som fanns på murytan.
 Murytans murbruk var hårt och rel ljust, innehöll
 större sandkorn av olika färg, och kunde på sina
 ställen vara svagt rostfärgat.
 Detta murbruk var gulaktigt och innehöll väktdelar
 (vass el. annat grovt gräs) små svarta korn, någon
 större kolbit, och stora kritvita klimpar.
 Tornmurens östfasads nordligaste del var un- 205 cm
 hög, med stockbädd, och denna djupare framgrävda
 del var un- 160 cm bred, räknat från gamla ring-
 murens hörn.

Bild 2208

Fig 6

Fig 7
Bild 2281

och senare murning fanns inte. Därmed kunde i
 murhåla G och D (Fig 1) observeras en horisontal
 fog. På den äldre ringmurens höjdnivå, fanns inne i
 nuvarande ringmur ett un- 10 cm tjockt lager av
 sand, mull, småsten, murbruksmulor, kalkrester.
 Muren vilade på en kvastbädd av två lager stock.
 Övre stocklagret bestod av i nord-sydlig riktning
 tätligt liggande stockar, som stack ut 0,5 - 1,5 meter
 över muren. Stockarnas stack längre ut, un- 1,5 m
 västerut, närmare sexkantiga tornet, och endast 0,5 m
 invid tunda tornet. Den fjärde stockkändornas bildade
 låg un- 40 cm. Parallellt med den äldre ringmurens sträck-
 ning. Stockarna hade en diameter på un- 30 cm, de
 stod lite snett upått, som om muren tyngt ner dem,
 och de låg på lägre nivå närmare tunda tornet.
 Stockarna var samliga runda, hårda och väl bevarade.
 Stockkändornas var ibland rakt, ibland snett avvikande.
 Undre stocklagret bestod av, med muren längsgående,
 dvs i öst-västlig riktning liggande stockar. De var
 av samma tjocklek som övre stocklagret.
 På utsidan av muren synes en un- halv meter hög
 stenfog. Stensockeln sköt ut utanför muren, un- 80 cm
 invid tunda tornet och endast 20-40 cm på det ställe
 den äldre ringmuren ser ut att förena sig med nu-
 varande. Utanför xi äldre ringmurens västligaste del
 stack den ut endast un- 10 cm. Stenfogten blev alltså
 bredare västerut. Stensockelnas stenar bildade inga
 släta hela ytor varken upått eller utåt - stensarna
 låg i endast ett lager och de var av helt olika
 storlek och form.
 Fyrkantiga tornet
 Resterna av det fyrkantiga torn som föregått nu-
 varande sexkantiga torn, går ut från den äldre ring-
 muren un- i linje med nuvarande ringmurs och
 i Augusti 1974 inleddes påminnelsearbeten av förbor-
 gens västra del, med sexkantiga tornet, varvid detta
 fyrkantiga torn blev framgrävt i sin helhet

Bild 2190

Bild 2288
Fig 4

Bild 2188

Bild 2152

Bild 2204

Bild 2296

Fig 4

Denna del av det fyrkantiga tornet slöt stumt till den äldre ringmuren, och var således byggd senare än denna. Mellan dem fanns en ca 10 cm bred vertikal fog, som innehöll lös jord : sand, lera, småsten och kalkrester.

Under tornmuren fanns en stockbädd i två lager, övre stocklagret befann sig ung 150 cm nedanom tornmurens översta sten och detta stocklager låg i murens längdriktning, alltså i nord-sydlig riktning. Av detta övre lager syntes två stockar, den inre stockens norra ända befann sig 35 cm från äldre ringmursfasaden, den yttre ung 80 cm.

Undre stocklagret gick i öst-västlig riktning, av detta lager var nio stockändor synliga.

Samtliga stockar hade en diameter på endast ung 15 cm, de var rel murkna : undre stocklagret var dock inte lika murket som det övre.

Båda dessa stocklager låg ovanpå ~~xxxxxxx~~ själva ringmurens rustbädd. Denna stockbädd låg under det fyrkantiga tornet på något lägre nivå än längre österut. Stockarna i ringmurens rustbädd var avsevärt mycket grövre, 30 cm i diameter, och bättre bevarade än tornmurens stockar.

Bild 2276

Bild 2291

Bild 2208

Fig 6

Fig 7

Bild 2281

sexkantiga tornets hörn. Tornmuren sticker ut ung 420 cm från äldre ringmuren och dess sydliga del finner sig således ca 200 cm sydligare än sexkantiga tornets sydliga del. Av tornets sydliga del var framträtt endast 150 cm i dess längdriktning och endast ca 50 cm djup. Av tornets östliga del var framträtt ca 120 cm djup, medan östligaste del invid hörnet till gamla ringmuren var framträtt ända ner till stockbädden. Tornmuren var ovanpå mycket ojämn, på ytan fanns mindre och större stenar med murbruk på ytan, mellan dem fanns rikligt med sand och kalkrester. Tornmurens öst- och sydliga delar var rel. släta och jämna. Vid tornmurens östliga del som grävdes djupare fram, framträdde dock ett endast murstens översta del, här var 50 cm var slät. Djupare ner var mursten mycket ojämn. Naturstenarna kunde sticka ut 40-50 cm utanför tornens släta del, och dessa stenar tycktes inte vara förbundna vid varandra med murbruk. Mellan dem fanns endast lerig mull och lite kalkmuller. På östra sidan av tornets hörn var 70 cm ovanför stockbädden - Härvid uppenbarades en liten håla, som horisontellt var ung 160 cm djup. Inne i hålan fanns murbruk, ung 40-50 cm från murstensytan räknat. Murbruket fylde inte ut hålan - och det var här anordnade en del murbruk som fanns på mursten. Murstens murbruk var hårt och rel tjunt, innehöll större sandkorn av olika färger, och kunde på sina ställen vara svagt rostfärgat. Detta murbruk var gulaktigt och innehöll väktedelar (vase el. annat grovt gräs) små svarra korn, någon större kolbit, och stora kritvita klumpar. Tornmurens östliga del var ung 205 cm hög, med stockbädd, och denna djupare framträdde del var ung 160 cm bred, räknat från gamla ringmurens hörn.

2 GRÄVNINGAR PÅ YTTRE BORGGÅRDEN, INVID FÖR-
BORGENS SÖDRA LÄNGAS ÖSTRA DEL

Arbetsgrävningar utfördes på gårdssidan utanför rum Nr 28 och rum Nr 30. Utanför dörrarna till dessa rum grävdes inte. Grävningarna inleddes i tre etapper. Den 27.2 inleddes grävningsarbeten utanför rum Nr 28, den 11.3 utanför rum Nr 30, väster om dess ytterdörr, och den 15.3 öster om dess ytterdörr. Gropparna grävdes ca 2 m djupa, varefter muren delvis revs, och betongbalkar göts. Därefter grävdes groparna ställvis ung 1 m djupare, för själva pålningsarbetena.

Muren
Södra längans murvägg mot gårdssidan består av tegelmurning. Vid marknivå finns en ca 60 - 65 cm hög stensockel i grå granit. Denna stensockel saknas dock mellan ytterdörren till rum Nr 30 och ytterdörren till rummen 31, 32 (sexkantiga tornet) Här fanns i stället tegelmurning, och teglena var i dåligt skick, spruckna och trasiga. Under marknivå bestod muren av rel slarvig kallmur. Utanför rum Nr 28, fanns ett 10-20 cm tjockt lager av sand, tegelsmulor och -bitar och annat löst material. Detta lager fanns 20-30 cm under stensockeln, det sträckte sig igenom hela murväggen, och var så löst att det gick att peta bort för hand. Kallmuren var ojämnt hög : utanför rum Nr 28 ung 2 m, utanför rum Nr 30 ung 80 - 150 cm. Kallmurens stenar var ojämna, olika stora och sköt olika långt ut från övriga muren. De satt rel. löst fast i muren, när muren revs trillade de nästan bort av sig själv. Mellan stenarna fanns fyllnadsjord, lera kalkrester och annat löst material.

I muren, ung. utanför mellanväggen mellan rum Nr 28 och 30 kom tre rader tegelmurning fram, efter det yttersta naturstenarna trillat bort. Denna tegelmurade del var ca 1,0 m bred och befann sig ca 25 cm djupt in i muren - räknat från stensockelns yttre kant. Teglen var förbundna vid varandra med murbruk.

Fig Nr 1

Bild 2309

Fig 9 - 10

Bild 2266

Bild 2238

Bild 2298

Fig. 8

Bild 2298

Bild 2276

Bild 2291

Denna del av det fyrkantiga tornet står fortfarande kvar. Den äldre ringmuren, och här således byggd senare än denna. Mellan dem fanns en ca 10 cm bred vertikal fog, som innehöll lera jord : sand, lera, småsten och kalkrester. Under formuren fanns en stockbård i två lager, övre stocklagret befann sig ung 150 cm nedan om formurens översta sten och detta stocklager låg i murens längdriktning, alltså i nord-sydlig riktning. Av detta övre lager syns två stockar, den inre stockens norra ända befann sig 75 cm från äldre ringmurens fasaden, den yttre ung 80 cm. Under stocklagret gick i öst-västlig riktning, av detta lager var nic stockändor synliga. Samtliga stockar hade en diameter på endast ung 15 cm, de var väl markerade : andra stocklagret var dock inte lika markerat som det övre. Både dessa stocklager låg ovanpå kalkrester. Själva ringmurens rustbård. Denna stockbård låg under det fyrkantiga tornet på något lägre nivå än längre österut. Stockarna i ringmurens rustbård var avsevärt mycket grövre, 30 cm i diameter, och bättre bevarade än formurens stockar.

Arbetsgrävningar utfördes på gårdsidan utanför rum Nr 28 och rum Nr 30. Utanför dörrens till dessa rum grävdes inte.
Grävningarna inleddes i tre etapper. Den 27.2 inleddes grävningens arbeten utanför rum Nr 28, den 11.3 utanför rum Nr 30, väster om dess ytterdörr, och den 12.3 öster om dess ytterdörr. Grävningarna grävdes ca 2 m djupa, varefter muren delvis revs, och betongplattor göts. Därefter grävdes grävningens ställvis ut i m djupa, för själva påläggningens.

Muren

Södra längans murvägg mot gårdsidan består av tegelmur. Vid marknivå finns en ca 60 - 65 cm hög stensockel i grå granit. Denna stensockel saknas dock mellan ytterdörren till rum Nr 30 och ytterdörren till rummen 31, 32 (seckantiga tornet). Här finns i stället tegelmur, och tegeln var i dåligt skick, spruckna och frästa.
Under marknivå bestod muren av relativt kalldmur. Utanför rum Nr 28, fanns ett 10-20 cm tjockt lager av sand, tegelmuller och -bitar och annat löst material. Detta lager fanns 20-30 cm under stensockeln. Det ströckte sig igenom hela murväggen, och var så löst att det gick att peta bort för hand.

Kalldmuren var ojämnt hög: utanför rum Nr 28 ung 2 m utanför rum Nr 30 ung 80 - 120 cm. Kalldmurens stenar var ojämsa, olika stora och sköt olika långt ut från vävris muren. De satt relativt fast i muren, när muren revs trillade de nästan bort av sig själva. Mellan stenarna fanns fylnadsgjord, lera kalkrester och annat löst material.

I muren, ung. utanför mellanväggen mellan rum Nr 28 och 30 kom tre rader tegelmur fram, efter det yttersta naturstenarna trillat bort. Denna tegelmurade del var ca 1,0 m bred och befann sig ca 25 cm djupt in i muren - räknat från stensockelns yttre kant. Tegeln var förbundna vid varandra med murbruk.

Fig. 1

Bild 2230

Bild 2236

Bild 2238

Fig. 8

Bild 2238

9
Tegelmått: 29,5 x 8,5 x
32 x 7,5 x
31 x 7 x
31 x 14 x 9
31,5 x 14 x 8

Under muren kom på flera ställen fram stockar - och under dem träpålar utanför rum Nr 28. Träpålar och stockar kom också fram utanför, norr om själva muren - pålar på olika nivå, och stockar i olika riktning och olika väl bevarade och på olika nivå, varför det är svårt att avgöra om stockarna och pålarna hade något samband med själva muren eller inte.

2.1 GRÄVNINGAR UTANFÖR RUM NR. 28

Denna grop var den första som grävdes på yttre borggården, den var ca 4 m lång i öst-västlig riktning ca 1-1,50 m bred och ung 2 m djup. Dess östra kant befann sig strax väster om dörren till Rum Nr 26.

Fig 9 - 10

Bild 2240

Bild 2235

Ungefär 160 cm under marknivå kom stock fram, tre relativt väl bevarade (Stock A,D,E fig 9-10) som gick ung. i nord-sydlig riktning, och mindre relativt murkna stockrester som låg i öst-västlig riktning. Stock A, D, E (Bild 2235, Fig 9-10) hade en diameter på ca 25 cm. De var relativt hårda och väl bevarade, stock D var rund, medan stock E verkade fyrkantig. Samtliga fortsatte norrut in i gropkanten. Stock D's södra ändor låg norr om muren, den fortsatte alltså inte in under själva muren. Stock A och E's södra ändor var inte synliga.

Bild 2232

B och C (Fig 9-10) var mycket murkna stockar el. andra trärester. Likaså var stock F mycket illa medfaren - den var så mjuk och murken att ytan var helt ojämn och tjockleken mycket varierande. G och H (fig 9-10) var lösa träbitar, båda ung 70 cm långa. Stock J, var mycket murken, det var endast en stockända som syntes lite i norra gropkanten. I gropens sydvästra hörn syntes fem träpålar, de stack upp ca 60 cm ovan gropbotten och hade en diameter på ca 9-12 cm. Pålarna var i relativt gott skick.

Tegelmått: 29,5 x 8,5 x
 32 x 7,5 x
 31 x 7 x
 31 x 14 x 9
 31,5 x 14 x 8

Under muren kom på flera ställen fram stockar -
 och under dem trädgårdar utantill rum Nr 28. Trädgårdar
 och stockar kom också fram utantill, norr om själva
 muren - pålar på olika nivå, och stockar i olika
 riktning och olika väl bevarade och på olika nivå,
 varför det är svårt att avgöra om stockarna och
 pålarna hade något samband med själva muren eller
 inte.

2.1 GRÄVNINGAR UTANTILL RUM NR. 28

Denna grop var den första som grävdes på yttre
 borggården, den var ca 4 m lång i öst-västlig riktning
 ca 1-1,50 m bred och ung 2 m djup. Dess östra kant
 beläns sig strax väster om dörren till Rum Nr 28.
 Ungefär 160 cm under marknivå kom stock fram, tre
 väl bevarade (Stock A, D, E fig 9-10) som gick
 ung. i nord-sydlig riktning, och mindre rel. murkna
 stockrester som låg i öst-västlig riktning.
 Stock A, D, E (Bild 2335, Fig 9-10) hade en diameter
 på ca 25 cm. De var väl hård och väl bevarade,
 stock B var rund, medan stock E verkade fyrkantig.
 Samtliga fortsatte norrut in i gropkanten. Stock
 D's södra ända låg norr om muren, den fortsatte
 alltså inte in under själva muren. Stock A och
 E's södra ändor var inte synliga.
 B och C (Fig 9-10) var mycket murkna stock el. andra
 trärester. Likaså var stock F mycket illa medlaren -
 den var så mjuk och murken att ytan var helt ojämn
 och tjockleken mycket varierande. G och H (fig 9-10)
 var lösa träbitar, båda ung 70 cm långa.
 Stock J, var mycket murken, det var endast en stock-
 ända som syntes lite i norra gropkanten.
 I gropens sydvästra hörn syntes fem trädgård, de
 stack upp ca 60 cm ovan gropbotten och hade en
 diameter på ca 9-12 cm. Pålarna var i rel. gott
 skick.

Bild 2340
 Bild 2335
 Bild 2332

Senare när för själva pålningsarbetena muren delvis
 revs och gropen ställvis under själva muren grävdes
 djupare, kom ytterligare flera stockar fram. I
 gropens västra ända ; stock K (fig 9-10) som var
 fyrkantig och hade en tjocklek på 19 x 38 cm - söder
 om denna, och tätt intill denna syntes ännu en
 stock med en diameter på ung 20 cm. Dessa stockar
 låg i murens längdriktning, och deras västra ändor
 var synliga.

I gropens östra ända kom stock L, M, N (fig 9-10)
 fram, som likaså låg i murens längdriktning.
 Under samtliga dessa stockar fanns trädgårdar.
 Trädgårdarna hade en diameter på ung 10-12 cm, de var
 ung 80-100 cm långa, och hade västra ändor. Dessa
 avsmalnande ändor var va 30 cm långa.

Bild
 Bild 2347

Jordlager i gropens östra kant

- överst, under yttre borggårdens stenläggning fanns ett ca 30 cm tjockt lager fyllnadsjord, som innehöll sand och småsten.
 - Under detta fanns en rad tegel som utgjorde stöd för en kabel som låg 8 cm under tegelraden. Tegelraden fortsatte i gropens norra kant på samma nivå.
 - Under detta fanns ett ung 18 cm tjockt lager av jämn brun sand.
 - Under detta syntes 42 cm av ett betongskal
 - Under detta fanns ett ung 40 cm tjockt lager lera, blandat med jämn gulbrun sand.
 - Under detta fanns ett ung 45 cm tjockt lager mörk lera, som innehöll ett tunt kalklager ung 13 cm uppfifrån.
 - Under detta syntes en ung 25 cm tjock stock (Stock A, fig 9-10)
 - I gropens botten, och alltså under denna stock fanns gråsvart dy, som innehöll murkna trärester.
- I gropens norra och västra kant var jordlagren inte lika lätta att särskilja. Det kalklager som syntes i gropens östra kant, fortsatte åtminstone ett par 10 cm längs med norra gropkanten. Fyllnadsjorden bestod här av sand, blandat med lera, träbitar, småsten och större naturstenar, och lite

Bild
 Fig
 Bild 2357
 Fig Nr 10
 Bild

Senare när för själva påhållningsarbetena muren belävs
revs och gropen ställvis under själva muren grävdes
djupare, kom ytterligare flera stockar fram. I
gropens västra ända; stock X (fig 9-10) som var
fyrkantig och hade en tjocklek på 19 x 38 cm - såg
om denna, och fått intill denna synas ännu en
stock med en diameter på ung 20 cm. Dessa stockar
låg i murens längdriktning, och deras västra ändar
var synliga.
I gropens östra ända kom stock L, M, N (fig 9-10)
fram, som liksom låg i murens längdriktning.
Under samtliga dessa stockar fanns träpålar.
Träpålarna hade en diameter på ung 10-12 cm; de var
ung 80-100 cm långa, och hade västra ändar. Dessa
svamplande ändar var på 30 cm långa.
Jordlager i gropens östra kant
- Överst, under yttre berggårdens stenläggning
fanns ett ca 30 cm tjockt lager lylvindstoft, som
innehöll sand och småsten.
- Under detta fanns en rad tegel som utgjorde stöd
för en kabel som låg 8 cm under tegelraden. Tegel-
raden fortsatte i gropens norra kant på samma nivå.
- Under detta fanns ett ung 18 cm tjockt lager av
jämn brun sand.
- Under detta synes 42 cm av ett betongskal.
- Under detta fanns ett ung 40 cm tjockt lager lera,
blandat med jämn gulbrun sand.
- Under detta fanns ett ung 45 cm tjockt lager mörk
lera, som innehöll ett tunt kalklager ung 13 cm
upplifån.
- Under detta synes en ung 25 cm tjock stock (stock
A, fig 9-10)
- I gropens botten, och alltså under denna stock
fanns gråsvart dy, som innehöll mörka trärester.
I gropens norra och västra kant var jordlagren inte
lika lätta att särskilja. Det kalklager som synes i
gropens östra kant, fortsatte åtminstone ett par 10
cm längre med norra gropkanten.
Fylningsjorden bestod här av sand, blandat med lera,
trådar, småsten och större naturstenar, och lite

Bild 2247

Bild 2275

Bild 2276

Bild 2277

Bild 2170

Fig 11-12

Bild 2152

Fig Nr 13

Bild 2314

kalkrester. I västra gropkanten fanns ett par större lösa natur-
stenar, varför jordlagrens gränserna inte syntes.

2.2 GRÄVNINGAR UTANFÖR RUM NR 30, ÖSTER OM DESS YTTERDÖRR

Gropen var ung 5 m lång i öst-västlig riktning, och
ung 1-1,5 m bred. Den var ung 190 - 200 cm djup.
Dess västra kant befann sig strax öster om ytter-
dörren till rum Nr 30, i öster kom den att förena
sig med den grop som fanns utanför rum Nr 28.
Gropen befann sig alltså på den plats det enligt
äldre ritningar borde ha funnits ett trapporn.

I gropbottnets mitt ung. kom ett tjockt murket trä -
lager fram. Träresterna var så pass murkna och mjuka
att inga enskilda stockar el. dyl. gick att urskilja.
Åtminstone delvis såg det ut att röra sig om enbart
träspånor.

I gropen kom också fram ett flertal större natur-
stenar med murbruk på ytan. En del av dem var för-
bundna vid varandra med rel. smuligt murbruk, andra
låg löst i gropbottnet. De bildade ingen enhetlig
mur. I gropens östra kant låg ett flertal stenar
ung i rad i nord-sydlig el. nordost-sydvästlig
riktning. Själva murväggens stenar sköt vid denna
del av muren en aning mer ut än på övriga ställen.
I gropens västra del fanns också ett flertal lik-
nande stenar - dels sådana som stack ut från gropens
norra och västra kant, dels några som ung. låg i
rad i gropbottnet ung i nordost-sydvästlig riktning.

Senare när muren ställvis revs och gropen därefter
ställvis grävdes djupare, kom i gropens östra och
västra ända fram stockrester och träpålar.
Träpålarna låg här så gott som alla norr om själva
muren. De var i övrigt likadana som de som kommit
fram i gropen utanför rum Nr 28 (Bild 2232)
I gropens östra ända kom under muren fram en ung
25 cm tjock stock som låg lite snett i sydväst-nord-
östlig riktning jämfört med murens längdriktning.

Ovanpå denna stock, i dess västra ända, låg en lös trärest. Mitt emot denna stock syntes i norra gropkanten tre stockändor.

2.3 GRÄVNINGAR UTANFÖR RUM NR 30, VÄSTER OM DESS YTTERRÖRR

Denna grop var ung 450 cm lång i öst-västlig riktning och ca 125 cm bred, och ca 180-200 cm djup. Dess östra kant befann sig strax väster om ytterdörren till rum Nr 30.

I gropens östra hälft kom en stockbädd fram ca 110-120 cm under 1974 års marknivå. Stockarna var synnerligen murkna och mjuka och svåra att särskilja från varandra. Ev. ung. 7 stockar, som låg tätt intill varandra ung. i nord-sydlig riktning kunde urskiljas. Delvis såg träresterna ut enbart som träspånor. Första murkna träresterna kunde redan observeras ca 80 cm under marknivån.

Denna murkna stockbädd var ung 215 cm bred i öst-västlig riktning, och den fortsatte in i östra gropkanten. Likaså fortsatte den in i norra gropkanten, och av allt att döma in under muren.

Fyra olika stocklager kunde urskiljas. Några stockar låg i sydost-nordvästlig riktning. Stock 1 (Fig 16) är bättre bevarad än övriga. Den ligger under stock 2, som ligger under stock 3, som i sin tur ligger under stock 4 (fig 16)

När gropen senare ställvis grävdes djupare kom inga ytterligare stockar eller pålar fram.

Under denna utgrävning, som alltså var förbunden vid varandra med murbruk, syntes två större naturstenar. Den ena var väst-östlig och låg i östra delen av gropen, den andra var nord-sydlig och låg i västra delen av gropen. De var i övrigt likadana som de som kommit fram i gropen utanför rum Nr 28 (Bild 2232)

I gropens västra ända kom under muren fram en ung 25 cm tjock stock som låg lite snett i sydväst-nord-östlig riktning jämfört med murens längdriktning.

Fig 12

Bild 2273

Fig 15-26

Bild 2265

Bild 2264

Bild 2170

Fig 17

Fig 18

Bild 2275

Bild 2170

Fig 17-18

Bild 2152

Fig Nr 13

Bild 2232

I västra gropkanten fanns ett par större lös naturstenar, varför jordlagerstärkningen inte syntes.

2.2 GRÄVNINGAR UTANFÖR RUM NR 30, ÖSTER OM DESS YTTERRÖRR

Gropen var ung 2 m lång i öst-västlig riktning, och ung 1-1,5 m bred. Den var ung 190 - 200 cm djup. Dess västra kant befann sig strax öster om ytterdörren till rum Nr 30, i öster kom den aft förrens sig med den grop som fanns utanför rum Nr 28. Gropen befann sig alltså på den plats det enligt äldre ritningar borde ha funnits ett trappstom.

I gropbotten mitt väst. kom ett tjockt murket trälager fram. Träresterna var så pass murkna och mjuka att inga enskilda stockar el. dyf. gick att urskilja. Åtminstone delvis såg det ut att röra sig om enbart träspånor.

I gropen kom också fram ett flertal större naturstenar med murbruk på ytan. En del av dem var förbundna vid varandra med rel. smuligt murbruk, andra låg löst i gropbotten. De bildade ingen enhetlig mur. I gropens östra kant låg ett flertal stenar ung i rad i nord-sydlig el. nordost-sydvästlig riktning. Sjätte murväggen stannar sköt vid denna del av muren en aning mer ut än på övriga ställen.

I gropens västra del fanns också ett flertal liknande stenar - dels sådana som stack ut från gropens nord- och västra kant, dels några som låg i rad i gropbotten ung i nordost-sydvästlig riktning.

Senare när muren ställvis revs och gropen därjefter ställvis grävdes djupare, kom i gropens östra och västra ända fram stockrester och träpålar.

Träpålarna låg här så gott som alla norr om sjätte muren. De var i övrigt likadana som de som kommit fram i gropen utanför rum Nr 28 (Bild 2232)

I gropens västra ända kom under muren fram en ung 25 cm tjock stock som låg lite snett i sydväst-nord-östlig riktning jämfört med murens längdriktning.

3. GRÄVNINGAR I RUM NR 26

Grävningar i rum Nr 26 inleddes den 20.3 1974 invid rummets sydvästligaste hörn. Invid rummets södra vägg, ung 45 cm från västra väggen, och ung 45 cm under golvnivå, kom en ung 70 x 70 cm stor murbit fram. När gropen grävts djupare den 5.4 kom en flera layers stockbädd fram, ung 2.20 cm under golvnivå. Stockbädden låg avsevärt djupare än västra och södra väggarnas murar, och har således inget samband med dessa.

Muren

Invid rummets södra vägg kom en murbit fram ung. 45 cm under golvnivå. Den var ung 70 x 70 cm stor och befann sig ung 45 cm från västra mellanväggen, dvs ung invid dörren till rum Nr 27.

Murbiten var ung 70 cm hög. Överst fanns tre skikt tegel. Det översta tegelskiktet hade murbruk på ytan, endel tegel var av allt att döma trasiga. Eftersom ytan var murbrukstäckt gick det inte att urskilja hur många tegel det rörde sig om och hur de låg i förhållande till varandra. Översta tegelskiktets yta var ung 42,5 x 42,5 cm. Under detta skikt sköt de två underliggande ut så att de omramade detta övre skikt med en tegelbredd. Tegelmått: 30 x 8 x 12
30 x 8 x 14
32 x 8 x 14

På mellersta tegelskiktets yta uppåt syntes inte nämner värda spår av murbruk.

Under dessa tre tegelskikt, som alltså var förbundna vid varandra med murbruk, syntes två större naturstenar. Naturstensytan mot väster var rel slät, dock inte mot norr. Naturstenarna slöt tätt intill varandra, men var inte förbundna vid varandra med murbruk.

När murbiten den 25.3 sprängdes bort, framgick det att naturstenarna fortsatte söderut in under dörren till rum Nr 27.

Bild 2169

Fig 19

Bild 2176

Fig 17

Fig 18

Över på denna stock, i dess västra änd, låg en lög
fräst. Mitt emot denna stock syntes i norra grop-
kanten tre stockändor.

3.3 GRÄVNINGAR UTANFÖR RUM NR 30, VÄSTER OM DESS
YTTERDÖRR

Denna grop var ung 450 cm lång i öst-västlig riktning
och ca 125 cm bred, och ca 180-200 cm djup. Dess
östra kant befann sig strax väster om ytterdörrens till-
rum Nr 30.

I gropens östra ända kom en stockbädd fram ca 110-
120 cm under 1974 års marknivå. Stockarna var synner-
ligen mörka och mjuka och svåra att urskilja från
varandra. De var, som låg tätt intill
varandra, i nord-sydlig riktning kunde urskiljas.
Devis såg frästerna ut enbart som frästgropar.
Första mörka frästerna kunde redan observeras
ca 80 cm under marknivå.

Denna mörka stockbädd var ung 215 cm bred i öst-
västlig riktning, och den fortsatte in i östra grop-
kanten. Likaså fortsatte den in i norra gropkanten,
och av allt att döma in under muren.
Fyra olika stocklager kunde urskiljas. Några stockar
låg i sydost-nordvästlig riktning. Stock 1 (Fig 16)
är bättre bevarad än övriga. Den ligger under stock
2, som ligger under stock 3, som i sin tur ligger
under stock 4 (Fig 16)

När gropen senare ställvis grävdes djupare kom inga
ytterligare stockar eller pålar fram.

Bild 2175

Fig 15-26

Bild 2262

Bild 2264

Grävningar i rum nr 26 inleddes den 20.3.1974
 Invid rummets sydvästligaste hörn.
 Invid rummets södra vägg, ung 45 cm från västra
 väggen, och ung 45 cm under golvnivå, kom en ung
 70 x 70 cm stor murbit fram.
 När gropen grävts djupare den 2.4 kom en flers
 lagars stockbädd fram, ung 2.20 cm under golvnivå.
 Stockbädden låg svevart djupare än västra och
 södra väggarnas murar, och har således inget sam-
 band med dessa.

Muren

Invid rummets södra vägg kom en murbit fram ung
 45 cm under golvnivå. Den var ung 70 x 70 cm stor
 och befann sig ung 45 cm från västra mellanväggen,
 dvs ung invid dörren till rum nr 27.
 Murbiten var ung 70 cm hög. Överst fanns tre skikt
 tegel. Det översta tegelskiktet hade murbruk på
 ytan, endel tegel var av allt att döma trasiga.
 Efter som ytan var murbrukstjock gick det inte att
 urskilja hur många tegel det rörde sig om och hur
 de låg i förhållande till varandra. Översta tegel-
 skiktets yta var ung 42,5 x 42,5 cm.
 Under detta skikt sköt de två underliggande ut så
 att de omramde detta övre skikt med en tegelbädd.

Tegelmått: 30 x 8 x 12
 30 x 8 x 14
 32 x 8 x 14

På mellersta tegelskiktets yta uppt syntes inte nämn-
 värda spår av murbruk.
 Under dessa tre tegelskikt, som alltså var förbundna
 vid varandra med murbruk, syntes två större natur-
 stenar. Naturstensytan mot väster var rejält, dock
 inte mot norr. Naturstensarna sköt till intill varan-
 dra, men var inte förbundna vid varandra med mur-
 bruk.
 När murbiten den 25.3 sprängdes bort, framgick det
 att naturstensarna fortsatte söderut in under dörren
 till rum nr 27.

Bild 2169

Bild 2176

Fig 17

Fig 18

Fig 19

Under dessa naturstenar fanns ett ung 20 cm tjockt,
 mjukt kalklager. Under kalklagret fanns svart
 kulturjord, som innehöll några större naturstenar.

Gropens västra kant - västra mellanväggen

In i västra väggen sprängdes en murhåla.
 Murhålans övre kant, som var ojämn, befann sig ung
 60 cm under golvnivå. Murhålan var ung 120 cm bred
 i nord-sydlig riktning - dvs från södra mellan-
 väggen norrut. Den var ung 160 cm hög och ung
 80-90 cm djup i öst-västlig riktn.
 Gropbottnet befann sig ung. 220 cm under golvnivå.

- Västra mellanväggen är murad i tegel ovan golv-
 nivå. Under golvnivå, i murhålan, fanns ung 70 cm
 hög kallmur - dvs natursten av olika storlek, små-
 sten, tegelbitar, sand. Detta fram till ev ung 120
 cm under golvnivå
- Under murväggen fanns ett ung 30 cm tjockt lager
 som bestod av sand, tegelsmulor, småsten, kalk-
 rester
- Under detta lager fanns svart kulturjord, ung
 50 cm, ner till gropbottnet.

Jordlager i gropens norra kant

Gropens norra kant befann sig ung 140 cm från södra
 väggen, som vetter till rum nr 27.

- Överst fanns ett ung 40-50 cm tjockt lager, ev
 hård betongmassa, som innehöll något tegelbitar,
 lite träbitar, sand.
- Under detta fanns ett par cm tjockt murket trä-
 lager. Detta befann sig alltså ung 56 cm ~~xx~~ under
 golvnivå - mätt från det ställe väggrappningen
 tar slut.
- Under detta fanns ett par cm tjockt grått, torrt,
 finsmuligt lager som innehöll lite kolrester
- Under detta fanns fyllnadsjord
- Under fyllnadsjorden fanns ett ung 20 cm -ojämnt
 tjockt, mjukt kalklager
- Under detta fanns svart kulturjord, som var något
 leraktig, och här och där innehöll något kalk-

Bild 2346

Fig 20

smulor. Detta svarta lager började ung. 130 cm under golvnivå.

Jordlager i gropens östra kant

- Under betonggolvet fanns ett ung 5-10 cm tjockt lager jämn, gul sand.
- Under detta fanns fyllnadsjord, som bestod av mörkare sand varavat med ljusare, tegelrester, småsten. I fyllnadsjordlagret fanns dessutom - 30-35 cm under betonggolvsnivå, eller ca 50 cm från trägolvsnivå - räknat från det ställe vägg-rappningen tar slut, syntes samma murkna träskikt som i gropens norra kant. Av det grå lager som i norra kanten fanns under detta, syntes endast 40 cm lång rand i östra gröpkantens nordligaste del.

Under murkna träskiktet, syntes i gröpkantens södra ända, flere jämnstora släta mindre stenar - som också syntes öster om murbiten.

Eventuellt kunde det röra sig om en gammal golvnivå - varvid det murkna träskikt som följer strax ovanpå, kunde vara rätter av golvplankor.

- Fyllnadsjorden blev lägre ner något leraktigare - Den innehöll här och där någon större natursten.
- Kalklagret och svarta kulturjordlagret fortsatte i östra gröpkannten ung. på samma nivå som i norra och södra kanten.

Stockbädden

Gropen sträckte sig ung 75 x cm in under västra väggen och sträckte sig ung 60 cm öster om den. Den var alltså ung 140 cm bred i öst-västlig riktning, och ung lika bred i nord-sydlig riktning. Dess södra kant befann sig ung vid södra mellanväggen. Gropbottnet befann sig ung 220 cm under golvnivå.

I gropbottnet kom fram en stockbädd i flere lager. Övre lagret stock, låg i nord-sydlig och delvis i nordväst-sydostlig riktning.

Bild 2346
Fig 20

Under dessa naturstenar fanns ett ung 20 cm tjockt mjukt kalklager. Under kalklagret fanns svart kulturjord, som innehöll några större naturstenar.

Gropens västra kant - västra mellanväggen

I i västra väggen sprängdes en murhåla. Murhållans övre kant, som var ojämn, befann sig ung 60 cm under golvnivå. Murhållan var ung 120 cm bred i nord-sydlig riktning - dvs från södra mellanväggen norrut. Den var ung 160 cm hög och ung 80-90 cm djup i öst-västlig riktning. Gropbottnet befann sig ung. 220 cm under golvnivå.

- Västra mellanväggen är murad i tegel ovan golvnivå. Under golvnivå, i murhållan, fanns ung 70 cm hög kalkmur - dvs natursten av olika storlek, småsten, tegelbitar, sand. Detta fram till ev ung 120 cm under golvnivå.

- Under murväggen fanns ett ung 30 cm tjockt lager som bestod av sand, tegelamuller, småsten, kalkrester. Under detta lager fanns svart kulturjord, ung 50 cm, ner till gropbottnet.

Jordlager i gropens norra kant

Gropens norra kant befann sig ung 140 cm från södra väggen, som yttre till rum Nr 27.

- Överst fanns ett ung 40-50 cm tjockt lager, ev hård betongmassa, som innehöll något tegelbitar, lite träbitar, sand.

- Under detta fanns ett par cm tjockt murket trälager. Detta befann sig alltså ung 50 cm x under golvnivå - mitt från det ställe vägg-rappningen tar slut.

- Under detta fanns ett par cm tjockt grått, torrt, finmulligt lager som innehöll lite kalkrester.

- Under detta fanns fyllnadsjord.

- Under fyllnadsjorden fanns ett ung 20 cm - ojämnt tjockt, mjukt kalklager.

- Under detta fanns svart kulturjord, som var något leraktig, och här och där innehöll något kalk-

Fig 19

4 GRÄVNINGAR I RUM NR 27

Grävningar inleddes i rummets sydvästra hörn den 20.2 och utvidgades efterhand så att rummets hela golv grävdes upp. I rummets mitt, ung 1 m från södra resp. västra väggen kom en murbit med en yta på ca 140 cm² fram, ung 50-70 cm under golvnivå. I rummets sydvästra hörn grävdes gropen så djup att södra murväggens stockbädd kom fram.

Muren

Ung 1 m från rummets södra resp. västra vägg kom en murbit fram, som fortsatte norrut resp. österut så långt den framgrävdes, dvs ung. 2 m mot öster och ung 1,5 m mot norr. Murytan befann sig ung. 70-80 cm under golvnivå, och muren var ca 50-60 cm tjock (hög)

Det är möjligt att muren var sönderbruten i söder och väster - södra och västra kanterna var mycket ojämna, murbrukstäckta, med något avtryck av tegel. Om muren fortsatt söderut måste den i varje fall ha rivits 1960 för att möjliggöra de pålningsarbeten som då utfördes där. (Runda tornet)

Murbiten var rel formlös. Dess ytas södra hälft bestod till största delen av ojämn buktig murbruksmassa med något tegelavtryck och några tegelrester i dess västligaste del. Murbitens norra hälft var tegelbeklädd : västligast tycktes teglen bilda två trappsteg (Fig 22) Det förefaller dock osannolikt att det skulle röra sig om riktiga trappsteg - båda "trappstegens" tegel har murbruk på ytan och "andra trappstegets" tegel (Nr 8-12, Fig 21) står på kant, medan "första trappstegets" (Nr 1-7, Fig 21) tegel ligger. Andra trappstegets tegel är dessutom avsevärt större; 31,5 x 16,5 x 10, medan första trappstegets tegel har mått på 24,5 x 13 x 7. Samtliga dessa tegel är förbundna vid varandra med murbruk, och har dessutom på ytorna spår av murbruk. Tegel Nr 13 (Fig 21) samt ett tegelavtryck norr om detta förefaller ligga i samma linje som Nr 8-12

Bild 2200

Fig 23
Bild 2220

Fig 21

Bild 2200

Dessa stockar låg på olika nivå i förhållande till varandra, några låg synbarligen ovanpå andra. Tex låg stock Nr 2a (Fig 20) övre yta ca 30 cm under stock Nr 2' a övre yta. Stock Nr 1, 2, 3, 4, 5 (Fig 20) hade en diameter på ung 15 cm, medan stock Nr 6 och 8 (Stock 8 var inte synlig i hela sin bredd) hade en diameter på ung 20 cm. Några stockar var rel murbruk. Samtliga fortsatte längre in i gropkanterna. När dessa stockar sprängts bort, blev stock A, B och C (Fig 20) som låg ung. i öst-västlig riktning synliga. Dessa hade en diameter på ung. 20 cm. Under stockarna fortsatte det svarta jordlagret, och som innehöll rikligt med murbrukströster, och iaktade "god mjöl".

(Fig 21) och förefaller också stå på kant.

Tegel Nr 16-28 (Fig 21) har en annan färg än de övriga - de är mörkare, brunare, mindre klara till färgen och ev. skörare. De är inte förbundna vid varandra med murbruk, och bär inte heller i övrigt spår av murbruk. De tycks ha slutit tätt intill varandra. De flesta är spruckna, flera trasiga och område B och C (Fig 21) bestod enbart av tegel så trasiga att gränserna mellan dem inte gick att urskilja, och tegelsmulor och -skärvor. Bland tegelsmulorna fanns en aning benbitar och små kolrester - ett halvklotformat tegelföremål hittades på denna plats.

- Tegelmått : 32 x 17 x 9-10
- 35 x 15 x 9-10
- 35 x 17 x 9-10
- 32-33 x 17 x 9-10

När gropen söder om murbiten grävdes djupare den 4-5.3, blev murbitens undersida delvis synlig.

Ung. en halv meter jord (sand, kalkrester, tegelgrus) grävdes då bort norrut under murbiten.

Ung. 40 cm norrut under murbiten tycks murbruksytan vara rel jämn och slät. Ung. 40 cm från murbitens södra kant syns två tegelrader. Teglen är inte förbundna vid varandra med murbruk - övre radens tre hela tegel tycks vara koppar (Nr 1-3, Fig 23)

Öster om dem finns en ung 30 cm lång bit med endast tegelbitar och -smulor, och öster om denna syns ännu ett tegel (Nr 4, Fig 23) som i motsats till de övriga bär tydliga spår av murbruk (Både väster om teglet, och mellan teglet och murbiten)

Undre radens tegel - det syntes endast två hela - är spruckna och tycks vara löpare.

Tegelraderna har antagligen fortsatt söderut att adiderna undersida på murbitens undersida.

Jordlager

Fyllnadsjorden som grävdes bort i rummets sydvästra hörn, först ung 1 m, bestod av sand, murbrukssmulor, småsten och större, tegelbitar - och dessutom så färsk fynd som ledningsstumpar, bitar av vanligt fönsterglas o.dyl. Denna fyllnadsjord torde härstamma från runda tornets pålningsarbeten 1960.

Bild 2199

Fig 23
Bild 2226

GRÄVNINGAR I RUM NR 27

Grävningar inleddes i rummets sydvästra hörn den 30.2 och utvidgades efterhand så att rummets hela golv grävdes upp. I rummets mitt, ung 1 m från södra resp. västra väggen kom en murbit med en yta på ca 140 cm fram, ung 50-70 cm under golvnivå. I rummets sydvästra hörn grävdes gropen så djup att södra muryväggen stöckbädd kom fram.

Muren

Ung 1 m från rummets södra resp. västra vägg kom en murbit fram, som fortsatte norrut resp. österut så långt den framgrävdes, dvs ung. 2 m mot öster och ung 1,5 m mot norr. Murytan belämn sig ung. 70-80 cm under golvnivå, och muren var ca 50-60 cm tjock (hög)

Det är möjligt att muren var sönderbruten i söder och väster - södra och västra kanten var mycket ojämna, murbrukskärla, med något avtryck av tegel. Om muren fortsatt söderut måste den i varje fall ha rivits 1960 för att möjliggöra de pålningsarbeten som då utfördes där. (Runda tornet)

Murbiten var rel formig. Dess yta södra hälft bestod till största delen av ojämn duktig murbruksmassa med något tegelavtryck och några tegelrester i dess västligaste del. Murbitens nordra hälft var tegelbeklädd : västligast tycktes teglen bildas två trappsteg (Fig 22) Det förefaller dock osannolikt att det skulle röra sig om riktiga trappsteg - båda "trappstegen" tegel har murbruk på ytan och "andra trappstegen" tegel (Nr 8-12, Fig 21) står på kant, medan "första trappstegen" (Nr 1-7, Fig 21) tegel ligger. Andra trappstegets tegel är dessutom avsevärt större; 31,5 x 16,5 x 10, medan första trappstegets tegel har mått på 24 x 13 x 7. Samtliga dessa tegel är förbundna vid varandra med murbruk, och har dessutom på ytan spår av murbruk. Tegel Nr 13 (Fig 21) samt ett tegelavtryck norr om detta förefaller ligga i samma linje som Nr 8-12

Fig 21
Bild 2200

När fyllnadsjorden grävdes bort, yttrligare norrut från murbitens yta - kom inte lika färska fynd fram. I övrigt var fyllnadsjorden här likadan.

Gropens norra kant

- Från murbitens undersida, ung 1 m nedåt, fanns ett blandat lager, som bestod av ljus- och mörkbrun sand, kalkrester, småsten.

Ung. 45 cm uppifrån började lagret bli ljusare till färgen, och där fanns rikligt med kalkrester. Kalken var ljusbrungul, ev blandad med sand.

- Under detta fanns ett mycket ljust kalklager, som var rel. kompakt. Det var nästan helt vitt, som var torr var massan hård, som fuktig svampaktig eller grötaktig. Lagret var ung 20-30 cm tjockt.

- Under detta fanns ett ung 5 cm tjockt lager grå lera

- Under detta började lagret av svart kulturjord, som innehöll lite rester av murket trä.

Västra väggens södra del

Där väggrappningen tar slut, strax vid el. under golvnivå, syns någon eller några rader tegel. De undre sticker något mer ut än de övre - de bildar inte någon slät yta.

Under tegelraderna finns en rad naturstenar med jämnade men inte helt släta ytör.

Under denna rad fanns några andra större naturstenar, som trillat lite in i rummet, och stack ut ett par 10 cm. Dessa stenar sprängdes bort - På deras plats och under dem fanns fyllnadsjord, små och större stenar, murbruk, tegelbitar.

Under detta syntes samma kalklager som i gropens norra kant.

Södra väggens västra del

Södra murväggen är helt av natursten. Naturstensytorna är rel släta, mellan dem finns naturstensskärvoor och murbruk.

Spår av det vita kalklagret syntes här också.

Ung 210-240 cm under golvnivå stack en "murbit" ut från väggen. Av murbiten syntes ung 120 cm i öst-västlig riktning. Den sluttade något mot öster, här befann den sig ung 240 cm under golv-

Bild 23

Bild 23

Bild 23

Fig 24

(Fig 21) och förelagret också stå på kant.

Tegel Nr 16-28 (Fig 21) har en annan färg än de övriga - de är mörkare, brunare, mindre klara till färgen och ev. skörare. De är inte förbundna vid varandra med murbruk, och här inte heller i övrigt spår av murbruk. De tycks ha sluttat till

varandra. De flesta är spruckna, flera trasiga och område B och C (Fig 21) bestod enbart av tegel så trasiga att gränserna mellan dem inte gick att urskilja, och tegelamuller och -skärvar. Bland tegelamullerna fanns en annan benbitar och små kalkrester - ett halvklöformigt tegelformål hittades på denna

plata. Tegelmått: 32 x 17 x 9-10
32 x 15 x 9-10
32 x 17 x 9-10
32-33 x 17 x 9-10

När gropen söder om murbiten grävdes djupare den 4-5.3, blev murbitens undersida delvis synlig. Ung. en halv meter jord (sand, kalkrester, tegel- (grus) grävdes då bort norrut under murbiten.

Ung. 40 cm norrut under murbiten tycks murbrukytan vara rel jämn och slät. Ung. 40 cm från murbitens södra kant syns två tegelrader. Tegen är inte förbundna vid varandra med murbruk - övre radens tre

hela tegel tycks vara koppar (Nr 1-3, Fig 22) Öster om dem finns en ung 30 cm lång bit med endast

tegelbitar och -amuller, och öster om denna syns ännu ett tegel (Nr 4, Fig 22) som i motsats till de övriga här tydliga spår av murbruk (Både väster om teglet, och mellan teglet och murbiten)

Under radens tegel - det syntes endast två hela - är spruckna och tycks vara löpare.

Tegelraderna har antagligen fortsatt söderut ett steg av den släta muren på murbitens undersida.

Jordlager

Fyllnadsjorden som grävdes bort i rummets sydvästra hörn, först ung 1 m, bestod av sand, murbrukamuller, småsten och större, tegelbitar - och dessutom så färska fynd som ledningsstumpar, bitar av vanligt fönterglas o.dyl. Denna fyllnadsjord torde härstamma från runda tornets påbörjandet 1960.

Bild 2259

nivå , medan den i väster befann sig ung 210 cm under golvnivå. Den stack ut 52-54 cm från murväggen, och var helt parallell med den. Av murbiten syntes endast 20-50 cm ovanom dåvarande gropbotten. Dess yta uppåt var rel. jämn och slät, det som syntes av dess "nordfasad" var helt slät och jämn. Naturstenarna slöt tätt intill varandra - men hade inte spår av murbruk.

Hur denna murbit slöt sig till själva murväggen gick inte att urskilja, eftersom det i höjnet mellan dem fanns rikligt med x förhårdnade rester av det vita kalklagret. I det skedet gick det inte heller att urskilja om och hur den fortsatte västerut, under västra mellanväggen.

Murbiten sprängdes bort, och gropan grävdes djupare -

I sydväggen sprängdes fram en murhåla invid sydvästra hörnet. Hålans tak befann sig ung. 130 cm under golvnivå. Den var ung 110-115 cm bred i östvästl. riktning och ung. 70-90 cm djup i nord-sydl. riktn. och ung. 200 cm högl.

Murhållans murbruk innehöll stora kritvita klimpar -

I murhållans botten kom murens rustbädd fram. Fyra stockar med en diameter på 20-25 cm, kom fram från det övre stocklagret, som låg i nord-sydl. riktn. Stockarna fortsatte norrut in i gropkanten.

Ovanpå stockbädden fanns 40-45 cm kallmur (Jfr s 4)

Rummets nordvästra hörn

I maj -74 grävdes ännu vid västra väggen, invid nordvästra hörnet en smal grop. Inget anmärkningsvärt kom fram.

[Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

Fig 24

När fylnadsgropan grävdes bort, ytterligare norrut från murbitens yta - kom inte lika tjära yta fram. I övrigt var fylnadsgropan här likadan.

Gropens norra kant

- från murbitens undersida, ung 1 m nedåt, fanns ett blandat lager, som bestod av ljus- och mörkbrun sand, kalkrester, småsten.

Ung. 45 cm uppifrån började lagret bli ljusare till färgen, och där fanns rikligt med kalkrester. Kalken var ljusbrun, ev blandad med sand.

- Under detta fanns ett mycket tjunt kalklager, som var rel. kompakt. Det var nästan helt vitt, som tor var massan hård, som fuktig svampaktig eller grötaktig. Lagret var ung 20-30 cm tjockt.

- Under detta fanns ett ung 5 cm tjockt lager grå lera. Under detta började lagret av svart kulturfjord, som innehöll lite rester av murbruk.

Västra väggens södra del

Där väggspinnningen tar slut, strax vid el. under golvnivå, syns någon eller några rader tegel. De mindre sticker något mer ut än de övre - de bildar inte någon slät yta.

Under tegelraderna finns en rad naturstenar med jämnad men inte helt slät yta.

Under denna rad fanns några andra större naturstenar, som trillat lite in i rummet, och stack ut ett par 10 cm. Dessa stenar sprängdes bort - på deras plats och under dem fanns fylnadsgropan, sand och större stenar, murbruk, tegelbitar.

Under detta syntes samma kalklager som i gropens norra kant.

Södra väggens västra del

Södra murväggen är helt av natursten. Naturstensytorna är rel släta, mellan dem finns naturstensskärvar och murbruk.

Spår av det vita kalklagret syntes här också. Ung 210-240 cm under golvnivå stack en "murbit" ut från väggen. Av å murbiten syntes ung 120 cm i öst-västlig riktning. Den sluttade något mot öster, här befann den sig ung 240 cm under golv-

5. GRÄVNINGAR I RUM NR 29

Grävningar inleddes i rum Nr 29 den 16.5 -74. Under betonggolvet kom fram ett brädgolv. De golvsparrar som fanns under bräderna var ca 20 cm breda och låg i öst-västlig riktning, med ung 58 cm breda mellanrum. Under golvplankorna fanns fyllnadsjord, som innehöll tegelbitar och ben. Fyllnadsjorden var rel ljus. Ung. i rummets sydvästra hörn ung 50 cm under golvnivå, hittades rikligt med krukskärvor. Överhuvud vidade sig fyllnadsjorden, som senare sällades i sin helhet, vara rik på fynd.

Under fyllnadsjorden fanns ett kalklager som var ung 18 cm tjockt och rel lätt.

Under detta kalklager kom fram tegelmurning - delvis var det endast frågan om murbruksyta. Det rör sig antagligen om en gammal golvnivå. Detta ev. gamla golv befann sig ung 60 cm under nuvarande golvnivå. De tegel som låg högst, befann sig på nivå +315. Teglen var rel väl bevarade - endast i rummets nordöstra hörn, närmare den ugn som är murad i hörnet, är teglen helt förvittrade och smuliga. I rummets östra del befann sig tegelmurning på ung 15 cm lägre nivå än västerut. Ett tegellager lägre än detta, dvs på nivå +290 fanns kolrester.

- Tegelmått: 29,5 x 13,5 x 7
- 33 x 14 x 8
- 26 x 12,5 x 7,5
- 25 x 13,5 x 7
- 28,5 x 14 x
- 29 x 13,5 x
- 30,5 x 18,5

Mellan denna tegelmurning - detta golv - och södra murväggen fanns ett ung 1/2 m brett mellanrum - söder om muren och under den syntes natursten - själva tegelmurningens södra kant var dock helt rak i öst-västlig riktning.

Mellan tegelgolvet och västra väggen fanns inget dylikt mellanrum. Här fanns i stället ett flertal stora naturstenar. Mellan dessa fanns fyllnadsjord och kalkrester. På någon naturstens yta fanns

2336

Fig 25

2329

Fig 24

Rummets nordvästra hörn

I maj -74 grävdes ännu vid västra väggen, invid nordvästra hörnet en smal grop. Inget anmärkningsvärt kom fram.

Ovanpå stockbåden fanns 40-45 cm kalkmur (11 r s 4) Stockarna fortsatte norrut in i gropkanten. Från det övre stocklaget, som låg i nord-sydlig riktning, kom fram Fyra stockar med en diameter på 20-25 cm, som fram i murhållans botten kom murens rustbänd fram I murhållans murbruk innehöll stora kritvita klumpar - riktiga och ung. 200 cm höga.

Västl. riktning och ung. 70-90 cm djup i nord-sydlig under golvnivå. Den var ung 110-115 cm bred i östra hörnet. Hållans tak befann sig ung. 150 cm I sydväggen sprängdes fram en murhåll invid sydvästra sprängdes bort, och gropen grävdes djupare - västra mellanväggen.

ett urskilja om och hur den fortsatte västerut, under vita kalklagret. I det skedet gick det inte heller dem fanns rikligt med x förbrända rester av det gick inte att urskilja, eftersom det i hörnet mellan Här fanns murbit stöt sig till själva murväggen men hade inte spår av murbruk.

Jämf. Naturstensarna stöt till intill varandra - som syntes av dess "nordvärd" var helt stöt och bottn. Dess yta upptåg var rel. jämn och stöt, det biten syntes endast 20-30 cm ovanom dåvarande gropväggen, och var helt parallell med den. Av mur- under golvnivå. Den stack ut 22-24 cm från mur- nivå, medan den i väster befann sig ung 210 cm

Bild 2329

Bild 2330

Bild 2156

murbruksrester.
 Tegelmurningen tycktes i öster fortsätta nästan fram till östra väggen.
 På rummets södra och västra vägg fanns spår av väggkalkning, ända ner till ca 60 cm under nuv. golvnivå, dvs till nivå + 310.
 Den 24.5 grävdes gropen djupare invid sydöstra hörnet. På nivå + 170 fanns ett ung 20-30 cm tjockt mjukt, fuktigt tungt kalklager - likadant som observerats i rum Nr 27's sydvästra hörn på samma nivå.
 Under detta kalklager fanns en likadan naturstens- "murbit" som i rum Nr 27's sydvästra hörn. Murbiten slöt tätt intill södra murväggen, stenarnas yta uppåt var rel slät. Murbiten var ca 54 cm bred i N-S riktn, och tycktes vara helt parallell med murväggen. Dess västra och östra ändor syntes inte - antagligen var det frågan om samma murbit som i rum Nr 27, som fortsatt under mellanväggen mellan dessa båda rum. Denna murs "nordfasad" grävdes aldrig fram, den sprängdes bort - varför inga exakta mått på dess höjd gick att få. Den torde dock inte ha varit högre än en meter.
 Gropen grävdes här ytterligare så djup att södra murväggens stockbädd kom fram.
 I början av juni grävdes djupare invid rummets västra vägg. Denna djupare grävda del sträckte sig från norra till södra väggen och var ca 110 cm bred i Ö-V riktn. Gropbotten befann sig ung. på nivå +235.
 Västra väggen består av tegelmurning ung. ner till nivå + 360. Under detta, dvs under golvnivå, finns ung 60 cm naturstensmurning. Under detta fanns ett ung 30 cm tjockt lager som innehöll rikligt med tegelskärvor och mörk sand. Detta lager's botten var leraktigt och innehöll kolrester.
 Under detta lager fanns natursten. Dessa stenar var rel små : 15 - 20 cm² och mellan dem fanns rikligt med murbruksrester. Murbruket var rostfärgat och inte speciellt hårt. Detta lager fortsatte ner till

Fig 26-28a

25
5. GRÄVNINGAR I RUM NR 29

Grävningar inleddes i rum Nr 29 den 16.5-74. Under betonggolvet kom fram ett bräddgolv. De golvsparter som fanns under bräderna var ca 20 cm breda och låg i Öst-Västlig riktning, med ung 58 cm breda mellanrum. Under golvsparterna fanns fyllda jord, som innehöll tegelbitar och ben. Fyllnadsjorden var rel ljus. Ung. i rummets sydvästra hörn ung 50 cm under golvnivå, hittades rikligt med krukskärvor. Överhuvud tvärsåg sig fyllnadsjorden som senare sållades i sin helhet, vara rik på fynd.
 Under fyllnadsjorden fanns ett kalklager som var ung 18 cm tjockt och rel slät.
 Under detta kalklager kom fram tegelmurning - delvis var det endast frågan om murbrukets. Det rör sig antagligen om en gammal golvnivå. Detta ev. gamla golv befann sig ung 60 cm under nuvarande golvnivå. De tegel som låg högst, befann sig på nivå +215. Tegeln var rel väl bevarade - endast i rummets nordöstra hörn, närmare den nya än muren i hörnet, är tegeln helt förvittrade och smuliga. I rummets östra del befann sig tegelmurningen på ung 15 cm lägre nivå än västern. Ett tegellager lägre än detta, dvs på nivå +290 fanns kolrester.
 Tegelmått: 29,5 x 13,5 x 7
 37 x 14 x 8
 26 x 12,5 x 7,5
 25 x 13,5 x 7
 28,5 x 14 x
 29 x 13,5 x
 30,5 x 18,5
 Mellan denna tegelmurning - detta golv - och södra murväggen fanns ett ung 1/2 m bredt mellanrum - söder om muren och under den syntes natursten - såväl tegelmurningens södra kant var dock helt rak i Öst-Västlig riktning.
 Mellan tegelgolvet och västra väggen fanns inget dylikt mellanrum. Här fanns i stället ett flertal stora naturstenar. Mellan dessa fanns fyllnadsjord och kalkrester. På någon naturstens yta fanns

2330

Fig 25

2329

inte speciellt hårt. Detta lager fortsatte ner till med murbrukrester. Murbruket var rostfärgat och rel små : 15 - 20 cm² och mellan dem fanns rikligt Under detta lager fanns natursten. Dessa stenar var ferskligt och innehöll kolrester.

ett ang 30 cm tjockt lager som innehöll rikligt med tegelkakor och mörk sand. Detta lagrets botten var ang 60 cm naturstenmurning. Under detta fanns nivå + 360. Under detta, dvs under golvnivå, fanns Västtra väggen består av tegelmurning ang. ner till nivå + 235.

bred i Ö-V riktn. Gropbotten befann sig ang. på från norr till södra väggen och var ca 110 cm västra vägg. Denna djupare grävdes del sträckte sig I början av juni grävdes djupare nivå rummets murväggen stöckbård kom fram.

Gropen grävdes här ytterligare så djup att södra dock inte ha varit högre än en meter.

exakta mått på dess höjd gick att få. Den förde aldrig fram, den sprängdes bort - varför inga dessa båda rum. Denna mura "nordvärd" grävdes rum Nr 27, som fortsatt under mellanväggen mellan antagligen var det frågan om samma murbit som i murväggen. Dess västra och östra ändar synes inte - N-S riktn, och tycktes vara helt parallell med uppåt var rel elst. Murbiten var ca 54 cm bred i allt tät till södra murväggen, stannas yta "murbit" som i rum Nr 27 sydvästra hörn. Murbiten Under detta kalklager fanns en likadan naturstens-nivå.

opserverats i rum Nr 27's sydvästra hörn på samma mjukt, fuktigt tungt kalklager - likadant som hömet. På nivå + 170 fanns ett ang 20-30 cm tjockt Den 24.5 grävdes gropen djupare nivå sydästra golvnivå, dvs till nivå + 310.

vägghalvning, såna ner till ca 60 cm under niv. På rummets södra och västra vägg fanns spår av nästan från till södra vägg.

Tegelmurningen tycktes i öster fortsätta murbrukrester.

Bild 2155

Bild 2168

gropbotten.

I västra väggens södra del sprängdes en murhåla. Dess botten utgjordes av gropbotten (+ 235), den var ung 110 cm hög, 120 cm bred (N-S riktn.) och ung 110 cm djup (Ö-V) Murhålan sträckte sig genom hela murväggen, som alltså här är ca en meter tjock.

I gropens östra kant syntes under tegelmurningen (ev. golvbeläggningen) natursten, förbundna vid tegelmurningen med murbruk - och under detta, natursten, sand, kalkrester o.dyl.

Muren.

Murens nordvästra del var byggd av natursten. Muren gick Ö-V riktn. och dess västra änd sträckte sig invid västra väggens hörn. Här var det synligt att muren gick i riktning, och den fortsatte nedan under golvet.

Dess yta uppåt var färgad - den hade sig ang 25 cm under murens stöckbård. Under kant, d. s. ung 60 cm under golvnivå. Vågar under och golvlager under muren var rikligt med murbruk, kalkrester, o.dyl.

Muren var ang 10-15 cm hög - den hade varit dock ca 10 cm högre då den byggdes. Den var byggd av natursten och tegel. Tegelmått var 10 x 10 x 10 cm.

Bild 2166
2165

Bild 2168

Murens nordvästra del var byggd av natursten. Muren gick Ö-V riktn. och dess västra änd sträckte sig invid västra väggens hörn. Här var det synligt att muren gick i riktning, och den fortsatte nedan under golvet.

Dess yta uppåt var färgad - den hade sig ang 25 cm under murens stöckbård. Under kant, d. s. ung 60 cm under golvnivå. Vågar under och golvlager under muren var rikligt med murbruk, kalkrester, o.dyl.

Muren var ang 10-15 cm hög - den hade varit dock ca 10 cm högre då den byggdes. Den var byggd av natursten och tegel. Tegelmått var 10 x 10 x 10 cm.

6. GRÄVNINGAR I RUM NR 30

6.1 GRÄVNINGAR VID RUM NR 30'S ÖSTRA VÄGG

Den 6.3 togs golvplankor bort vid rummets östra väggs norra del. Under dem fanns lös, torr fyllnadsjord, som innehöll rikligt med benbitar, och lite krukskärvor, dessutom agnar och sädeskorn.

Den 28.3 fortsatte grävningarna vid östra mellanväggen, någon meter från norra väggen, varvid en 70-80 cm bred mur, som gick i öst-västlig riktning kom fram.

Muren.

Murens norra sida utgjorde gropens södra kant. Muren gick i Ö-V riktn. och dess östra ända började invid östra mellanväggen. Ung. 120 cm av muren syntes i Ö-V riktn., och den fortsatte västerut under golvplankorna.

Dess yta uppåt var framgrävd - den befann sig ung 25 cm under understa golvsparrrens undre kant, el. ung 65 cm under golvplanksnivå. Mellan muren och golvplankorna syntes vid västra kanten rikligt med murbruk, kalkrester, några tegelbitar.

Muren var ung 70-80 cm bred - dess södra kant var dock inte framgrävd djupare än ca 10 cm.

Ovanpå muren syntes tegel, de var alla rel trasiga, och flere hade murbruk på ytan.

Tegelmått 30 x 17 x 10
28 x 16 x 10
x 16 x 9

Murens norra sida (gropens södra kant)(2168) var inte helt slät - endast få hela tegel var synliga, delvis var det endast frågan om ojämn murbruksmassa. I murens östra ända fanns ingen tydlig fog mellan muren och rummets östra vägg. Ung 30 cm lång bit av muren (?) närmast östra mellanväggen, bestod av formlös murad massa, dvs av murbruk, trasiga tegel lägre ner någon natursten av huvudstorlek, och naturstensbitar. Ev. hör denna formlösa del inte till själva muren, varvid alltså dess östra ända skulle befinna sig ung. 30 cm från rummets östra mellanvägg. Det finns dock ingen tydlig övergång

Fig 28

Fig 29

Fig 28 b.

Bild 2166
2165

Bild 2168)

Gröppottet.

I västra väggens södra del sprängdes en murhåla. Dess botten utgjordes av gröppottet (+ 255), den var ung 110 cm hög, 120 cm bred (N-S riktn.) och ung 110 cm djup (Ö-V) Murhålan ströckte sig genom hela murväggen, som alltså här är ca en meter tjock.

I gropens östra kant syntes under tegelmurningen (ev. golvbeläggningen) natursten, förmodligen tegelmurningen med murbruk - och under detta natursten, sand, kalkrester o.ä.

6. GRÄVNINGAR I RUM NR 30

6.1 GRÄVNINGAR VID RUM NR 30' ÖSTRA VÄGG

Den 6.3 togs golvplankor bort vid rummets östra väggs norra del. Under dem fanns lösa, torr fylld, sadelformad, som innehöll rikligt med baskit, och lite kruskärvar, besontom ägnar och sågskorn. Den 28.3 fortsatte grävningarna vid östra mellanväggen, någon meter från norra väggen, varvid en 70-80 cm bred mur, som gick i öst-västlig riktning kom fram.

Muren.

Murens norra sida utgjorde gropens södra kant. Muren gick i Ö-V riktn. och dess östra ända började invid östra mellanväggen. Ung. 120 cm av muren syntes i Ö-V riktn., och den fortsatte västerut under golvplankorna. Dess yta upptar var framryvd - den befann sig ung. 25 cm under nedersta golvsparrarnas andra kant, el. ung. 65 cm under golvplanknivån. Mellan muren och golvplankorna syntes vid västra kanten rikligt med murbruk, kalkrester, några tegelbitar. Muren var ung. 70-80 cm bred - dess södra kant var dock inte framryvd djupare än ca 10 cm. Övriga muren syntes tegel, de var alla rel trasiga och flere hade murbruk på ytan.

Tegelmått 30 x 17 x 28 x 16 x 16 x 9

Murens norra sida (gropens södra kant) (2168) var inte helt slät - endast i å hela tegel var synliga, delvis var det endast frågan om tjann murbrukmassa. I murens östra ända fanns ingen tydlig fog mellan muren och rummets östra vägg. Ung. 30 cm lång bit av muren (?) närmast östra mellanväggen, bestod av formlikt murad massa, dvs av murbruk, trasiga tegel lägre ner någon natursten av huvudstorlek, och naturstenbitar. Ev. hör denna formlika del inte till själva muren, varvid alltså dess östra ända skulle befinna sig ung. 30 cm från rummets östra mellanvägg. Det finns dock ingen tydlig övergång

Bild 2168

Bild 2166

Fig 30

Fig 29

mellan själva muren och denna mer formlöst murade del.

Östra mellanväggen under golvnivå - gropens östra kant
Gropens östra kant - mellanväggen under golvnivå, ser lite likadan ut som murens östligaste 30 cm. Här finns tegelmurning, de flesta trasiga, och de ligger hur som helst, dessutom finns någon natursten, lägre ner småsten, sand och kalkrester.

Gropens västra kant - jordlager

Gropens västra kant befann sig ung 160 cm från östra väggen, och den var ung 80 cm bred i N-S riktn.

- Under golvplankorna finns en konstruktion av golvsparrar i två lager - övre lagret ligger i N-S riktning och undre i Ö-V riktn.
- Under dem finns ett ung 30 cm tjockt torrt lager, av sand, murbruk, tegelbitar, -
- Under detta finns en tegelrad (två hela löpare synliga) där teglen är förbundna vid varandra med murbruk. (9 x 30 x - teglen är dock så trasiga att inga pålitliga mått gick att få)
- Under dem finns ett ung 3 cm tjockt lager jämn gul sand.
- Under detta : ett ung 25 cm tjockt lager av trasiga tegel, murbruk, sand.
- under detta finns ett ung 40 cm tjockt lager, som är rel kompakt, hårt & sammanpressat och rel. torrt. Det är ung. randigt - av ung 2 cm tjocka grå (=?) resp. bruna (=sand) varv. Dessutom finns det fläckvis över hela ytan mindre kalkrester. Dessutom syntes något ~~xxxxixx~~ tegelrester.
- Under detta finns igen en murad tegelrad. Teglen är trasiga, av allt att döma koppar (9 x 7 x)
- Under detta fortsätter gropkanten lika som ovanför sistnämnda tegelrad, dvs med brun kompakt sand, varvat med något torrt, grått, hårt - lite kalkrester och något tegel.

Sydvästra hörnet

Tegelraderna i västra gropkanten är inte sammanfogade med muren. Det finns en tydlig ung. 4 cm bred fog, som fortsätter ända ner till murens nedre ända.

... mellan stjäva muren och denna mer lömligt murade del.

Gropens västra kant - Jordlager

Gropens västra kant befann sig ung 160 cm från västra väggen, och den var ung 80 cm bred i N-S riktn. Under golvpänkarna finns en konstruktion av golvsparren i två lager - övre lagret ligger i N-S riktning och undre i Ö-V riktning. Under dem finns ett ung 30 cm tjockt torrt lager, av sand, murbruk, tegelbitar, -

- Under detta finns en tegelrad (två hela löpare synliga) där teglen är förbundna vid varandra med murbruk. (9 x 30 x 30 - teglen är dock så trasiga att inga pålitliga mått gick att få)

- Under dem finns ett ung 5 cm tjockt lager jämlikt sand.

- Under detta : ett ung 25 cm tjockt lager av trasiga tegel, murbruk, sand.

- Under detta finns ett ung 40 cm tjockt lager, som är rei kompakt, hårt & sammanpressat och rei. Det är ung. randigt - av ung 2 cm tjocka grå (? resp. brun (=sand) varv. Dessutom finns det fläckvis över hela ytan mindre kalkrester. Dessutom syns något ~~xxxxxxx~~ tegelrester.

- Under detta finns igen en murad tegelrad. Teglen är trasiga, av allt att döma koppar (9 x 7 x 9)

- Under detta fortsätter gropkanten lika som ovanför, sistnämnda tegelrad, dvs med brun kompakt sand, varvat med något torrt, grått, hårt - lite kalkrester och något tegel.

Sydvästra hörnet

Tegelraderna i västra gropkanten är inte sammanfogade med muren. Det finns en tydlig ung. 4 cm bred fog, som fortsätter ända ner till murens nedre ända.

Fig 30

Område "1",
Fig 31
Bild 2376

Område 3,
Fig 31
Bild 2370

Bild 2377
Fig 31

Bild 2374
Område "1",
Fig 31

I fogen finns sand, kalkrester och något "torrt-grått-hårdsmligt" Fogen är likadana hela vägen ner. På ett ställe finns dock ung. 15 cm tjockt hårt murbruk i fogen, ung 90 cm under nedre golvsparrens nedre kant.

Gropens norra kant

Gropens norra kant befann sig ung. 135 cm från norra väggen och var ung 150 cm bred i Ö-V riktn. Gropens nordvästra hörn var lite rundat - och jordlagren som syntes i ~~xxxxxxx~~ västra kanten fortsatte i norra kanten någon bit - detta gäller även de båda murade tegelraderna.

En meter, närmast östra mellanväggen, såg dock gropkanten annorlunda ut - Här fanns rikligt med tegelrester och murbruk. Östligast ligger teglena hur som helst, medan de på ett område 30-40 cm brett, ung i mitten av gropkanten, ser ut att vara murade mer omsorgsfullt.

Gropens östligaste del grävdes djupare i maj, dvs till ung 2,5 m. under golvnivå. Gropen var då inte bredare än ung 80 cm. i N-S riktn. Från tidigare gropbottnet (ung 120 cm under nedersta golvstockens nedre ända) nedåt fanns svart, något leraktigt jord.

6.2 GRÄVNINGAR VID RUM NR 30'S VÄSTRA VÄGG

Den 17.6 började fyllnadsjord grävas bort invid rum Nr 30's västra mellanvägg. Fyllnadsjorden innehöll sand, träbitar, agnar $\frac{1}{4}$ sten, tegelbitar. Gropen grävdes ung. 150 cm bred i ~~xxxxxxx~~ Ö-V riktning och i N-S riktn. sträckte den sig från södra murväggen fram till ca 180 cm från norra väggen.

Ung. 50 - 80 cm under golvplanksnivå kom mur fram längsmed hela gropen. Muren, el murningen, var inte enhetlig, dels var det frågan om tegelmurning, dels om natursten.

Sydligaste delen av gropen utgjordes av enhetlig tegelmurning. Området var ung 160 cm brett i N-S riktning, i Ö-V riktn. var den åtminstone lika

Bild 2372

bred som gropen : och fortsatte österut under golvplankorna. Det rör sig högst antagligt om äldre golvbeläggning. "Golvytan" är något buktig, men teglen bär på själva ytan inga spår av murbruk. Golvytan är rel. väl bevarad - teglen är hela och endast något enstaka ligger löst. De är samtliga liggande, och murade - så gott som alla i N-S riktning.

- Tegelmått: 31 x 15
- 27 x 13
- 30 x 15,5
- 30 x 12
- 28 x 15
- 28 x 13

Område "2"
Fig 31
Bild2361

Norr om detta finns ett ung 170 cm brett (N-S) område, med natursten av olika storlek (40 x 40, 20 x 15 o.dyl.) och på olika nivå. Den natursten som låg högst, befann sig på samma nivå som tegelgolvet högst nivå - varför det inte är säkert att tegelbeläggningen skulle ha fortsatt över hela detta område. Mellan naturstenarna fanns kalkrester och sand.

Område 3,
Fig 31
Bild 2370

Norr om detta område fanns en ung 40 cm bred (N-S) tegelmurad del. Tegelmurningen var endast en tegelbredd tjock (hög) - under den fanns natursten. På dess yta uppåt fanns rikligt med murbruksrester, varför det inte gick att urskilja hur teglen låg i förh. till varandra (Inga tegelmått gick heller att få) Denna mur såg ut att gå i Ö-V riktn. och den fortsatte österut in under golvplankorna - dess västra ända var trasig : här syntes endast natursten på lägre nivå. Denna murs "sydfasad" var slät, dvs bestod av släta hela tegelytor i jämn rad. På teglens ytor fanns dock ställvis lite tunna kalkrester.

Bild 2374
2378

Murens "norra fasad" var trasig - här fanns endast trasig, buktig murbruksyta. I murens västra vägg södra del är en del av murens vägg en tegelbredd tjockare än övriga vägg. Denna tjockare del sträckte sig ung 50-70 cm ovan golvnivå, och den börjar strax invid södra murens vägg, och den fortsätter ung 4 m norr, dvs tar slut just invid denna sistnämnda i Ö-V riktn. gående tegelmurade del.

Bild 2377
Fig 31

Område "1"
Fig 31

I fögen finns sand, kalkrester och något "torrt" grått-hårnalligt fögen är likadant hela vägen ner. På ett ställe finns dock ung. 15 cm tjockt hårt murbruk i fögen, ung 90 cm under närmare golvapartens närmare kant.

Gropens norra kant

Gropens norra kant befann sig ung. 135 cm från norra väggen och var ung 150 cm bred i Ö-V riktning. Gropens nordvästra hörn var lite rundat - och jordlagren som syntes i västra kanten fortsatte i norra kanten någon bit - detta gäller även de båda murade tegelrester. En meter, närmast östra mellanväggen, såg dock gropkanten annorlunda ut - Här fanns rikligt med tegelrester och murbruk.

Östligast ligger teglens mur som helhet, medan de på ett område 30-40 cm brett, ung i mitten av gropkanten, ser ut att vara murade mer omsorgsfullt. Gropens östligaste del grävdes djupare i maj, dvs till ung 2,5 m. under golvnivå. Gropen var då inte bredare än ung 80 cm. i N-S riktning.

Från tidigare gropbotten (ung 120 cm under nedre golvstockens nedre ända) nedåt fanns svart, något leraktig jord.

6.2 GRÄVNINGAR VID RUM NR 30' S VÄSTRA VÄGG

Den 17.6 började fylningsjord grävas bort invid rum nr 30' s västra mellanvägg. Fylningsjorden innehöll sand, träbitar, sten, tegelbitar. Gropen grävdes ung. 150 cm bred i västlig Ö-V riktning och i N-S riktning sträckte den sig från södra murens kant till ca 180 cm från norra väggen.

Ung. 50 - 80 cm under golvnivån kom mur fram längsmed hela gropen. Muren, el murens, var inte enhetlig, dels var det frågan om tegelmurning, dels om natursten.

Sydligaste delen av gropen utgjordes av enhetlig tegelmurning. Området var ung 160 cm brett i N-S riktning, i Ö-V riktning var den åtminstone lika

Norr om denna tegelmur fanns ett ung 160 cm brett (N-S område, vars botten bestod av hård murbruksmassa, och befann sig på lägre nivå än övrigt. Invid västra väggen fanns här större (40 x 40 o.dyl) naturstenar. Mellan stenarna fanns murbrukrester.

Norr om detta område fanns ytterligare en tegelmur, som gick i Ö-V riktn. och var ung 50 cm bred (N-S) På tegelytorna fanns rikligt med murbruk. I murens "sydfasad" syntes endast trasiga tegel - några säkra mått gick inte att få (27 x 13,5, 26 x 14) Murens "norra fasad" framgrävdes inte.

I slutet av juni grävdes groppen djupare, och samtliga murar revs, varvid groppen blev 130-140 cm djup, räknat från understa golvsparrens undersida, och 155 - 165 cm räknat från golvnivå. Gropen var då 150-170 cm bred (Ö-V) och ung 7 m lång (N-S) Härvid kom också att grävas en bit norr om "område 5, Fig 31"

Norrom denna mur =SYNTES i östra gropkanten (Fig 32) - ett ung 1 m brett (N-S) område, som innehöll gulnat rel hårt murbruk, tegelbitar, sand o.dyl. Gropens norra kant befann sig nu ca 160 cm från rummets norra vägg, och bestod av slät tegelmurning. Av tegelmuren syntes 110 cm i Ö-V riktn., och den fortsatte österut under golvplankorna. Den började ung. strax under understa golvsparren, och var ung 50 cm hög. Tegelmått: 28 x 8, 31 x 8, 13 x 8 Likaså syntes vid västra väggen, under golvnivå slät tegelrevetering en meter i gropens nordligaste del. Denna tegelmurning var ung. 70 cm hög på högsta stället, och befann sig ung. på samma nivå som tegelreveteringen i gropens norra kant. Tegelmått: 31 x 8, 28 x 8 .

Likaså föreföll den del av "område 5, Fig 31" -murens norra fasad, som syntes i östra gropkanten vara slät. (dess "norra fasad" var aldrig framgrävd) och denna mur torde således ha slutit sig till västra väggens tegelrevetering under golvnivå, på samma sätt som tegelmuren i gropens norra kant.

Område "4",
Fig 31

Område "5"
Fig 31

Fig 32

Bild 2372

Område "2"
Fig 31

Bild 2373

Område 3,
Fig 31

Bild 2370

Bild 2374

2378

bred som groppen : och fortsatte österut under golvplankorna. Det rör sig något antagligt om äldre golvbeläggning. "Golvytan" är något buktig, men teglen bär på själva ytan inga spår av murbruk. Golvytan är rel. väl bevarad - teglen är hela och endast något enstaka ligger löst. De är samtliga liggande, och murade - så gott som alla i N-S riktning.

- Tegelmått: 31 x 12
- 27 x 12
- 30 x 12,5
- 30 x 12
- 28 x 12
- 28 x 12

Norr om detta finns ett ung 170 cm brett (N-S) område, med natursten av olika storlek ca (40 x 40, 20 x 15 o.dyl.) och på olika nivå. Den natursten som låg högst, befann sig på samma nivå som tegelgolvet högst nivå - varför det inte är säkert att tegelbeläggningen skulle ha fortsatt över hela detta område. Mellan naturstenarna fanns kalkrester och sand.

Norr om detta område fanns en ung 40 cm bred (N-S) tegelmurad del. Tegelmurning var endast en tegelbred tjock (hög) - under den fanns natursten. På dess yta uppåt fanns rikligt med murbrukrester, varför det inte gick att urskilja hur teglen låg i förn. till varandra (inga tegelmått gick heller att få). Denna mur såg ut att gå i Ö-V riktn. och den fortsatte österut in under golvplankorna - dess västra ända var trasig : här syntes endast natursten på lägre nivå.

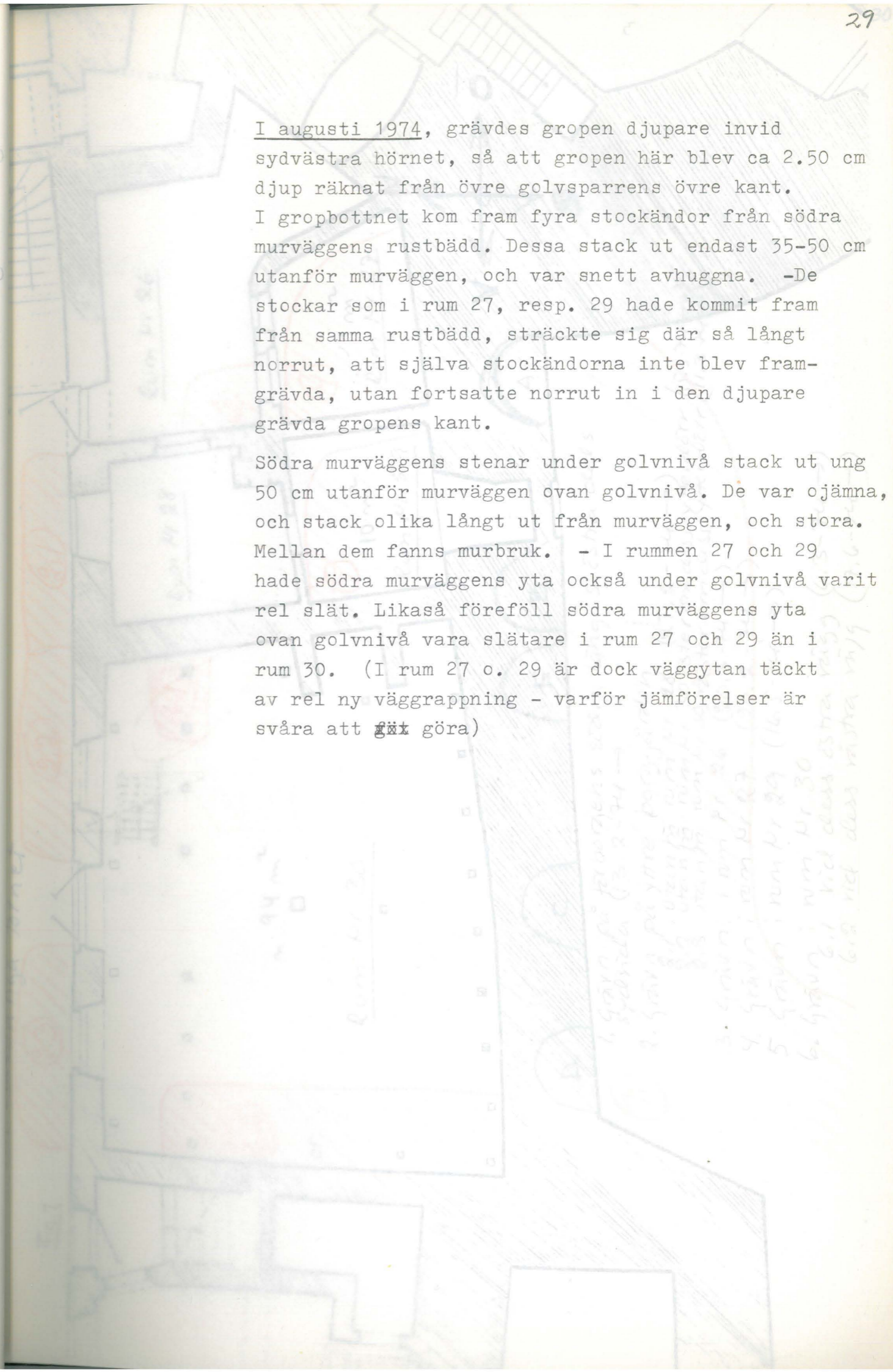
Denna mure "sydfasad" var slät, dvs bestod av släta hela tegelytor i jämn rad. På tegelns ytor fanns dock ställvis lite tunna kalkrester.

Murens "norra fasad" var trasig - här fanns endast trasig, buktig murbrukyta.

I rummets västra vägg södra del är en del av murens vägg en tegelbred tjockare än övriga väggerna. Denna tjockare del sträckte sig ung 50-70 cm ovan golvnivå, och den börjar strax invid södra murens vägg, och fortsätter ung 4 m norrut, där för slut just invid denna stannande i Ö-V riktn. Gående tegelmurade del.

I augusti 1974, grävdes gropen djupare invid sydvästra hörnet, så att gropen här blev ca 2.50 cm djup räknat från övre golvsparrens övre kant. I gropbotten kom fram fyra stockändor från södra murväggens rustbädd. Dessa stack ut endast 35-50 cm utanför murväggen, och var snett avhuggna. -De stockar som i rum 27, resp. 29 hade kommit fram från samma rustbädd, sträckte sig där så långt norrut, att själva stockändorna inte blev framgrävda, utan fortsatte norrut in i den djupare grävda gropens kant.

Södra murväggens stenar under golvnivå stack ut ung 50 cm utanför murväggen ovan golvnivå. De var ojämna, och stack olika långt ut från murväggen, och stora. Mellan dem fanns murbruk. - I rummen 27 och 29 hade södra murväggens yta också under golvnivå varit rel slät. Likaså föreföll södra murväggens yta ovan golvnivå vara slätare i rum 27 och 29 än i rum 30. (I rum 27 o. 29 är dock väggytan täckt av rel ny väggrappning - varför jämförelser är svåra att ~~göra~~ göra)

Område "4" Fig 31

Område "2" Fig 31

Fig 32

Norr om denna tegelmur fanns ett ung 160 cm bredt (N-2) område, vars botten bestod av hård murbrukmassa, och belägg på lägre nivå än övrigt. Invid västra väggen fanns här större (40 x 40 c.dyl) naturstenar. Mellan stenarna fanns murbrukresten. Norr om detta område fanns ytterligare en tegelmur, som gick i Ö-V riktning, och var ung 50 cm bred (N-2) på tegelytorna fanns rikligt med murbruk. I murens "sydssida" syntes endast fräsiga tegel - några ännu mått gick inte att få (27 x 13,5, 26 x 14) Murens "nordsida" framgrävdes inte.

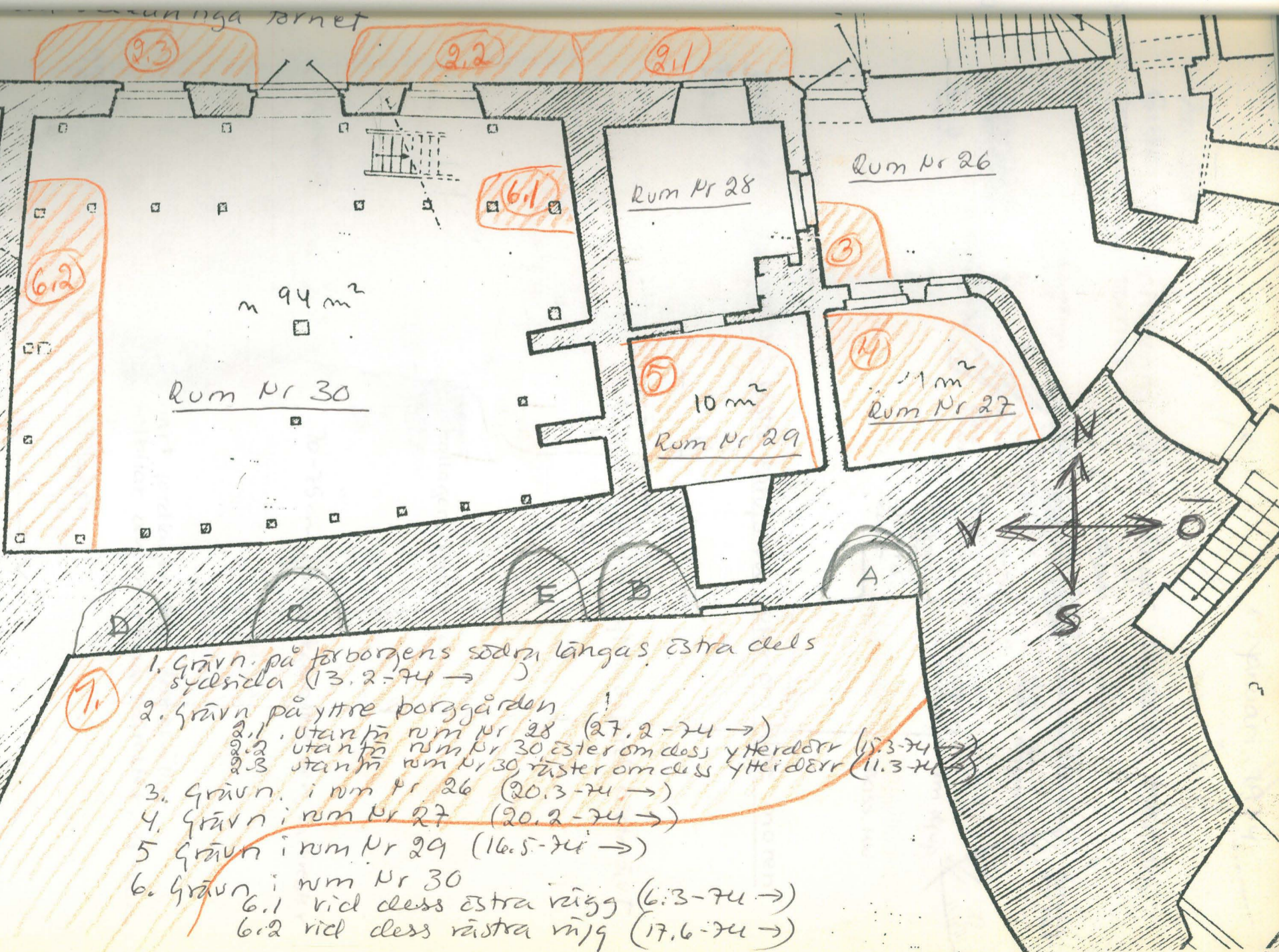
I slutet av juni grävdes gropen djupare, och samtliga murar revs, varvid gropen blev 130-140 cm djup, räknat från understa golvsparrens undersida, och 155 - 165 cm räknat från golvnivå. Gropen var då 150-170 cm bred (Ö-V) och ung 7 m lång (N-2) Härvid kom också att grävas en bit norr om "område 2, Fig 31"

Norr om denna mur - SYNTES i östra gropkanten (Fig 32) - ett ung 1 m bredt (N-2) område, som innehöll gult rel hårt murbruk, tegelbitar, sand o.dyl. Gropens norra kant belägg sig nu ca 160 cm från rummets norra vägg, och bestod av slät tegelmurning. Av tegelmuren syntes 110 cm i Ö-V riktning, och den förreste östern under golvsparrens. Den började ung. strax under understa golvsparren, och var ung 50 cm hög. Tegelmått: 28 x 8, 31 x 8, 13 x 8. Likaså syntes vid västra väggen, under golvnivå slät tegelrestering en meter i gropens nordligaste del. Denna tegelmurning var ung. 70 cm hög på högsta stället, och belägg sig ung. på samma nivå som tegelresteringen i gropens norra kant. Tegelmått: 31 x 8, 28 x 8.

Likaså föreföll den del av "område 2, Fig 31" -murens norra fassad, som syntes i östra gropkanten vara slät. (Dessa "nordsida" var aldrig framgrävd) och denna mur förde således ha slutit sig till västra väggen tegelrestering under golvnivå, på samma sätt som tegelmuren i gropens norra kant.

blivit ersatta med nya, nytt material i
 rum nr 27, 28 och 29. De nya stöcken
 är av samma kvalitet som de gamla och
 har samma mått som de gamla. De nya
 stöcken är av samma kvalitet som de
 gamla och har samma mått som de gamla.
 De nya stöcken är av samma kvalitet
 som de gamla och har samma mått som
 de gamla. De nya stöcken är av samma
 kvalitet som de gamla och har samma
 mått som de gamla. De nya stöcken
 är av samma kvalitet som de gamla och
 har samma mått som de gamla. De nya
 stöcken är av samma kvalitet som de
 gamla och har samma mått som de gamla.

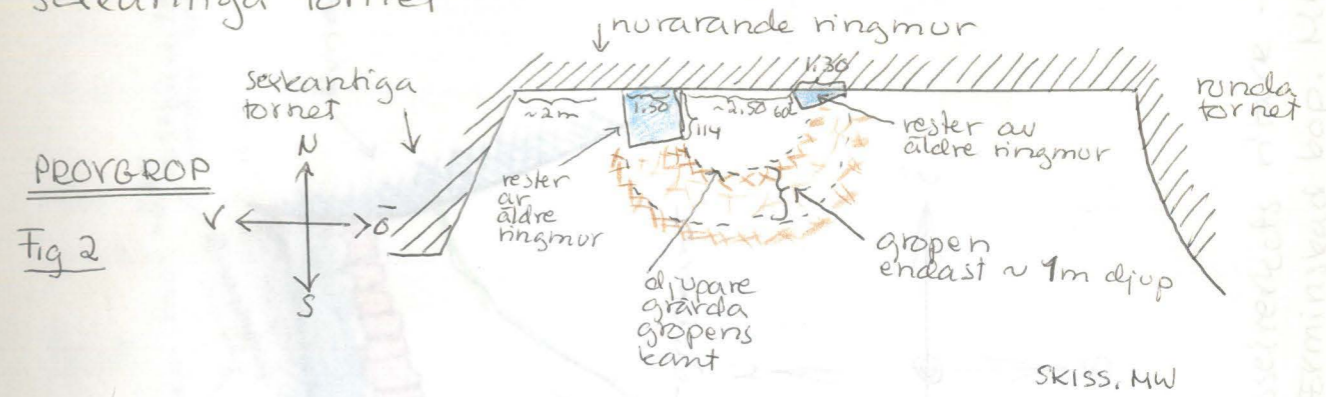
Fig 1

1. Grävning på förborgen södra längans östra delens sydsida (13.2-74 →)
2. Grävning på yttre borggården
 - 2.1 utanför rum nr 28 (27.2-74 →)
 - 2.2 utanför rum nr 30 österom dess ytterdörr (13.3-74 →)
 - 2.3 utanför rum nr 30 västerom dess ytterdörr (11.3-74 →)
3. Grävning i rum nr 26 (20.3-74 →)
4. Grävning i rum nr 27 (20.2-74 →)
5. Grävning i rum nr 29 (16.5-74 →)
6. Grävning i rum nr 30
 - 6.1 vid dess östra vägg (6.3-74 →)
 - 6.2 vid dess västra vägg (17.6-74 →)

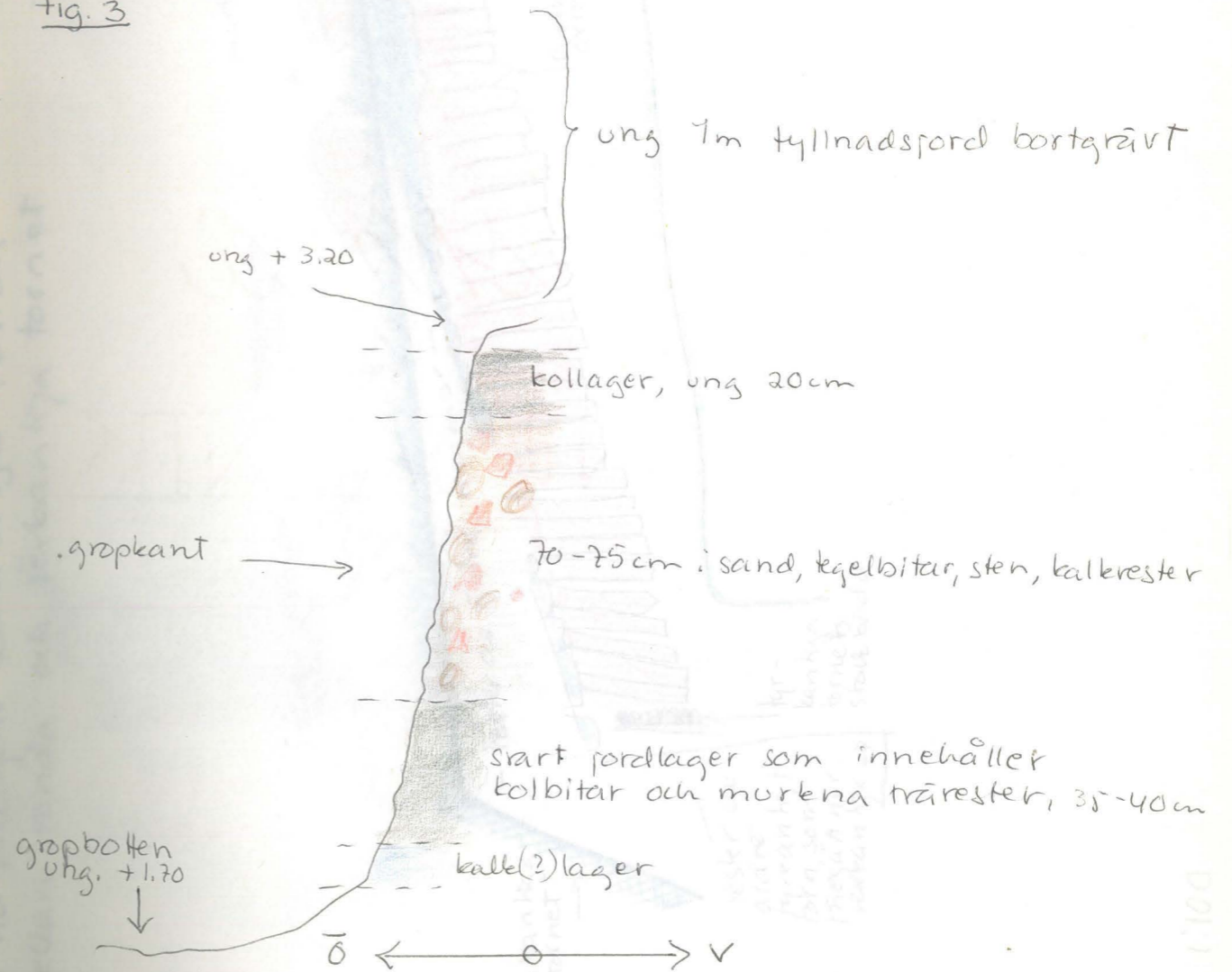
Åbo slott

Grävning vid förborgens södra längas sydsida, öster om sexkantiga tornet

Jordlager i prövgropens västra kant, strax söder om "äldre muren"

Fig. 3

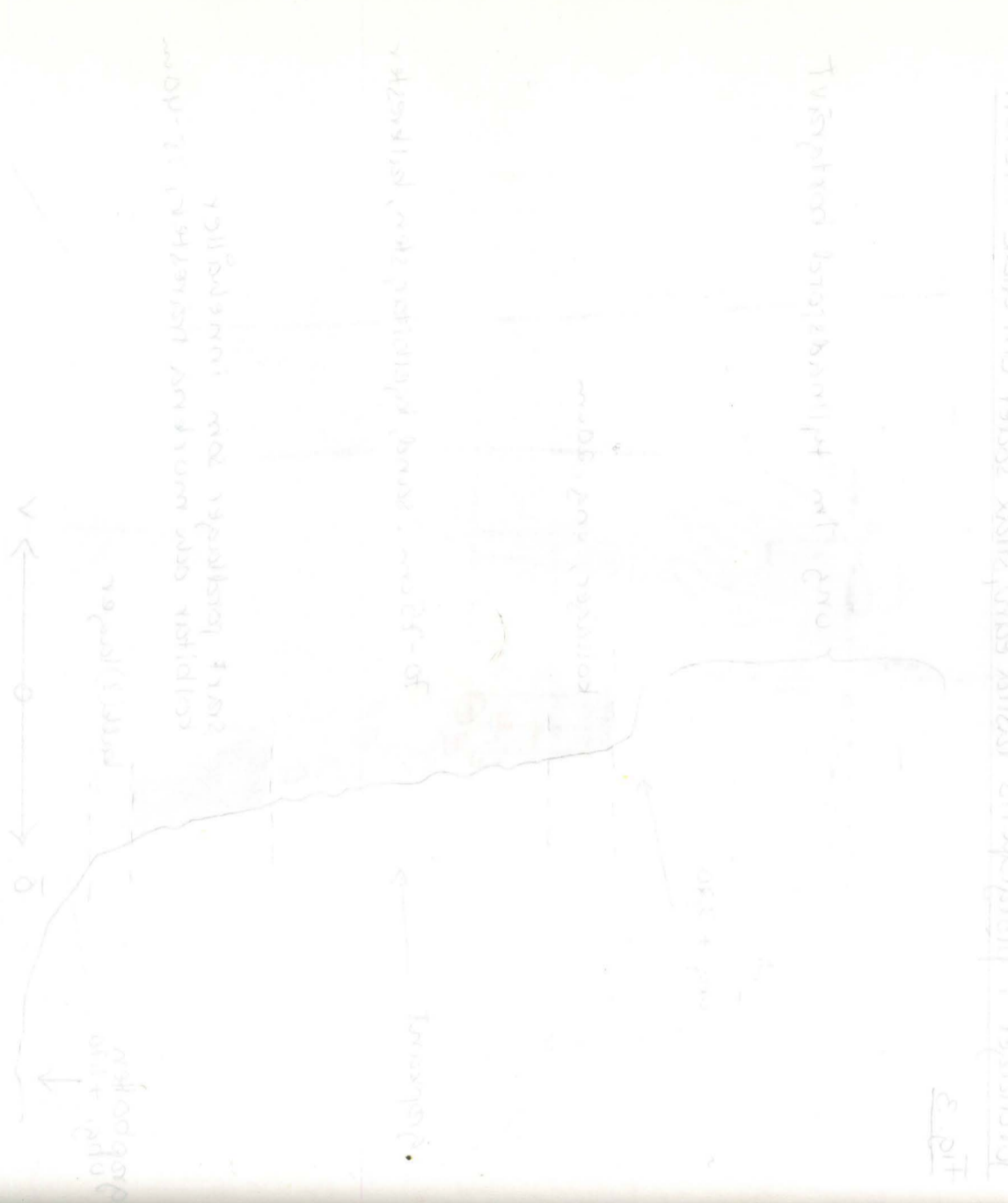
SKISS ~ 1:20

MW

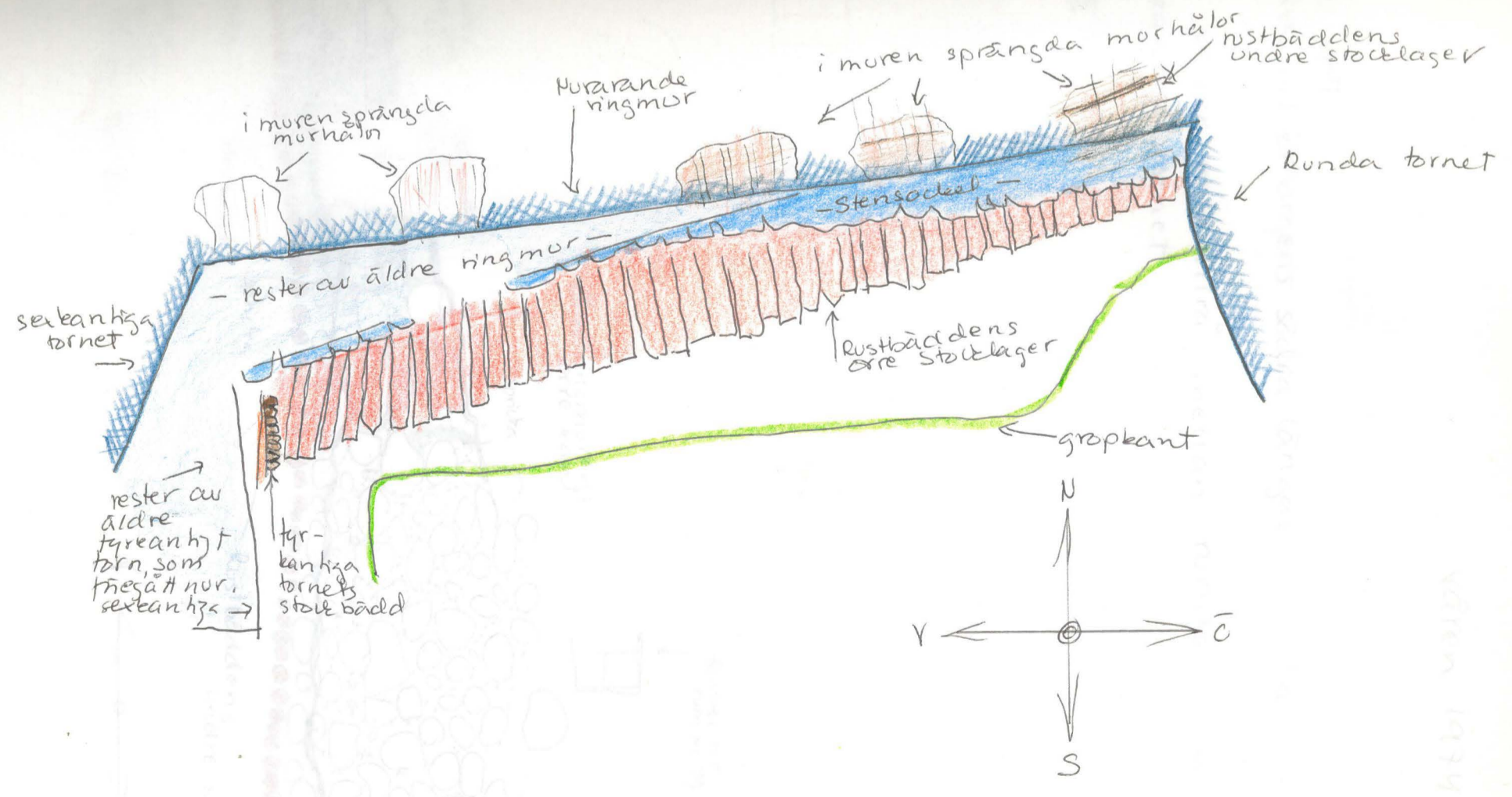
← ut-3 (3) ceför shts kassa bin 10
 ← ut-2 (2) plåt pöter kass bin 10
 ← ut-1 (1) ceför shts kassa bin 10
 ← ut-0 (0) ceför shts kassa bin 10
 ← ut-(-1) ceför shts kassa bin 10
 ← ut-(-2) ceför shts kassa bin 10
 ← ut-(-3) ceför shts kassa bin 10
 ← ut-(-4) ceför shts kassa bin 10
 ← ut-(-5) ceför shts kassa bin 10
 ← ut-(-6) ceför shts kassa bin 10
 ← ut-(-7) ceför shts kassa bin 10
 ← ut-(-8) ceför shts kassa bin 10
 ← ut-(-9) ceför shts kassa bin 10
 ← ut-(-10) ceför shts kassa bin 10
 ← ut-(-11) ceför shts kassa bin 10
 ← ut-(-12) ceför shts kassa bin 10
 ← ut-(-13) ceför shts kassa bin 10
 ← ut-(-14) ceför shts kassa bin 10
 ← ut-(-15) ceför shts kassa bin 10
 ← ut-(-16) ceför shts kassa bin 10
 ← ut-(-17) ceför shts kassa bin 10
 ← ut-(-18) ceför shts kassa bin 10
 ← ut-(-19) ceför shts kassa bin 10
 ← ut-(-20) ceför shts kassa bin 10
 ← ut-(-21) ceför shts kassa bin 10
 ← ut-(-22) ceför shts kassa bin 10
 ← ut-(-23) ceför shts kassa bin 10
 ← ut-(-24) ceför shts kassa bin 10
 ← ut-(-25) ceför shts kassa bin 10
 ← ut-(-26) ceför shts kassa bin 10
 ← ut-(-27) ceför shts kassa bin 10
 ← ut-(-28) ceför shts kassa bin 10
 ← ut-(-29) ceför shts kassa bin 10
 ← ut-(-30) ceför shts kassa bin 10
 ← ut-(-31) ceför shts kassa bin 10
 ← ut-(-32) ceför shts kassa bin 10
 ← ut-(-33) ceför shts kassa bin 10
 ← ut-(-34) ceför shts kassa bin 10
 ← ut-(-35) ceför shts kassa bin 10
 ← ut-(-36) ceför shts kassa bin 10
 ← ut-(-37) ceför shts kassa bin 10
 ← ut-(-38) ceför shts kassa bin 10
 ← ut-(-39) ceför shts kassa bin 10
 ← ut-(-40) ceför shts kassa bin 10
 ← ut-(-41) ceför shts kassa bin 10
 ← ut-(-42) ceför shts kassa bin 10
 ← ut-(-43) ceför shts kassa bin 10
 ← ut-(-44) ceför shts kassa bin 10
 ← ut-(-45) ceför shts kassa bin 10
 ← ut-(-46) ceför shts kassa bin 10
 ← ut-(-47) ceför shts kassa bin 10
 ← ut-(-48) ceför shts kassa bin 10
 ← ut-(-49) ceför shts kassa bin 10
 ← ut-(-50) ceför shts kassa bin 10
 ← ut-(-51) ceför shts kassa bin 10
 ← ut-(-52) ceför shts kassa bin 10
 ← ut-(-53) ceför shts kassa bin 10
 ← ut-(-54) ceför shts kassa bin 10
 ← ut-(-55) ceför shts kassa bin 10
 ← ut-(-56) ceför shts kassa bin 10
 ← ut-(-57) ceför shts kassa bin 10
 ← ut-(-58) ceför shts kassa bin 10
 ← ut-(-59) ceför shts kassa bin 10
 ← ut-(-60) ceför shts kassa bin 10
 ← ut-(-61) ceför shts kassa bin 10
 ← ut-(-62) ceför shts kassa bin 10
 ← ut-(-63) ceför shts kassa bin 10
 ← ut-(-64) ceför shts kassa bin 10
 ← ut-(-65) ceför shts kassa bin 10
 ← ut-(-66) ceför shts kassa bin 10
 ← ut-(-67) ceför shts kassa bin 10
 ← ut-(-68) ceför shts kassa bin 10
 ← ut-(-69) ceför shts kassa bin 10
 ← ut-(-70) ceför shts kassa bin 10
 ← ut-(-71) ceför shts kassa bin 10
 ← ut-(-72) ceför shts kassa bin 10
 ← ut-(-73) ceför shts kassa bin 10
 ← ut-(-74) ceför shts kassa bin 10
 ← ut-(-75) ceför shts kassa bin 10
 ← ut-(-76) ceför shts kassa bin 10
 ← ut-(-77) ceför shts kassa bin 10
 ← ut-(-78) ceför shts kassa bin 10
 ← ut-(-79) ceför shts kassa bin 10
 ← ut-(-80) ceför shts kassa bin 10
 ← ut-(-81) ceför shts kassa bin 10
 ← ut-(-82) ceför shts kassa bin 10
 ← ut-(-83) ceför shts kassa bin 10
 ← ut-(-84) ceför shts kassa bin 10
 ← ut-(-85) ceför shts kassa bin 10
 ← ut-(-86) ceför shts kassa bin 10
 ← ut-(-87) ceför shts kassa bin 10
 ← ut-(-88) ceför shts kassa bin 10
 ← ut-(-89) ceför shts kassa bin 10
 ← ut-(-90) ceför shts kassa bin 10
 ← ut-(-91) ceför shts kassa bin 10
 ← ut-(-92) ceför shts kassa bin 10
 ← ut-(-93) ceför shts kassa bin 10
 ← ut-(-94) ceför shts kassa bin 10
 ← ut-(-95) ceför shts kassa bin 10
 ← ut-(-96) ceför shts kassa bin 10
 ← ut-(-97) ceför shts kassa bin 10
 ← ut-(-98) ceför shts kassa bin 10
 ← ut-(-99) ceför shts kassa bin 10
 ← ut-(-100) ceför shts kassa bin 10

WM
05.10.22.52

Grävn. vid förborgens södra längas sydsida mellan runda och sexkantiga tornet

Fig. 4

SKALA 1:100

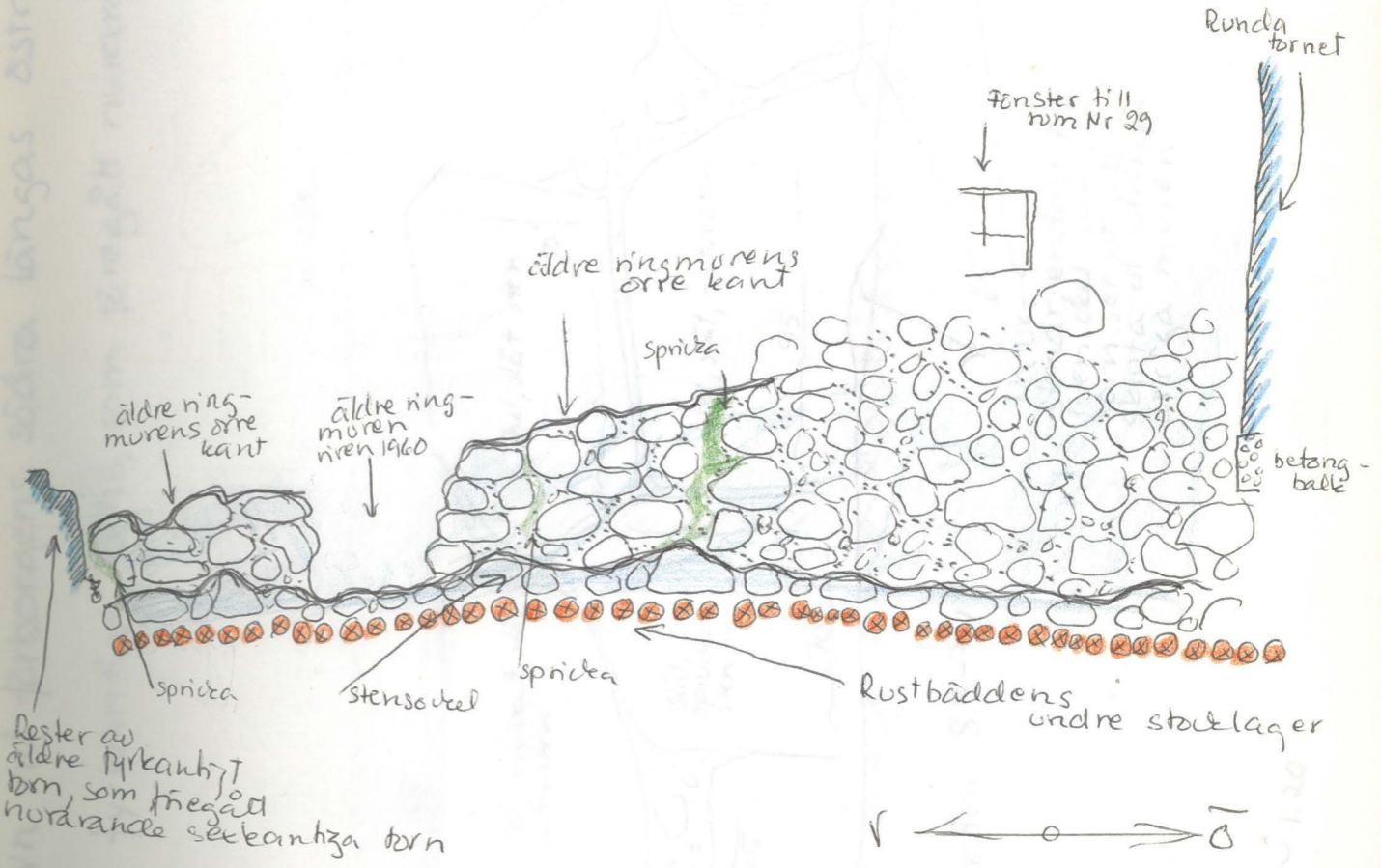
Museierkets ritare -74
Förminskad kop. MW

våren 1974

Åbo slott
Grävn. vid förborgen södra längas sydsida

Mur under marknivå, mellan runda och
seckantiga tornet

Fig 5

SKALA 1:100

Museiverkeets ritare -74
Ferminkad, kop. MW

P.F. Sjöström
W.M. god besvärning

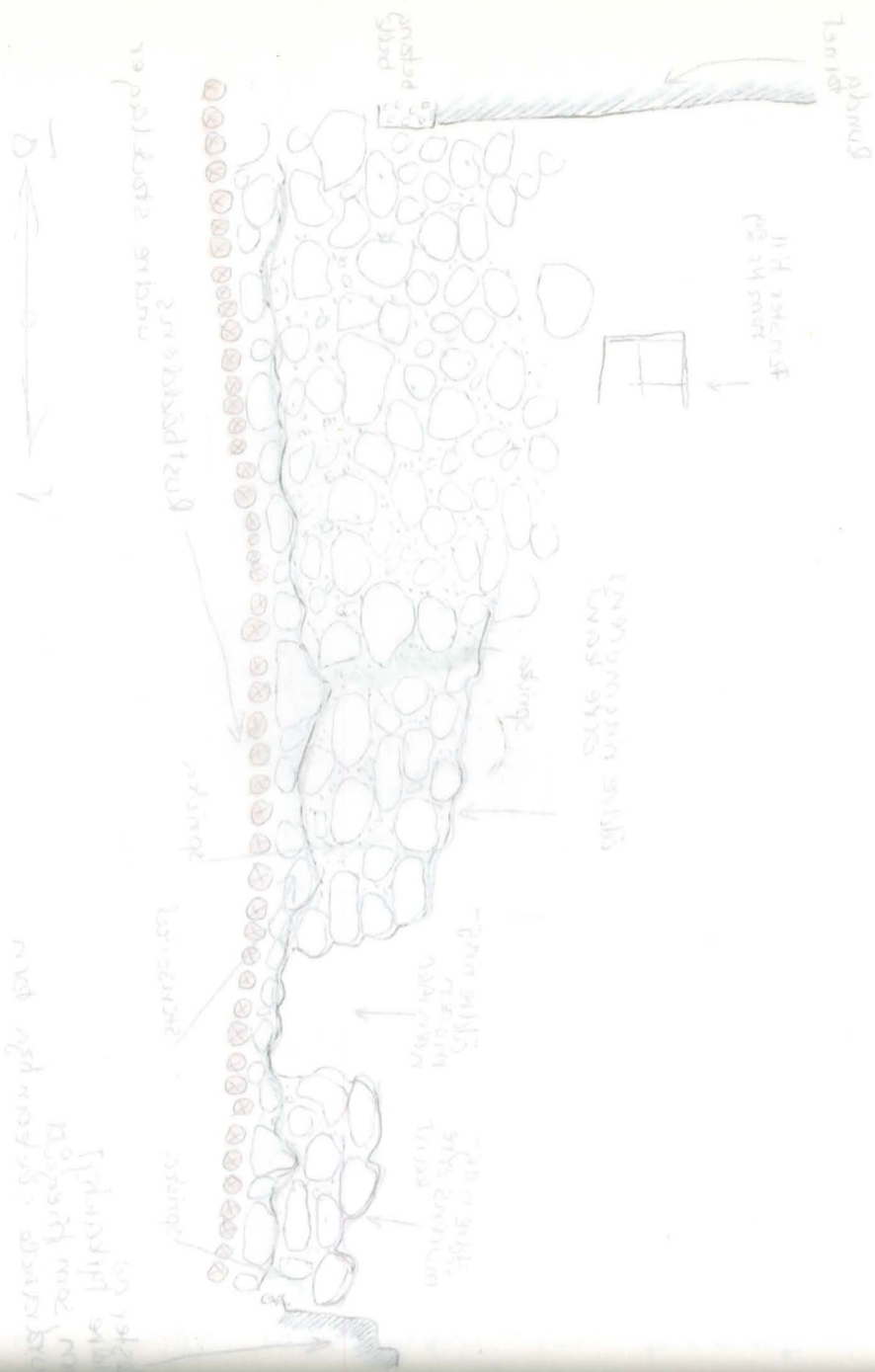

DOI'S AMAR

P.F.

PF-gränh. 1974
 11.11.1974

001.1.1974

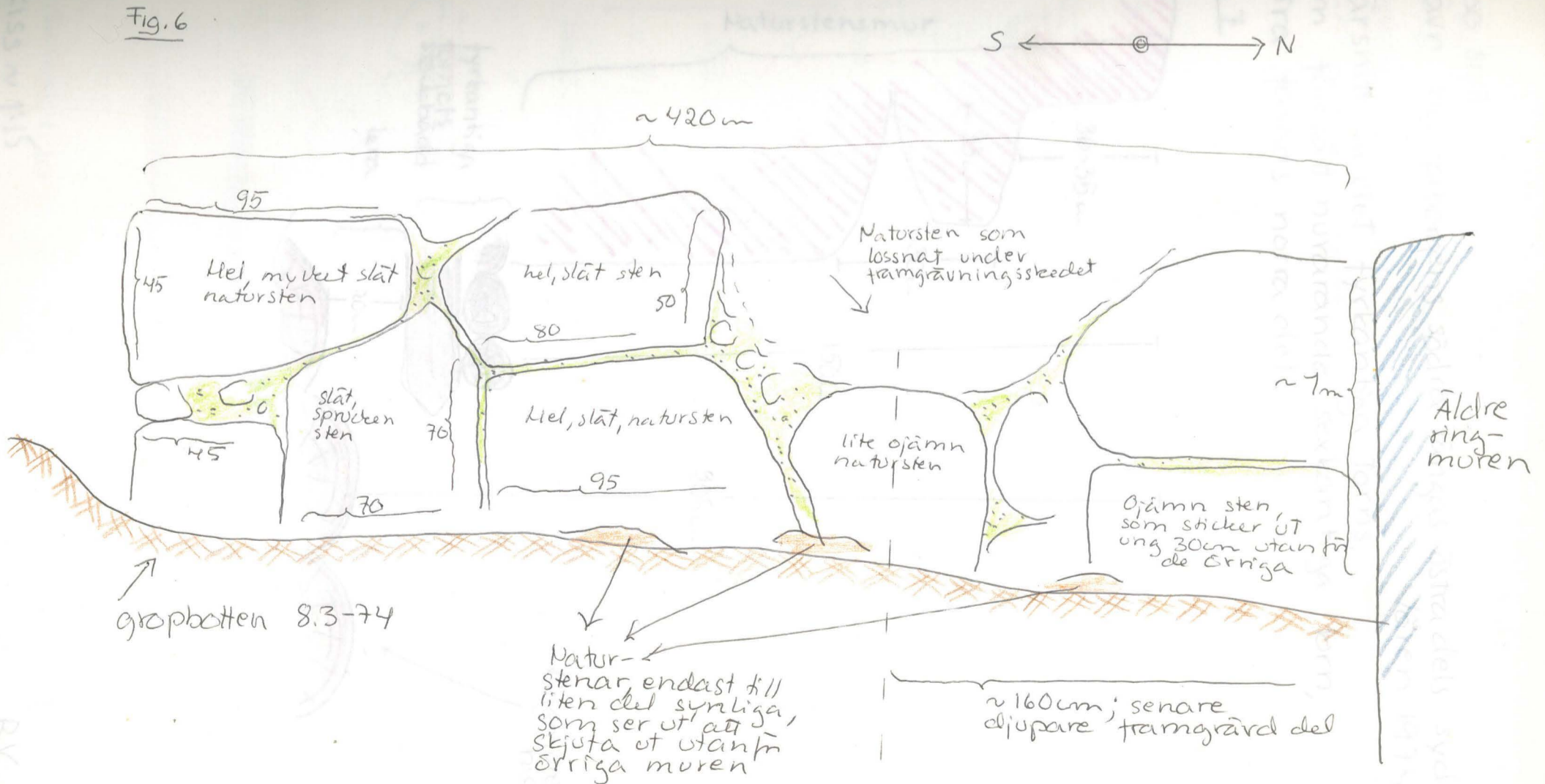
11.11.1974

11.11.1974
 11.11.1974
 11.11.1974

Gräv vid förborgens södra längas östra dels sydsida, våren 1974

Det fyrkantiga torns, som föregått nurrarande sexkantiga torn, östfasad

Fig. 6

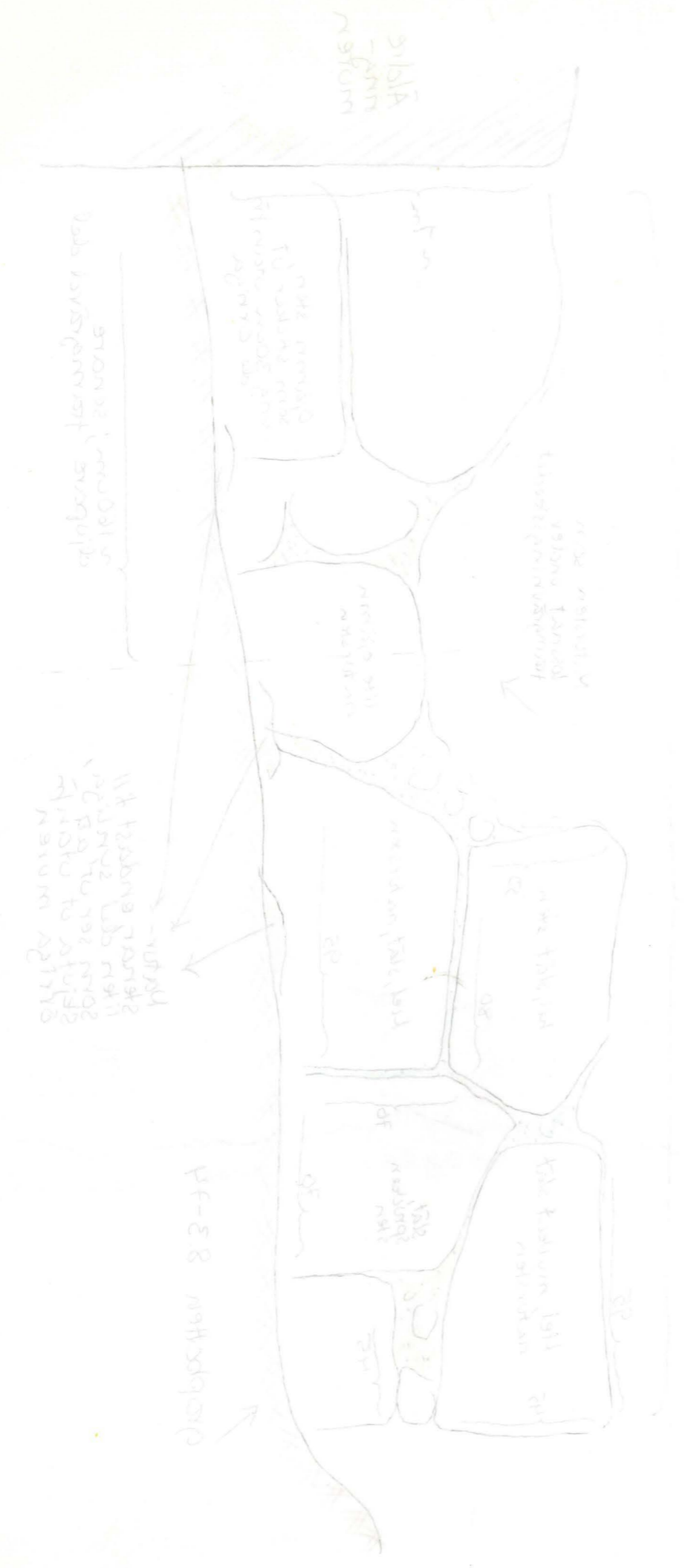

SKISS ~ 1:20

8.3-74, MW

RV
 kop MW

MH PF-88

2822 ~ 2828

83-88

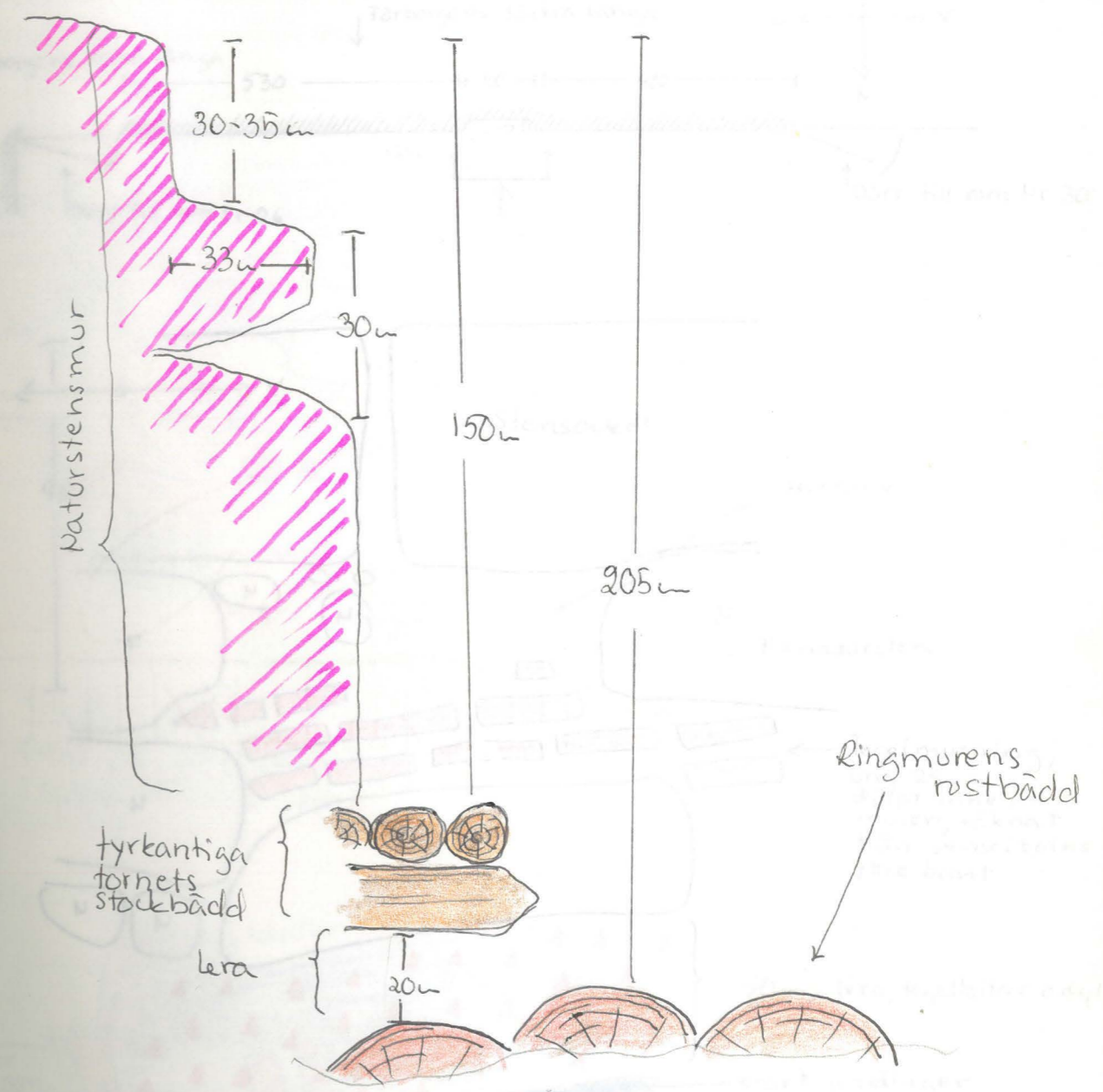
N
2

Fig. 7

Åbo slott
 Grävn. vid förborgens södra längas östra dels sydsida
 Våren 1974

Trärsnitt av det fyrkantiga torns,
 som föregått nurrarande sexkantiga torn,
 östra fasads norra del

Fig. 7

SKALA 1:20
 SKISS ~ 1:15

RV, kopi MW

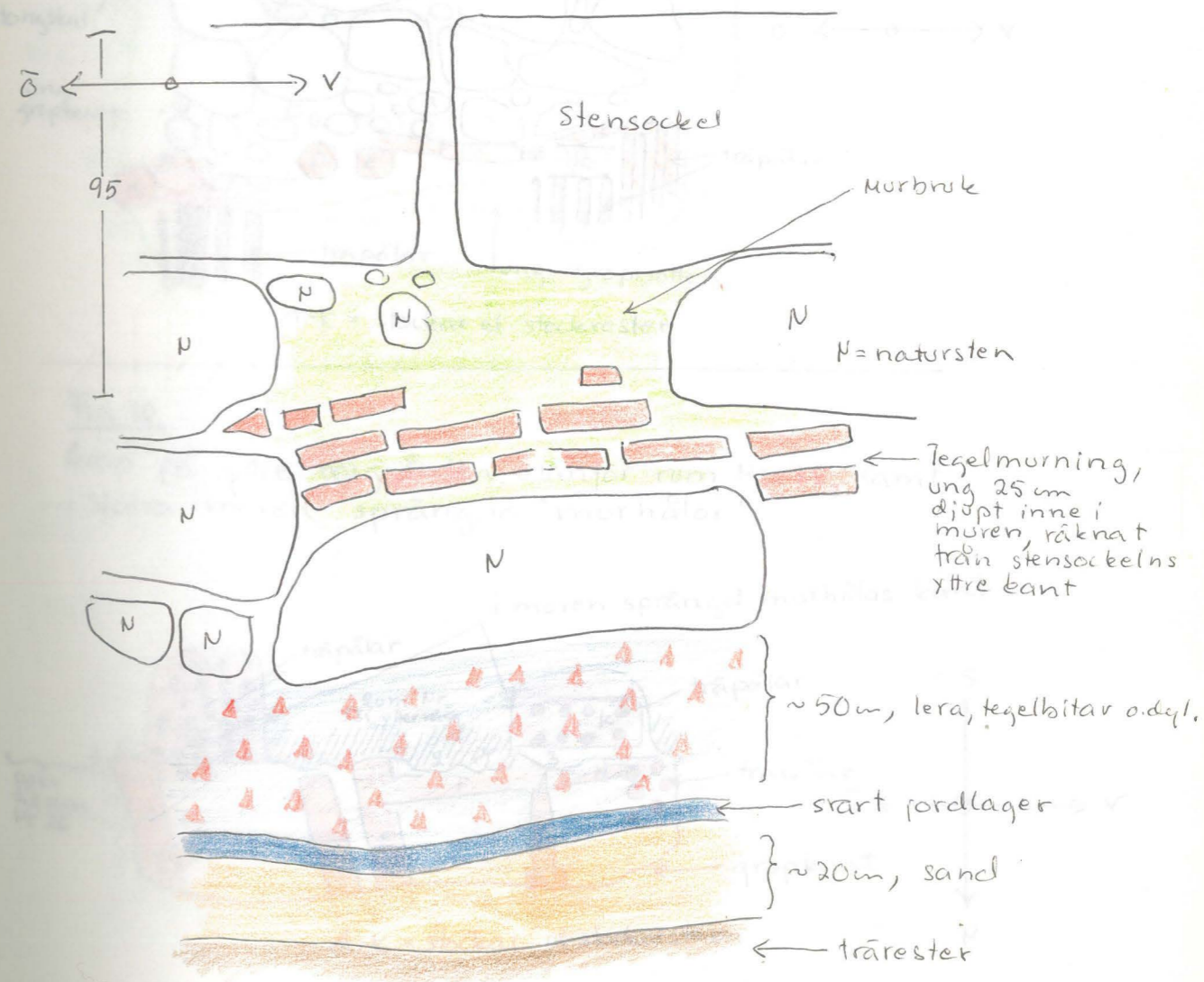
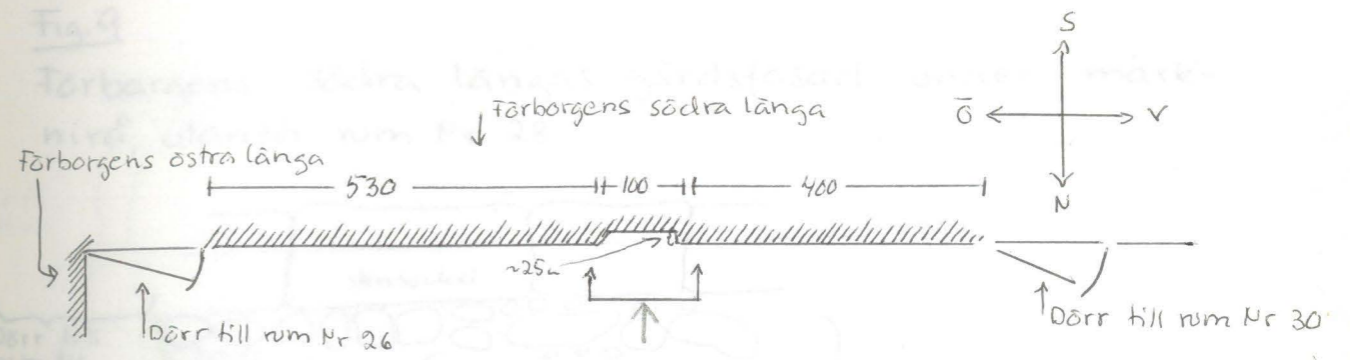
RV
kopi MW

Våren 1974

Åbo slott

Grävn. vid förborgens södra längas östra del
Gårdstfasad under marknivå, ung. utantör mellanväggen
mellan rum Nr 28 och 30.

Fig. 8

SKALA 1:20

RU, Kop: MW, 1974
Kop: MW

Åbo slott
Grävning vid förborgens södra längas östra del
Våren 1974
Tvärsnitt av det fykantiga tornet
som försett med en sexkantig torn
östra fasadens norra del

Stensockel
murbruk

Natursten
Tegelmurning
svart jordlager
sand
trärester

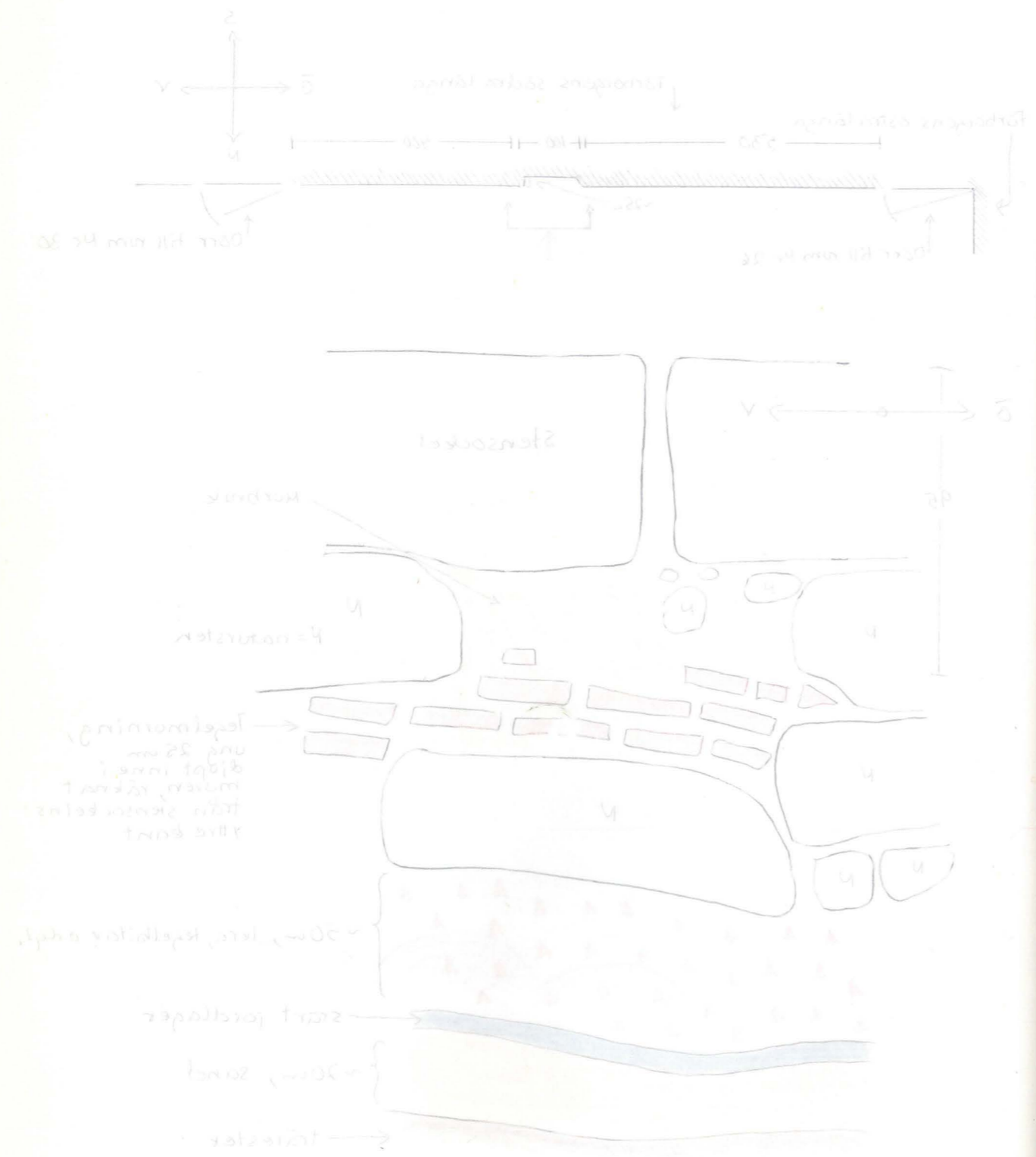
RU
Kop: MW

RU, Kop: MW, 1974
Kop: MW

Väster 1974

Åbo slott

1:50 skala
Gräv vid förborgens södra länga väder exponerat för nivå 2
när väder exponerat väder exponerat väder exponerat väder exponerat
2.017

SKALA 1:50
RSU, kop: MW

Våren 1974

Åbo slott

Gräv vid förborgens södra länga, på gårdssidan utanför rum Nr 28

Fig. 9

Förborgens södra längas gårdstasad under marknivå, utanför rum Nr 28

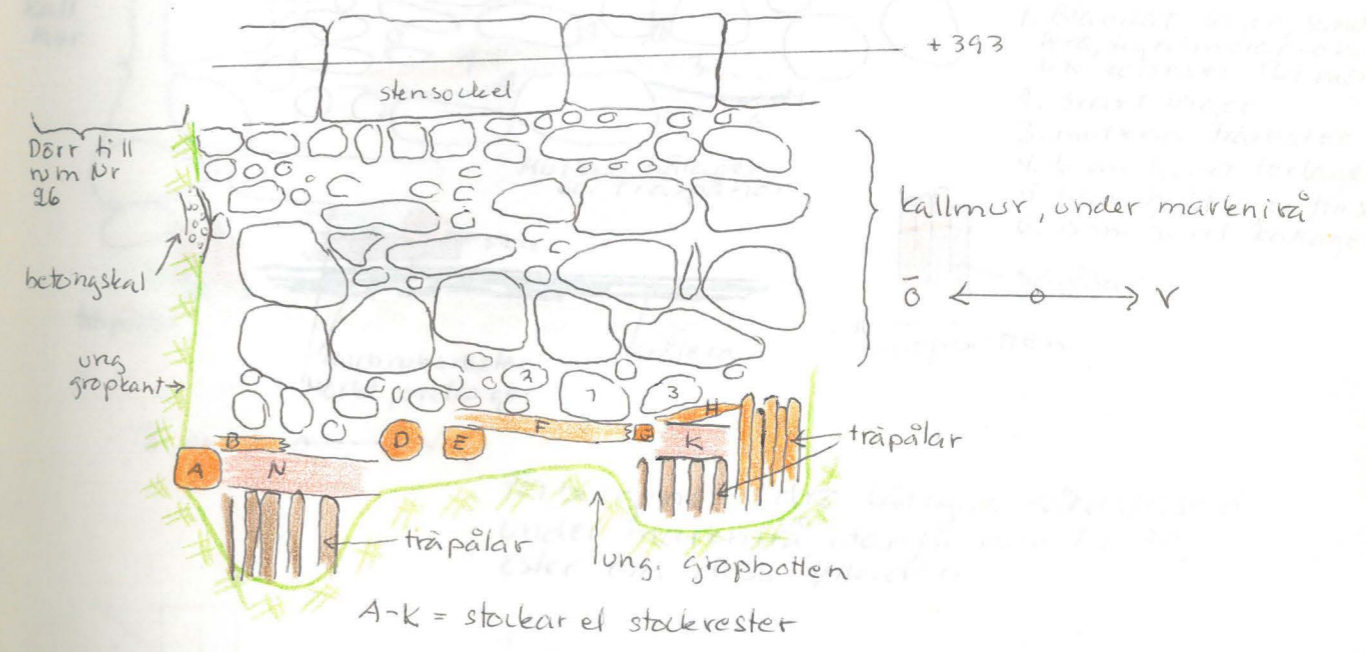
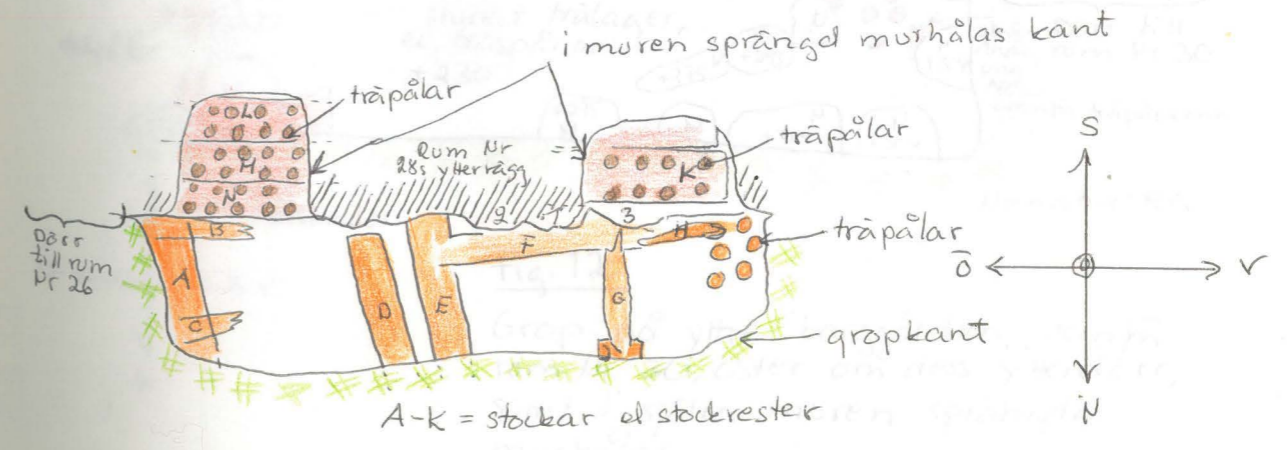

Fig. 10

Grop på yttre borggården, utanför rum Nr 28, samt i själva muren sprängda "murhål" (murens sprängda murhålas kant)

SKALA 1:50

Museiverkets ritare, 1974
kop: MW
Museiverkets ritare 1974
kop: MW

Gravn. vid förborgens södra länga, på gårdssidan utanför rum Nr 30, öster om dess ytterdörr

Fig. 11. Kall mur. Stensockel. Murbruk. Träpälars. Mörket trälager ev. träspånor. Träpälars. Gräpotten. Mörket porcellager. Mörket trälager ev. träspånor. Träpälars. Gräpotten. Mörket porcellager. Mörket trälager ev. träspånor. Träpälars. Gräpotten. Mörket porcellager.

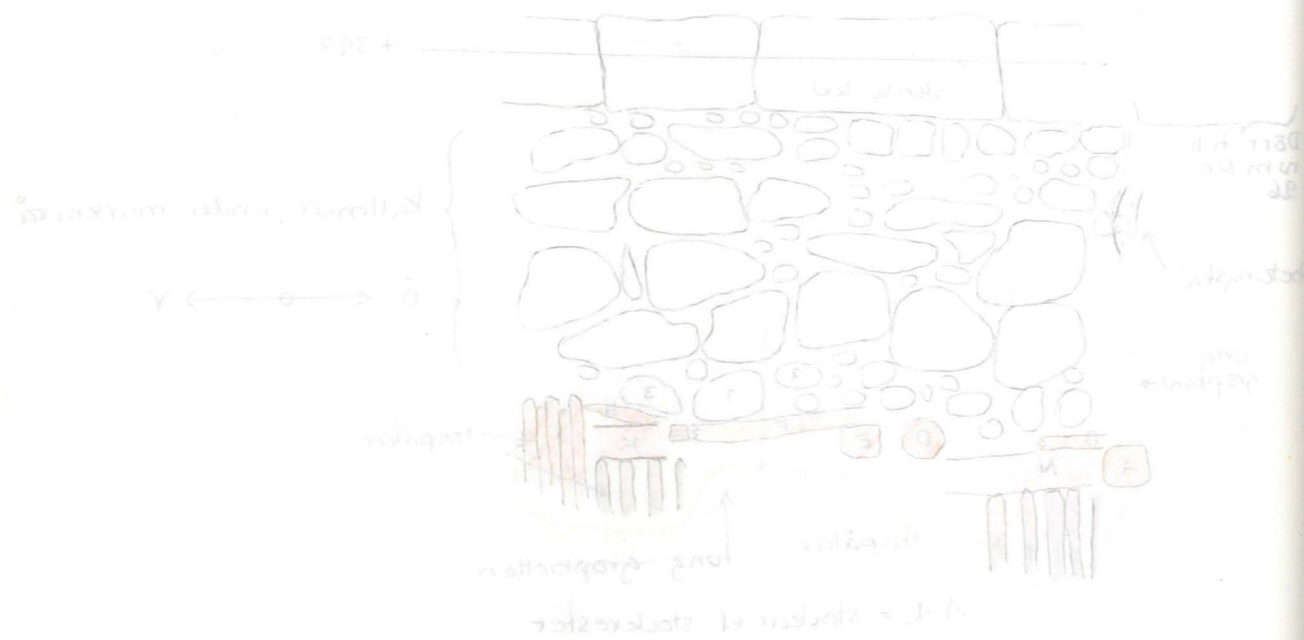
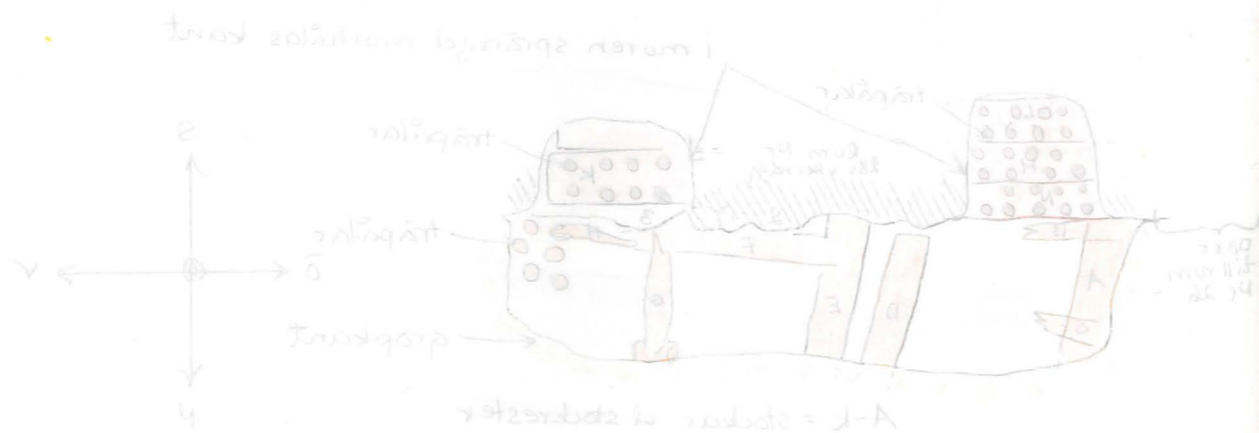

Fig. 12. i muren sprängda murhålor. stöte. Rum Nr 30's yttervägg. träpälars. Mörket trälager, ev. träspånor. stöteändor. Dörr till rum Nr 30. N=natursten.

Gravn. vid förborgens södra länga, på gårdssidan utanför rum Nr 30, öster om dess ytterdörr

Fig. 11.

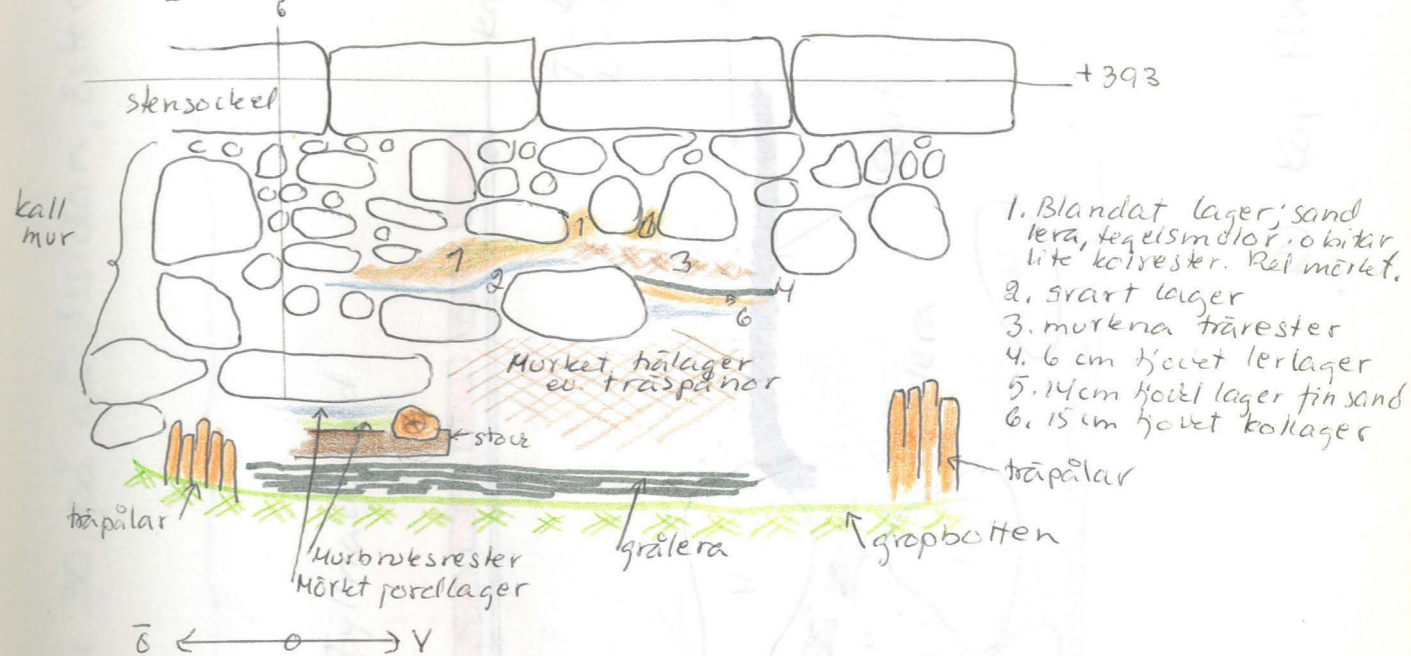

Fig. 12. i muren sprängda murhålor. stöte. Rum Nr 30's yttervägg. träpälars. Mörket trälager, ev. träspånor. stöteändor. Dörr till rum Nr 30. N=natursten.

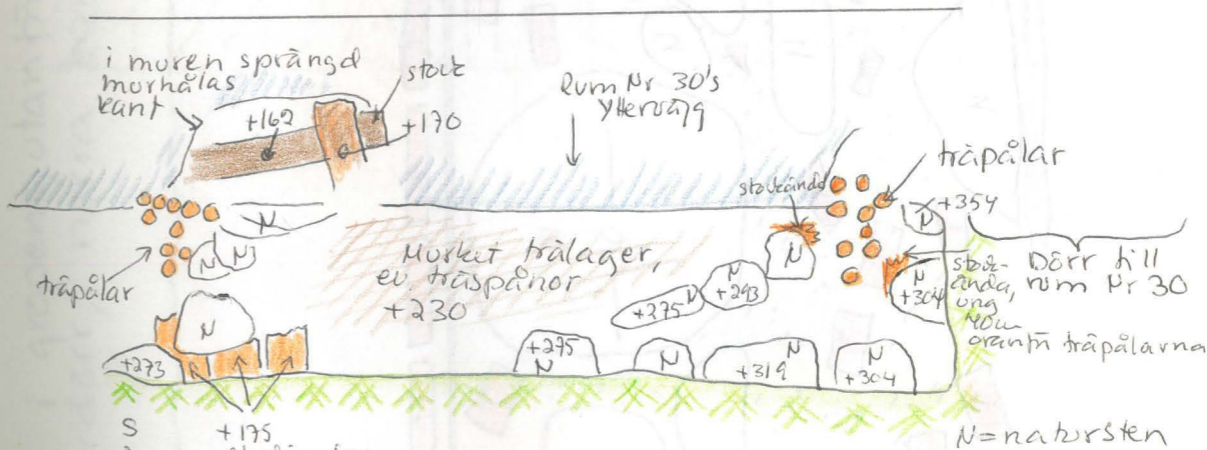
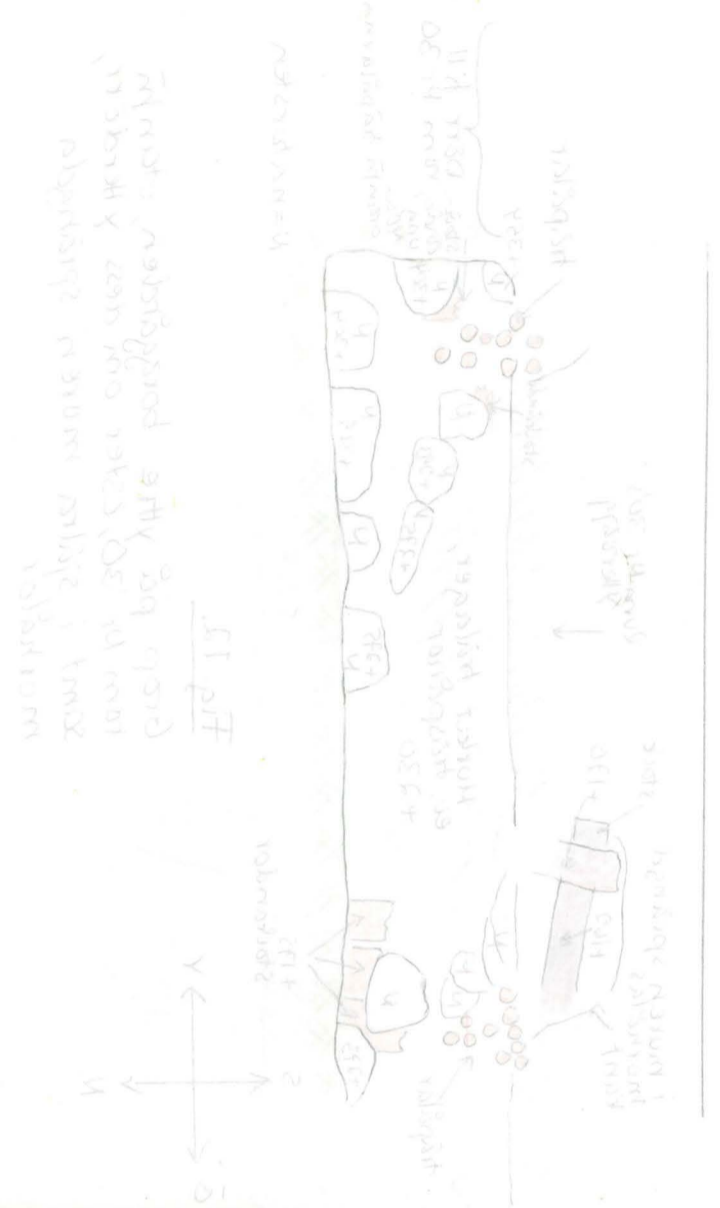

Fig. 12.

Gravn. på yttre borggården, utanför rum Nr 30, öster om dess ytterdörr, samt i själva muren sprängda murhålor

RU. Kop: MW

SKALA 1:20

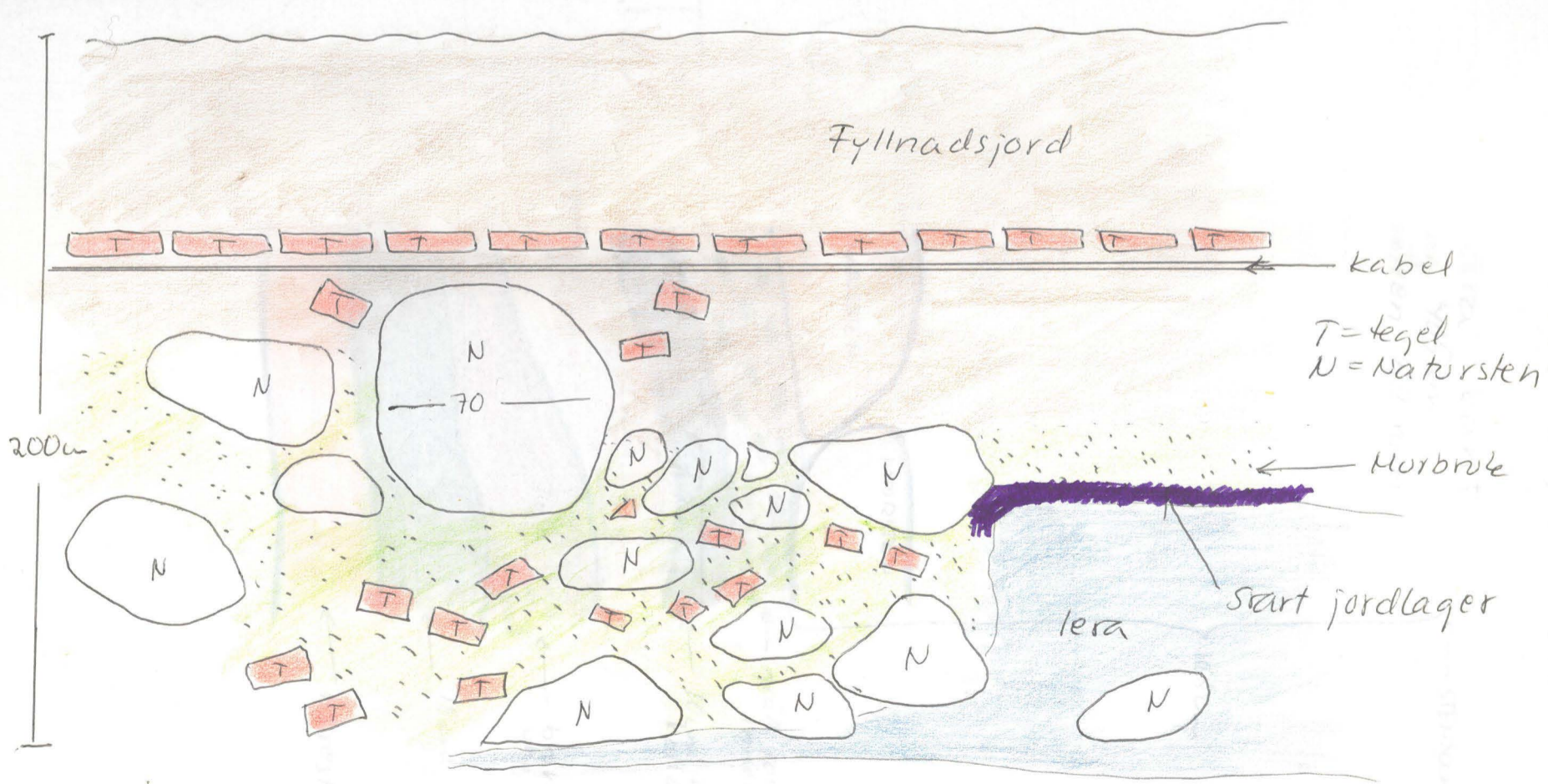

Handwritten notes in Swedish describing the site. Mentions 'Källare' (basement) and 'Rum 30' (Room 30). The text is partially obscured and difficult to read in full.

Handwritten notes on the right side of the page, including 'Källare' and 'Rum 30'. The text is partially obscured and difficult to read in full.

Gräv vid förborgens södra längas östra del Varen 1974
 Fig 13
 Jordlager i gropens utanför rum Nr 30, på gårdssidan, öster om dess ytterdörr, norra kant

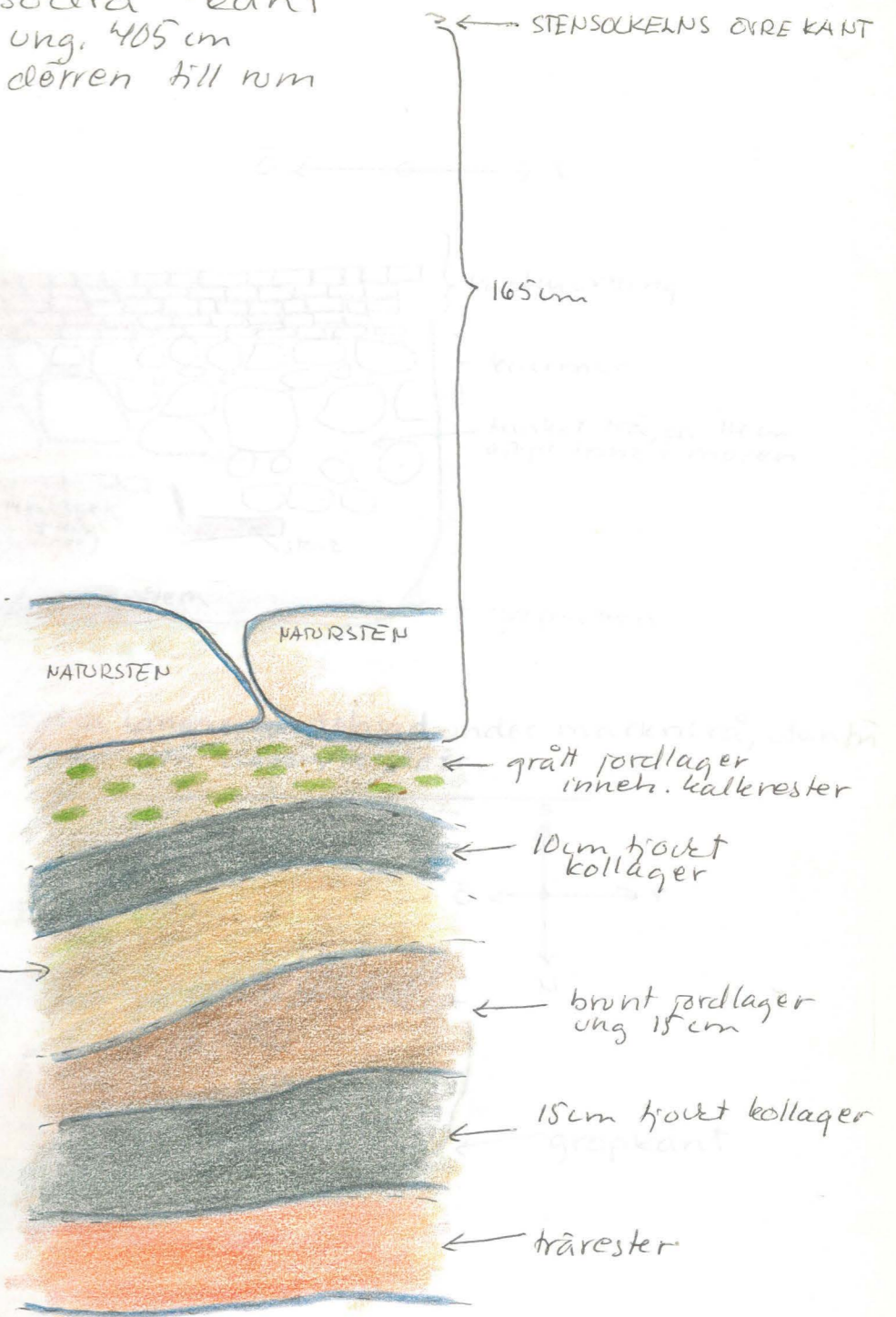
SKALA 1:20

RU. Kop: MW

Åbo slott
Grävning vid förborgens södra länga, på yttre
borggården utanför rum Nr 30, öster om
dess ytterdörr

Grärens södra kant
jordlager, ung. 405 cm
öster om dörren till rum
Nr 30.

Fig. 14

12 cm
smutsfärgad
lera jord

165 cm

grått jordlager
inneh. kalkrester

10 cm tjockt
kollager

brunt jordlager
ung. 15 cm

15 cm tjockt kollager

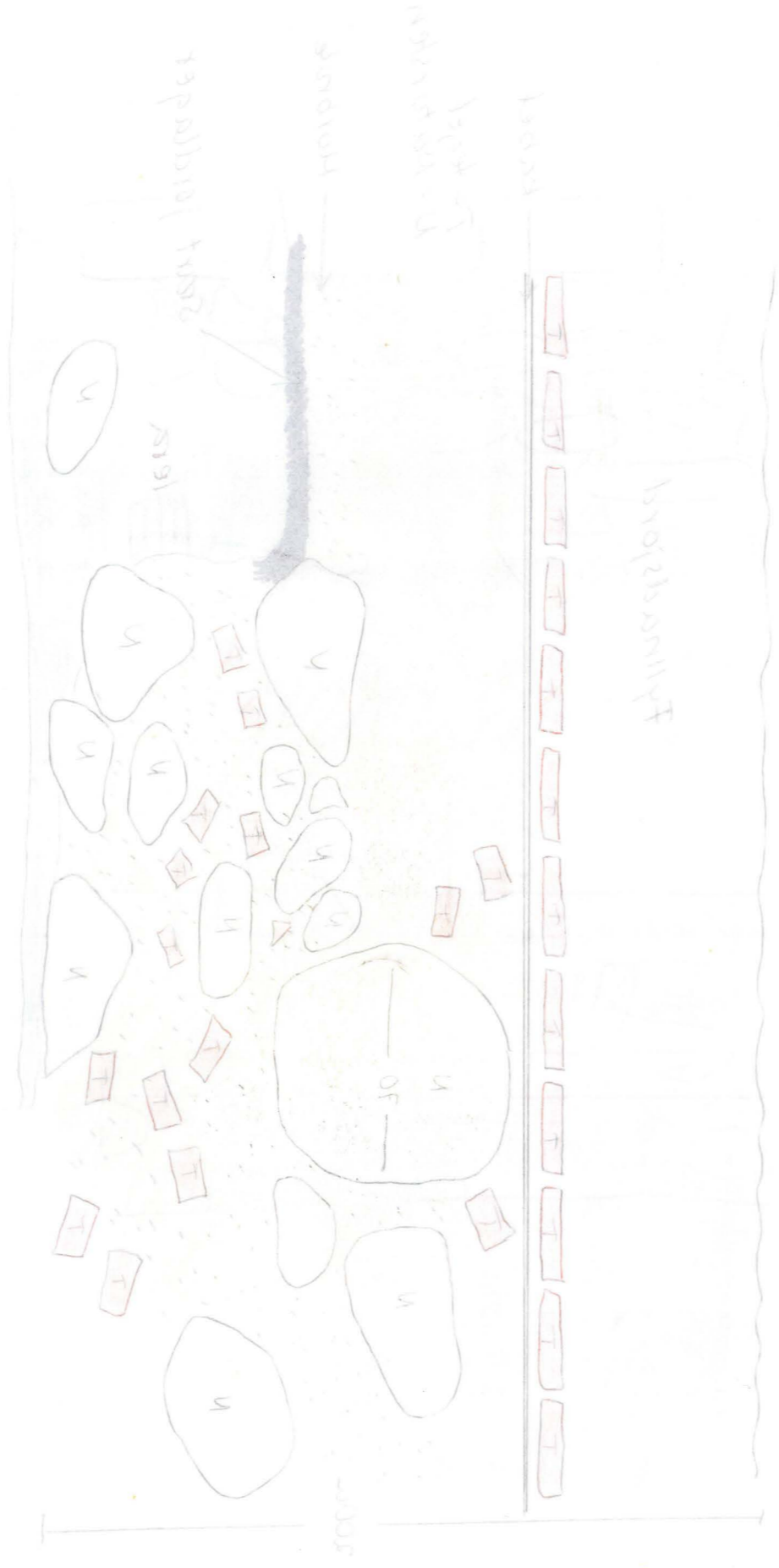
trärester

SKISS ~1:10

Museiverketets våren 1974
RU. KOP: MW

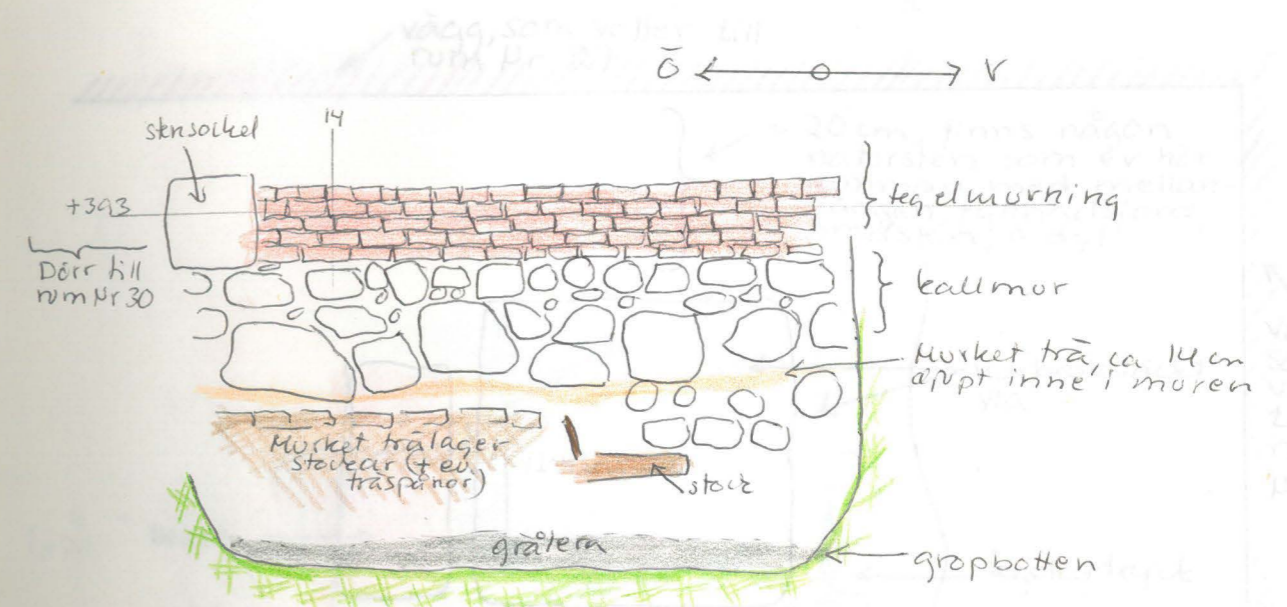
150:100

08:11 AWA2

Åbo slott
Gräv. vid förborgens södra längas östra del,
utanför rum Nr 30, väster om dess ytterdörr

Fig. Nr. 15

Förborgens södra längas gårdsfasad, under marknivå, utanför rum Nr 30, öster om dess ytterdörr

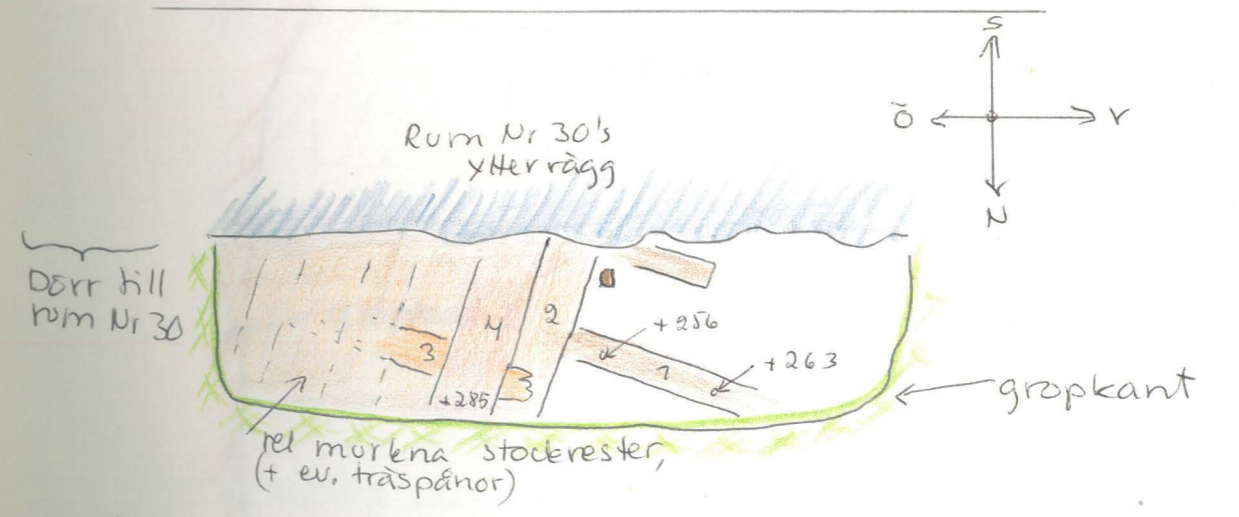

Fig 16

Gröp på yttre borggården, utanför rum Nr 30, väster om dess ytterdörr

SKALA 1:50

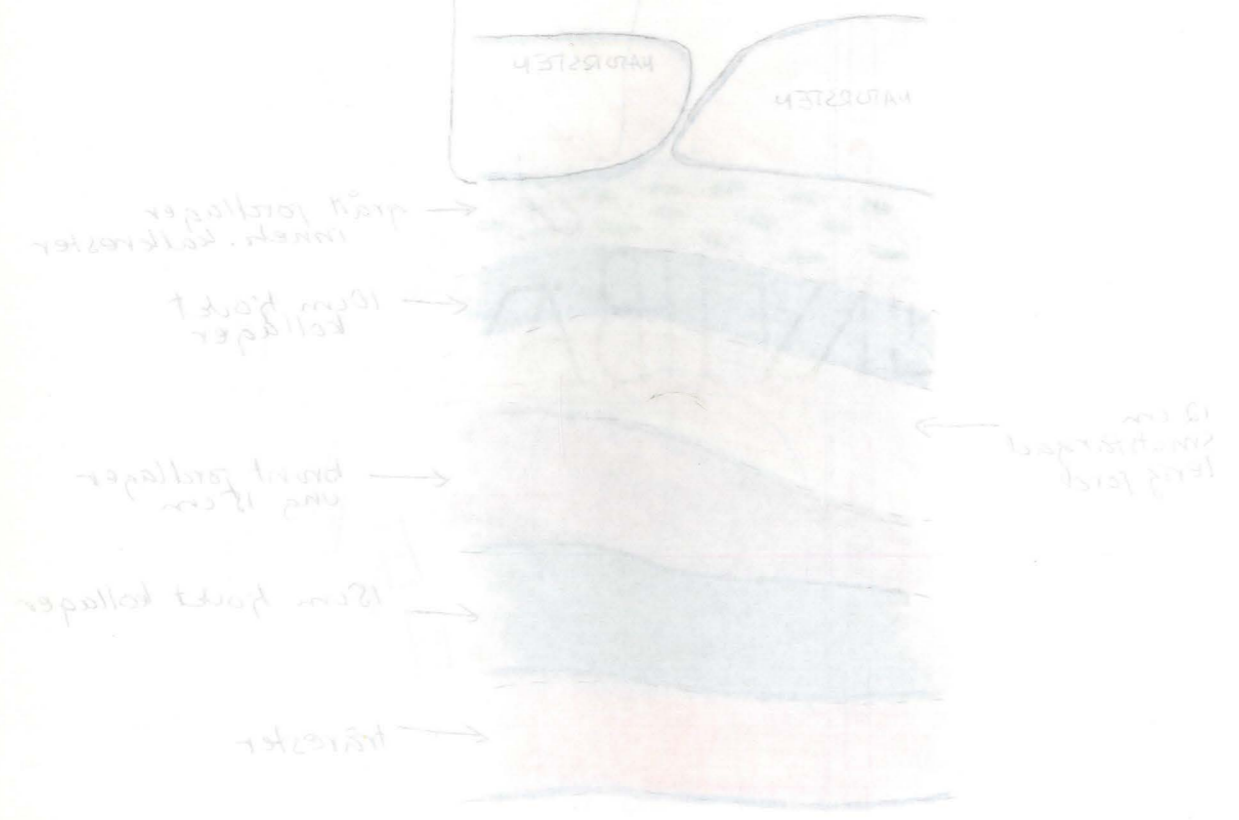
Museiverkets vitare 1974
kop. MW MW

NFM 1974

Grävning vid förborgens södra länga, väster om rum Nr 30, öster om dess ytterdörr

Grävning vid förborgens södra länga, väster om rum Nr 30, öster om dess ytterdörr

Grävning vid förborgens södra länga, väster om rum Nr 30, öster om dess ytterdörr

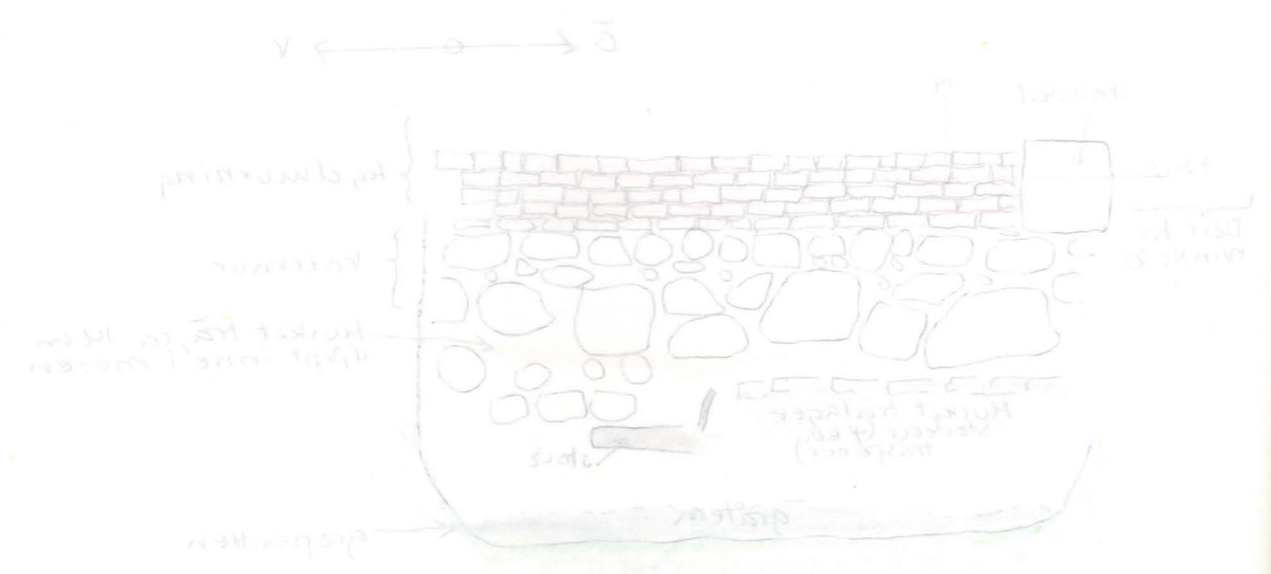

R.N. KOB-HM

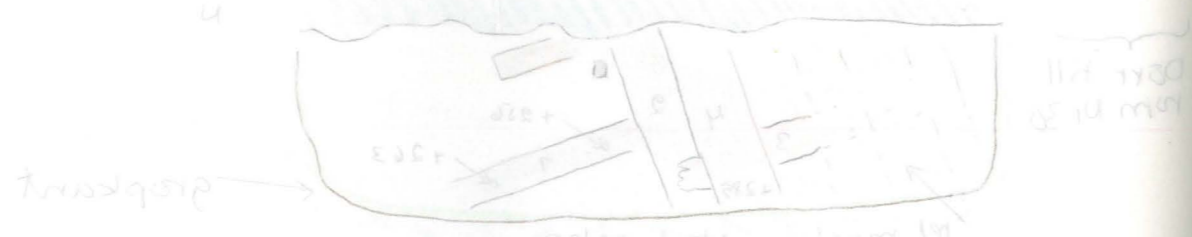
01.10.1974

Åbo slott
Grävn, i förborgens södra länga
Rum Nr 26
Fig 17.

Fig 17

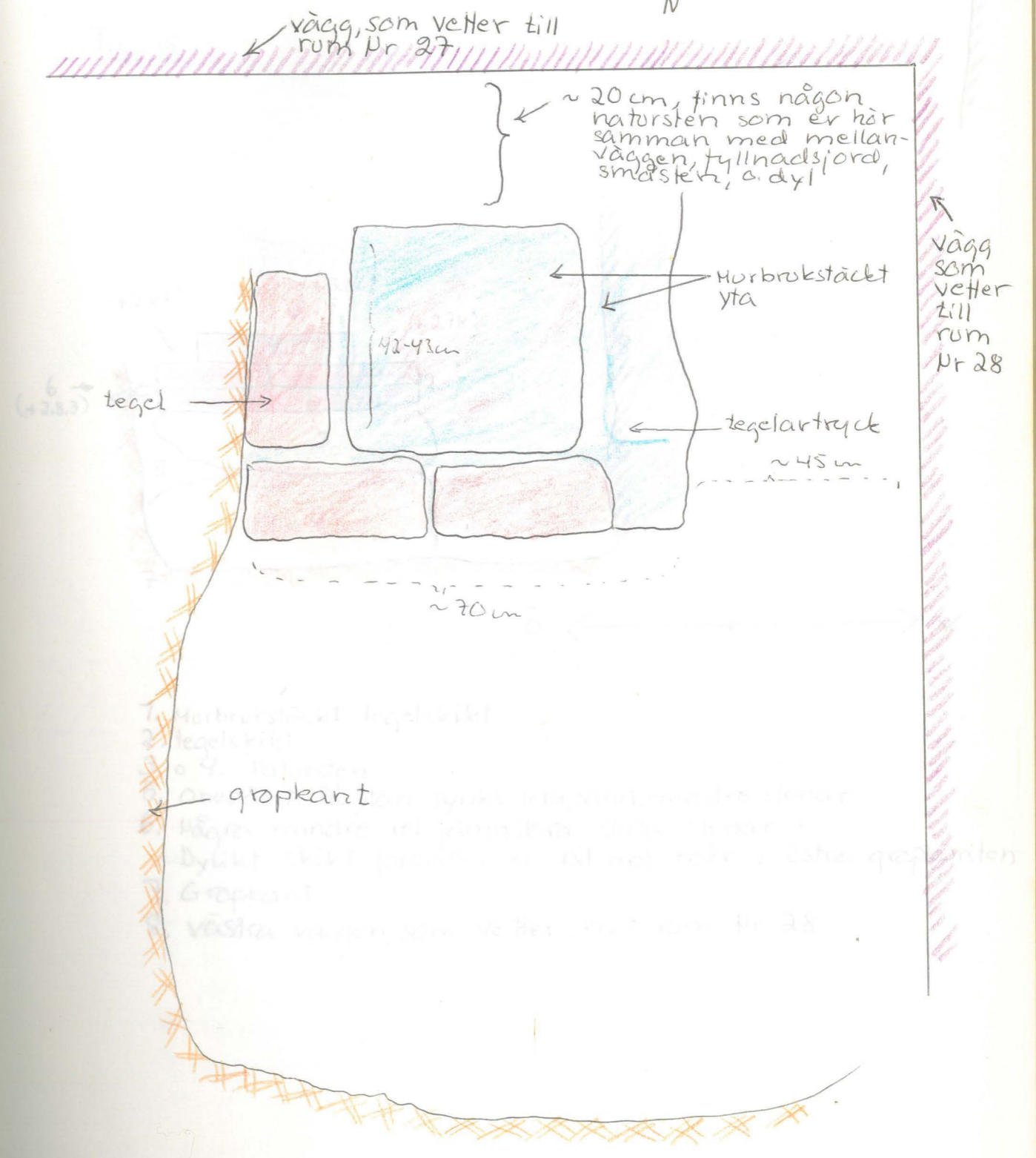
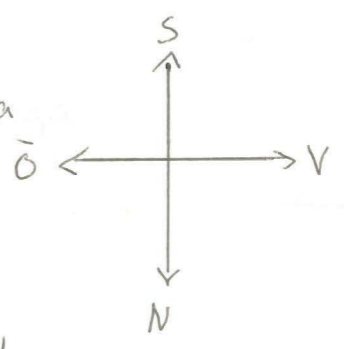

Handwritten notes in Swedish, partially mirrored from the reverse side of the page.

Handwritten notes in Swedish, partially mirrored from the reverse side of the page.

Åbo slott
Grävn, i förborgens södra länga
Rum Nr 26
Fig 17.
Mars 1974

skala 1:10

Mars 1974

Åbo slott
Grävn. i förborgenens sädra länga
Rum Nr 26

Mars 1974

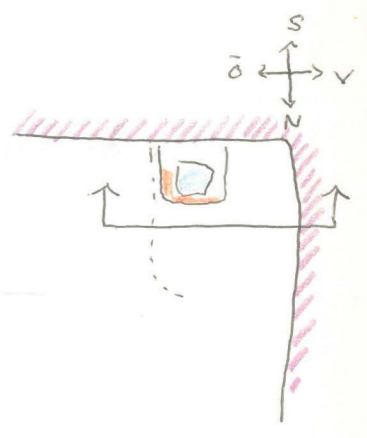
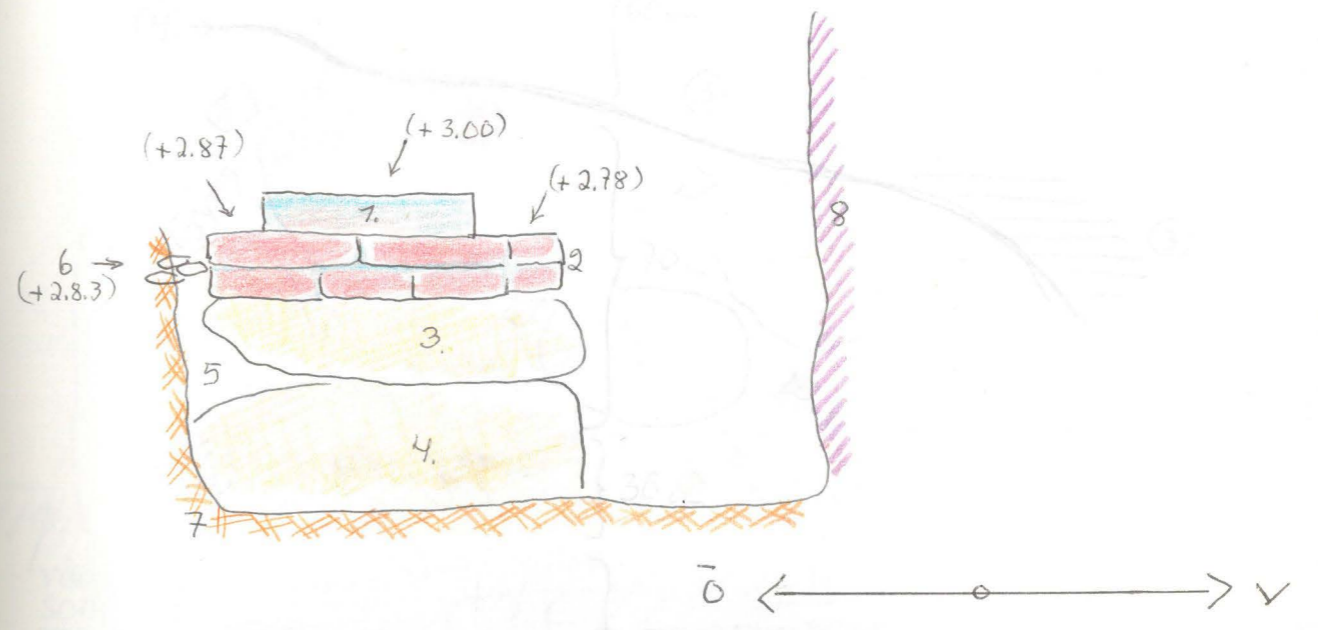

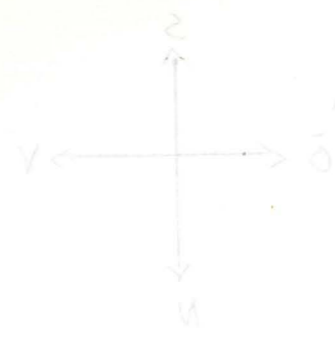
Fig. 18.

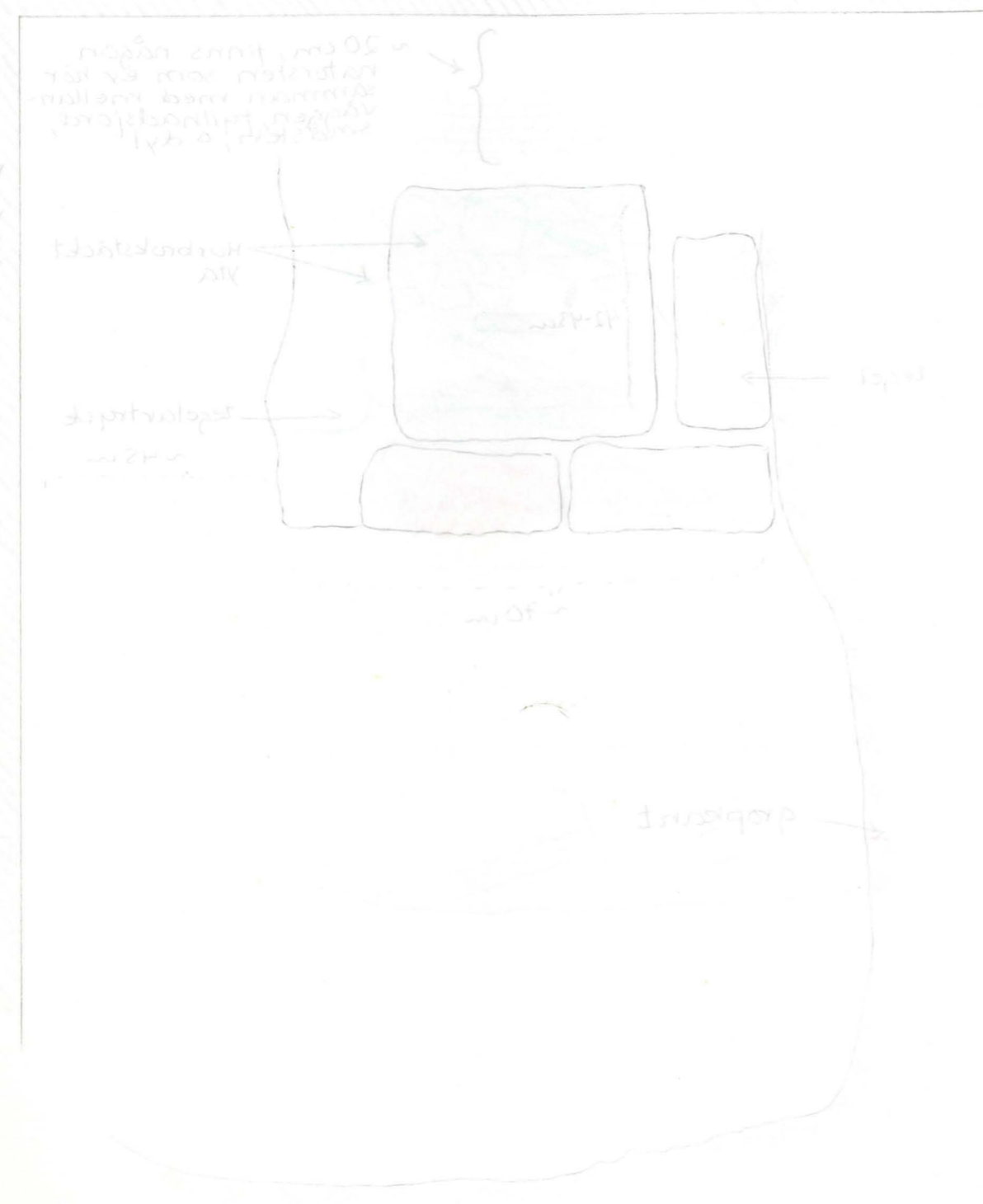
- 1. Murbrukstäckt tegelskikt
- 2. tegelskikt
- 3. o 4. Natursten
- 5. Obestämt. På ytan syntes lera, sand, mindre stenar
- 6. Några mindre, rel jämnhöjda släta stenar.
Dylikt skikt fortsätter en bit mot norr i östra gropkanten
- 7. Gropkant
- 8. västra väggen, som vetter mot rum Nr 28.

skala 1:15

MW

Åbo slott
Grävn. i förborgenens sädra länga
Rum Nr 26
Mars 1974

skala 1:10

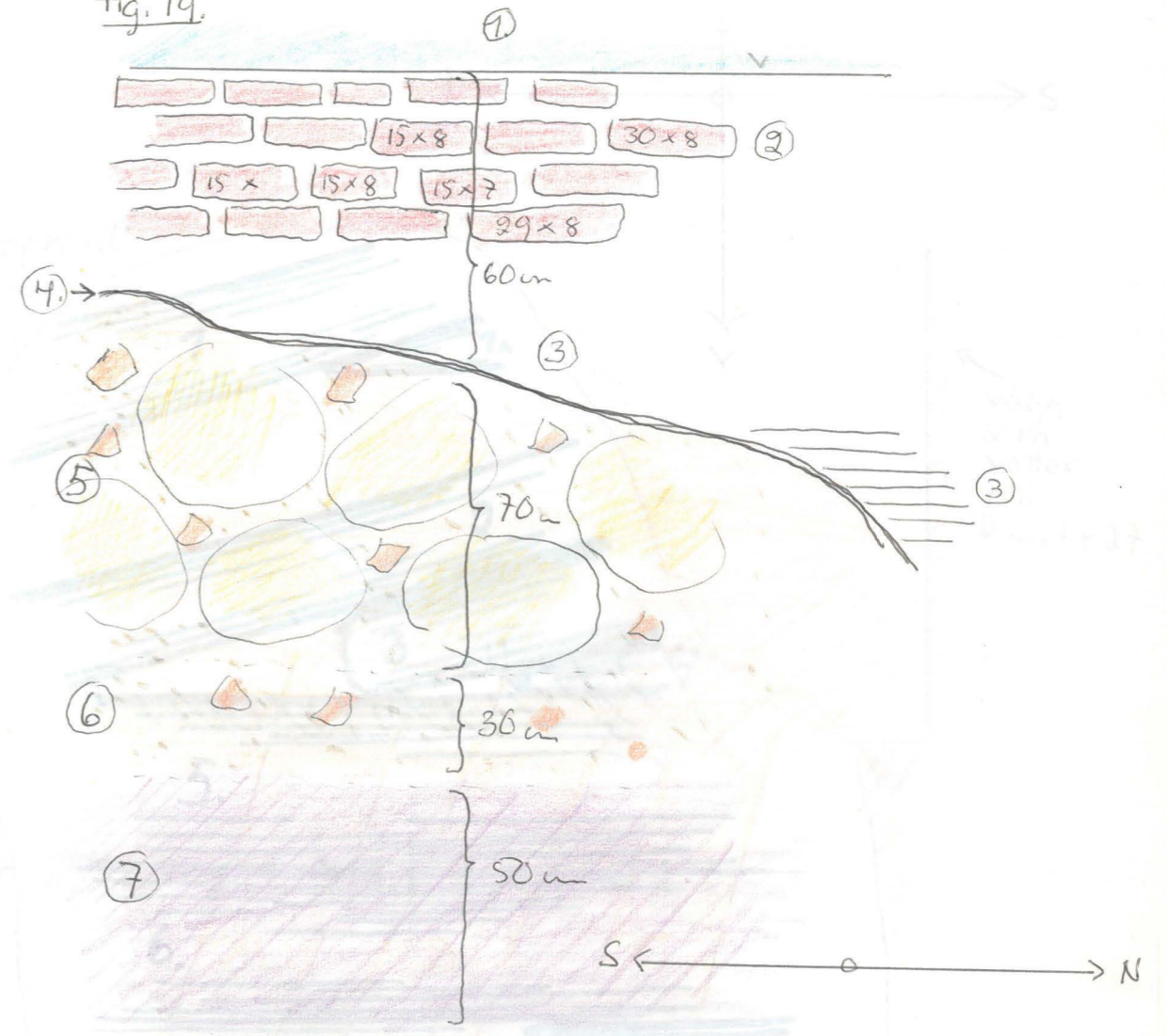
MW

Mars 1974

Åbo slott
Grävn i förborgens södra länga
Rum Nr 26

Västra väggens sydtligaste del, under golvnivå

Fig. 19.

1. väggrappning
2. tegelmurning
3. betong (gjutet i mars 1974)
4. sprängda murhållans "tak" o övre kant
5. kallmur: natursten av olika storlekar, mellan dem småsten, tegelbitar, sand
6. sand, tegelsmulor, småsten, kalkrester
7. Svart kulturlager, innehåller murkna träbitar

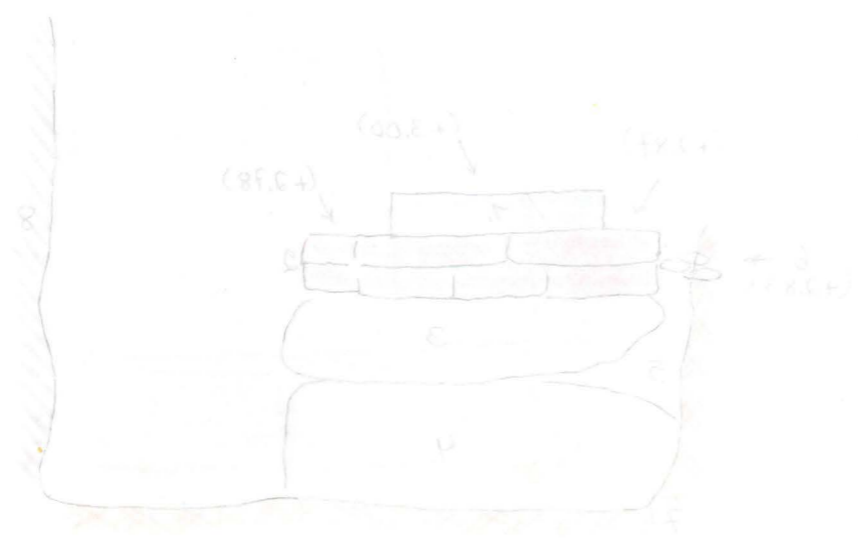
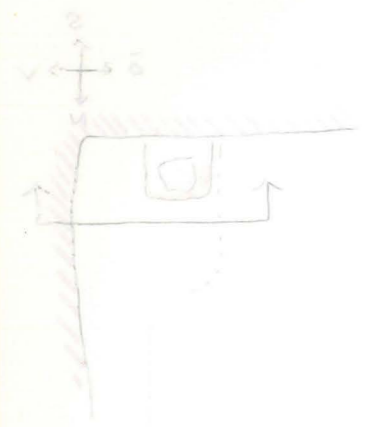
skala 1:15

MW

Åbo slott
Grävn i förborgens södra länga
Rum Nr 26

Västra vägg

Fig. 19

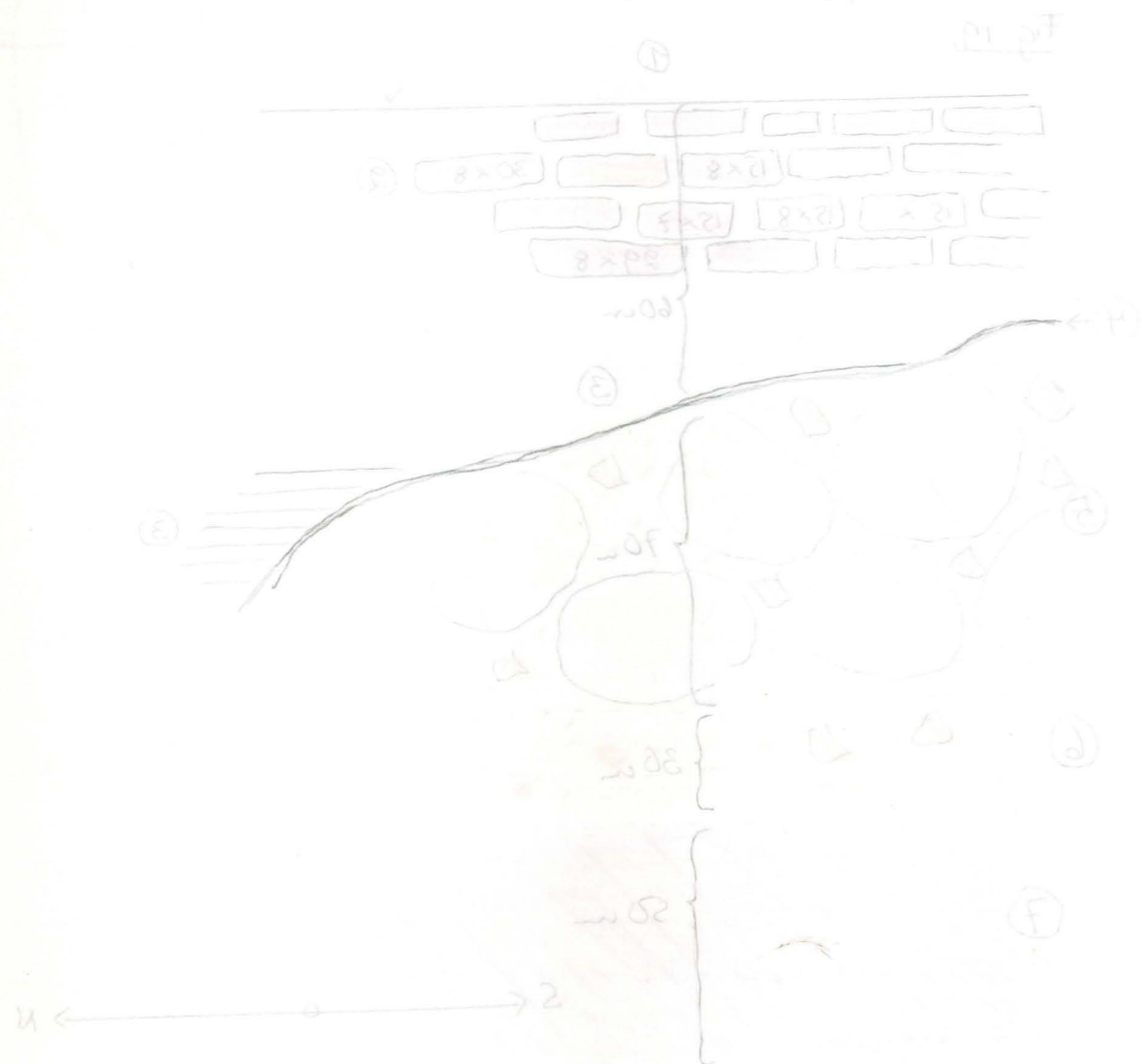
1. Mörkbrunt tegel
2. Tegelmurning
3. Natursten
4. Gjutet betong
5. Sprängda murhållans "tak" o övre kant
6. Kallmur: natursten av olika storlekar, mellan dem småsten, tegelbitar, sand
7. Sand, tegelsmulor, småsten, kalkrester
8. Svart kulturlager, innehåller murkna träbitar

skala 1:12

MW

Åbo slott
Grävn i förborgen södra länga
Rum Nr 26

Åbo slott
Grävn i förborgen södra länga
Rum Nr 26

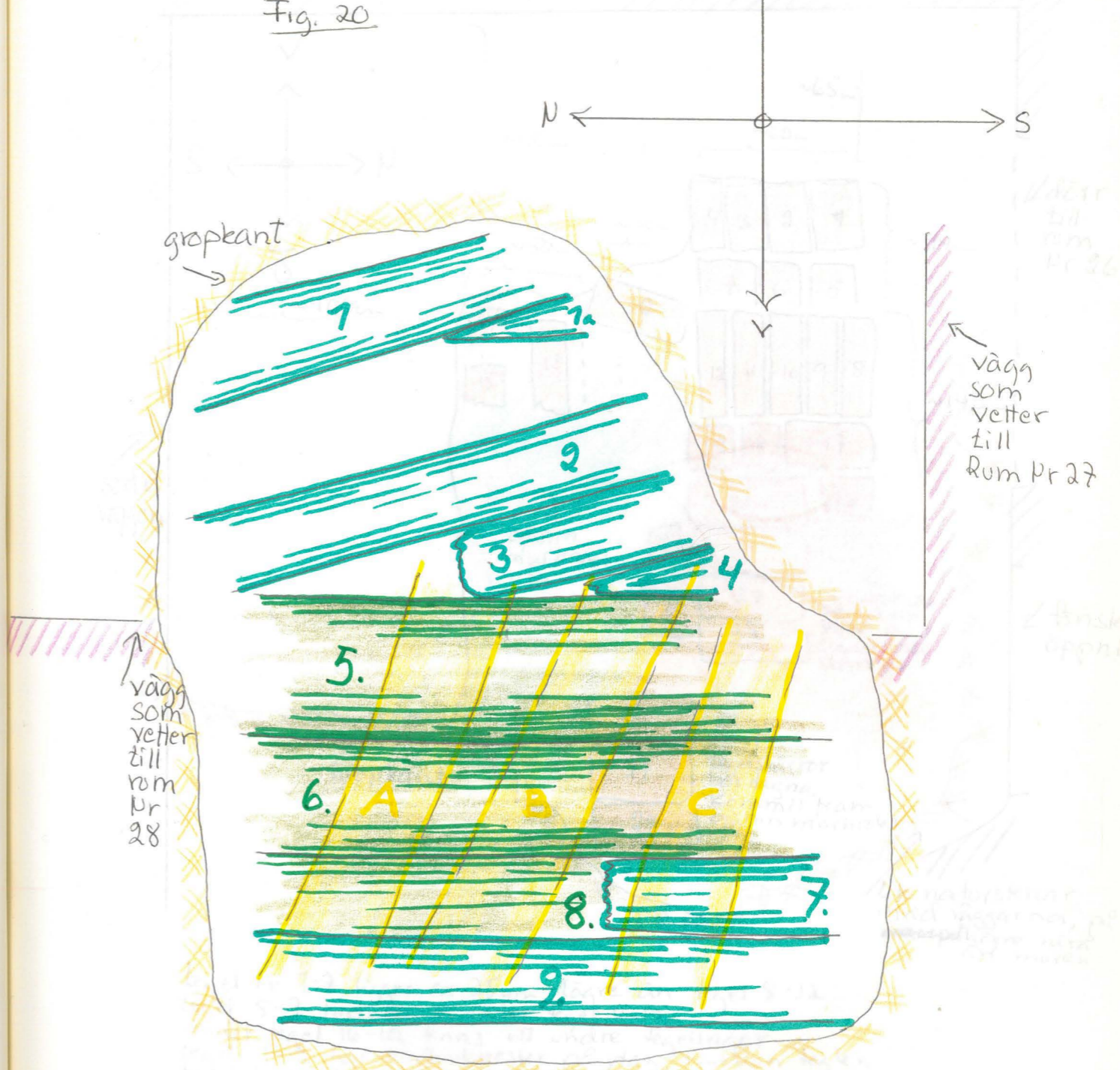
1. vägg
2. tak
3. golvet
4. dörr
5. fönster
6. skåp
7. stöcke
8. stöcke
9. stöcke
10. stöcke
11. stöcke
12. stöcke
13. stöcke
14. stöcke
15. stöcke
16. stöcke
17. stöcke
18. stöcke
19. stöcke
20. stöcke
21. stöcke
22. stöcke
23. stöcke
24. stöcke
25. stöcke
26. stöcke
27. stöcke
28. stöcke
29. stöcke
30. stöcke
31. stöcke
32. stöcke
33. stöcke
34. stöcke
35. stöcke
36. stöcke
37. stöcke
38. stöcke
39. stöcke
40. stöcke
41. stöcke
42. stöcke
43. stöcke
44. stöcke
45. stöcke
46. stöcke
47. stöcke
48. stöcke
49. stöcke
50. stöcke
51. stöcke
52. stöcke
53. stöcke
54. stöcke
55. stöcke
56. stöcke
57. stöcke
58. stöcke
59. stöcke
60. stöcke
61. stöcke
62. stöcke
63. stöcke
64. stöcke
65. stöcke
66. stöcke
67. stöcke
68. stöcke
69. stöcke
70. stöcke
71. stöcke
72. stöcke
73. stöcke
74. stöcke
75. stöcke
76. stöcke
77. stöcke
78. stöcke
79. stöcke
80. stöcke
81. stöcke
82. stöcke
83. stöcke
84. stöcke
85. stöcke
86. stöcke
87. stöcke
88. stöcke
89. stöcke
90. stöcke
91. stöcke
92. stöcke
93. stöcke
94. stöcke
95. stöcke
96. stöcke
97. stöcke
98. stöcke
99. stöcke
100. stöcke

WM

skala 1:10

Åbo slott
Grävn i förborgen södra länga
Rum Nr 26

Fig. 20

Stöcke Nr 1-4 samt 7, 9, ligger på högre nivå än stöcke 5, 6, 8.
Stöcke A, B, C, låg under stöcke Nr 5-9.

SKALA 1:10

SKALA 1:20

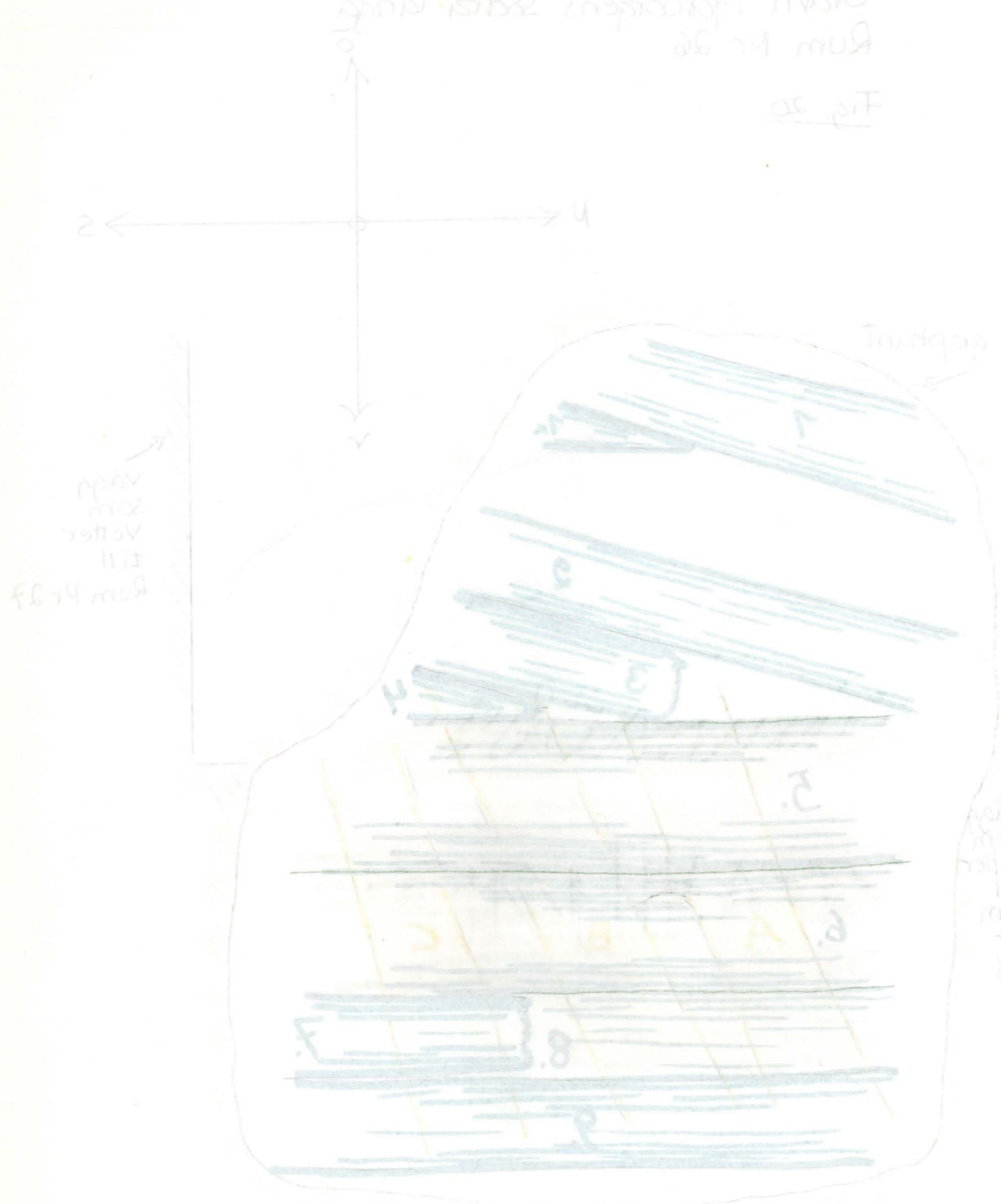
HW

HW

HFP 2704

Tob och
Gravn. i förborgens södra länga
Rum Nr 27

Fig 20

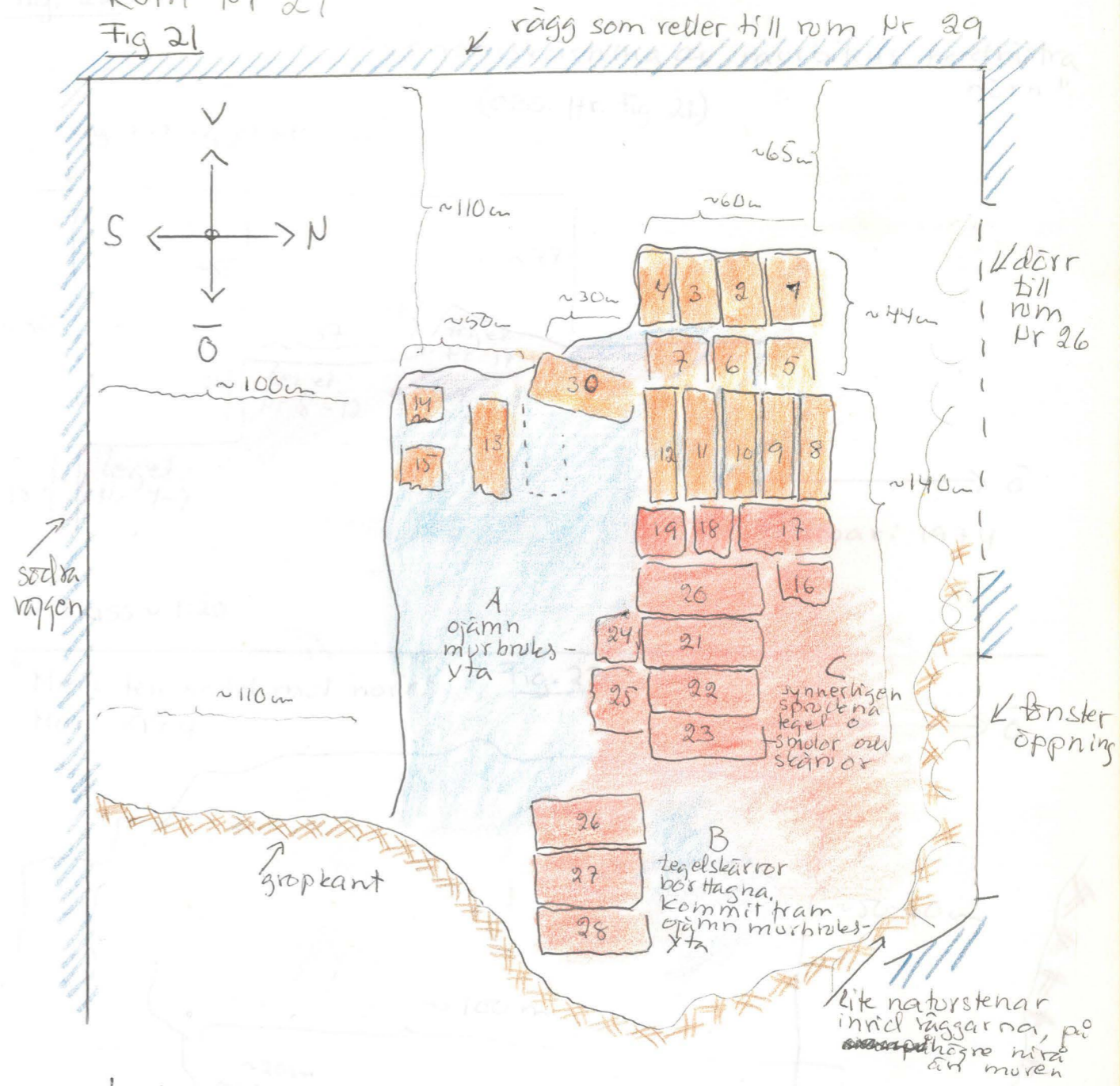
Ställe nr 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100

WH

SKALA 1:20

Åbo slott
Gravn. i förborgens södra länga
Rum Nr 27
Fig 21

Februari 1974

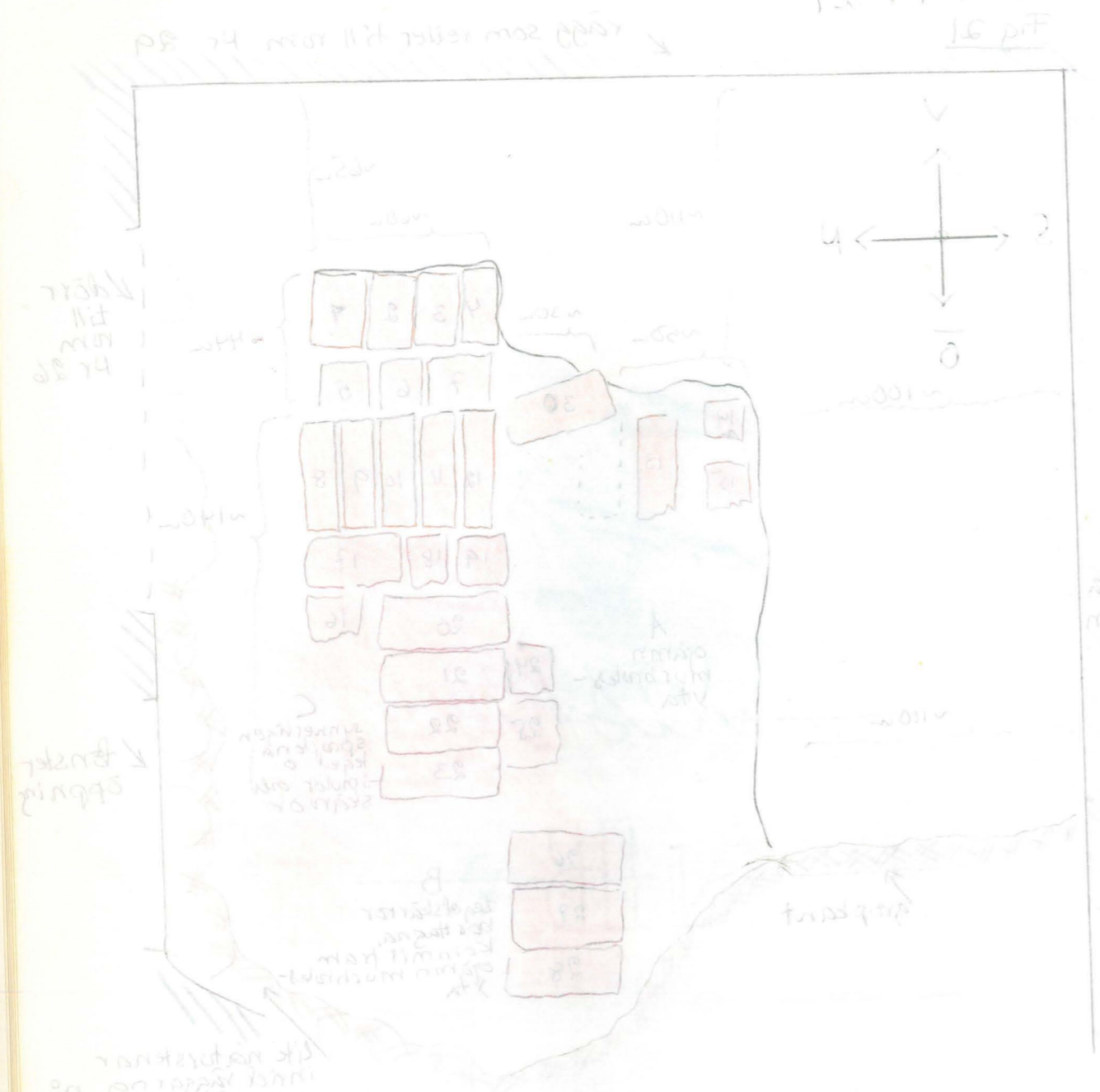
tegel Nr 7-7 ligger ca 25cm lägre än tegel 8-12
 tegel 5-7 fortsätter in under tegel 8-12
 Under tegel 16-19 finns ett undre tegellager
 tegel 7-12 har murbrukrester på ytan, + mellan teglen
 tegel 16-28 saknar helt spår av murbruk. De är mörkare än Nr 7-12
 tegel Nr 7-7: 24 x 13 x 7 cm
 tegel Nr 8-12: 31,5 x 16,5 x 10
 tegel Nr 30: 32 x 16,5 x 9,5
 tegel Nr 19-28: 32 x 17 x 9-10 cm
 35 x 15 x " -
 35 x 17 x " -
 32-33 x 17 x " -
 tegel Nr 13-15: helt trasiga tegelrester

SKALA 1:20

WH

MFI i nordost

Åbo slott
Grävn. i försborgens södra länga
Rum Nr 27
16 pif

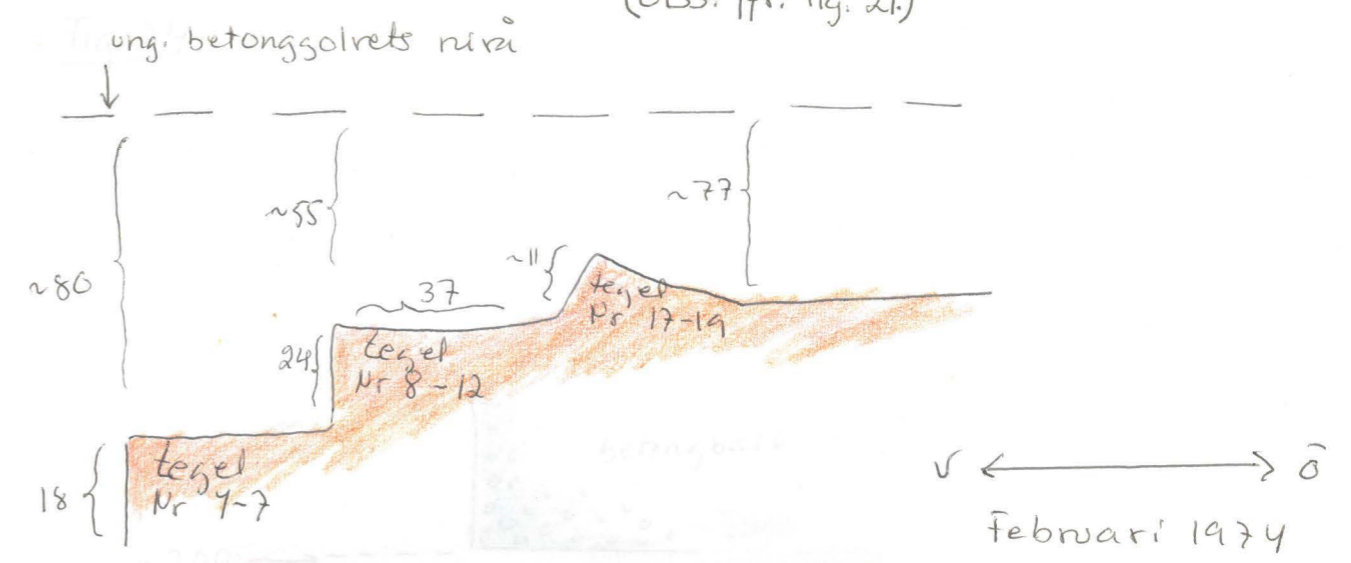

Level 17-19
Level 18
Level 17
Level 16
Level 15
Level 14
Level 13
Level 12
Level 11
Level 10
Level 9
Level 8
Level 7
Level 6
Level 5
Level 4
Level 3
Level 2
Level 1

Åbo slott
Grävn. i försborgens södra länga
Rum Nr 27

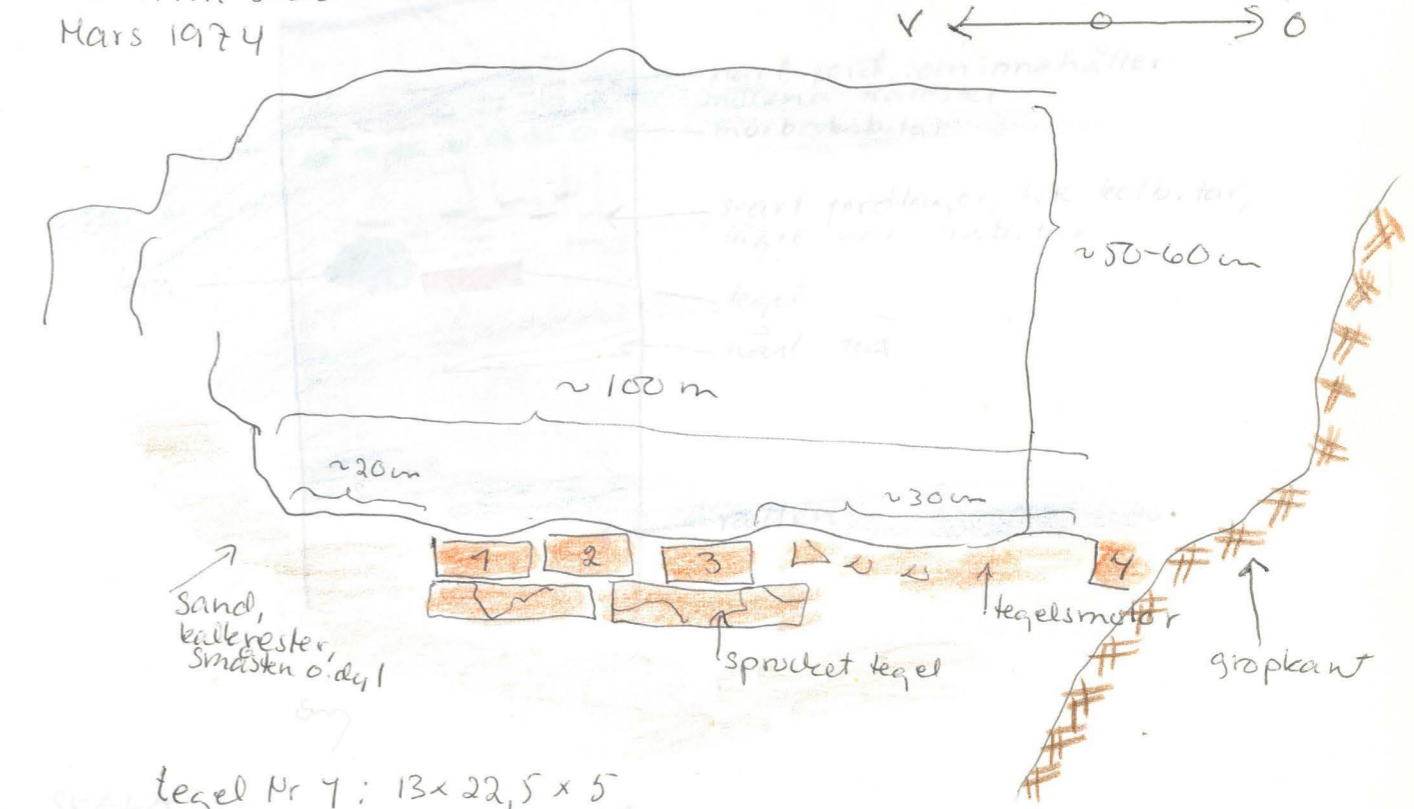
Fig. 22

"Genomskärning av murbitens nordvästra hörn"
(OBS. Hfr. Fig. 21.)

SKISS ~ 1:20

"Murbiten sedd mot norr" Fig. 23.

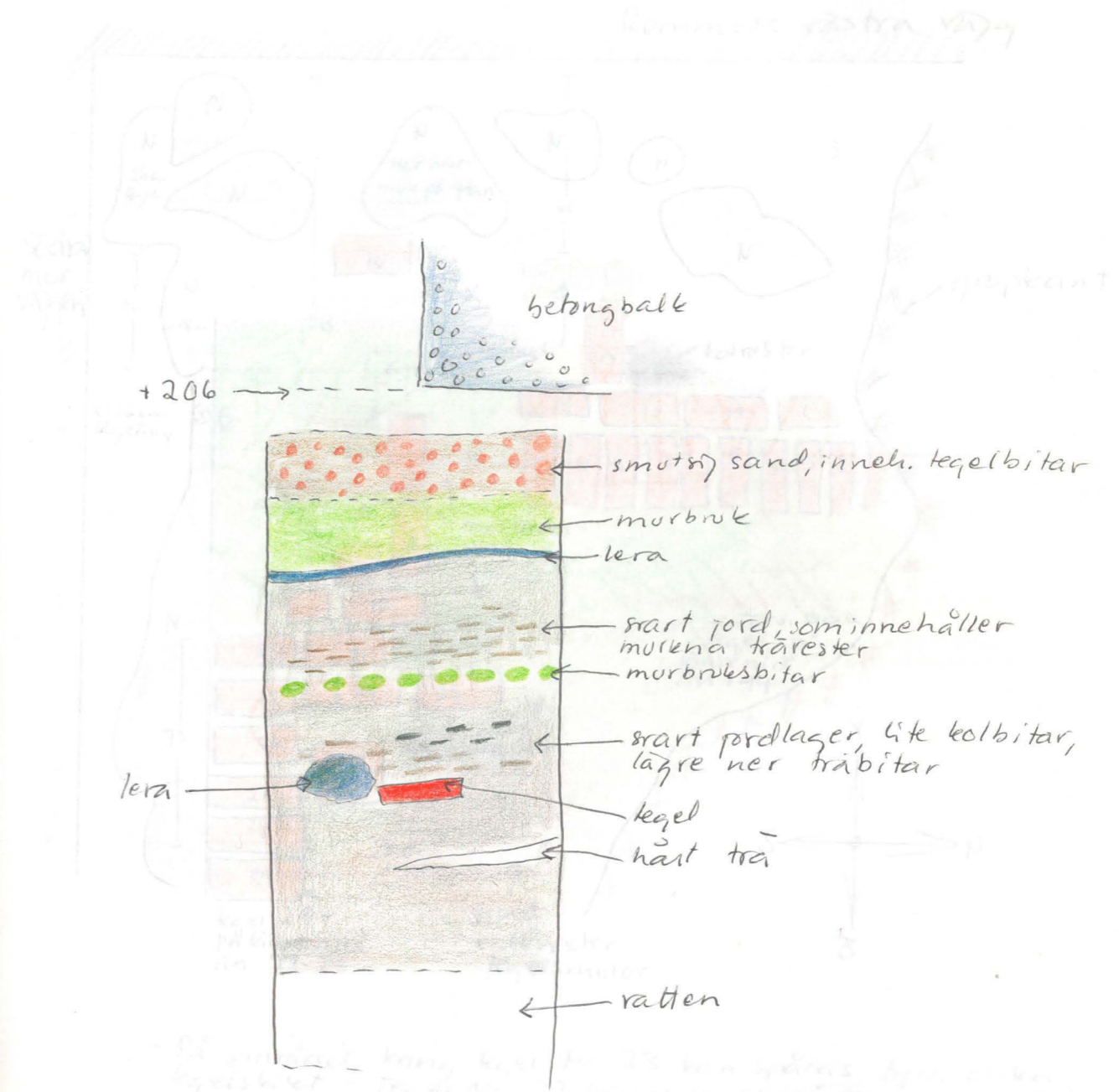
tegel Nr 1 : 13 x 22,5 x 5
tegel Nr 2 : 13 x 22,5 x 6
tegel Nr 3 : 13 x 22,5 x 8
tegel Nr 4 : bär spår av murbruk, är noga inte MW

SKISS ~ 1:75

Åbo slott
Förborgens södra länga, Rum Nr 27

Jordlager i gropens, invid rummets nordvästra
hörn, södra kant

Fig. 24.

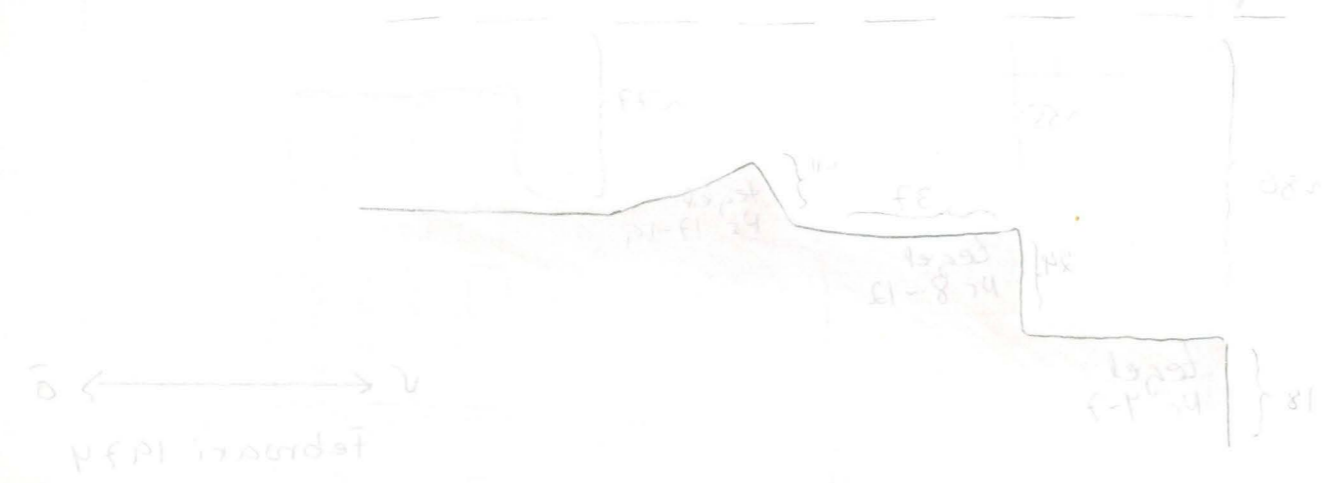
RU Kop: MW

SKALA 1:50

RU Kop: Terminsked

Åbo slott
Förborgens södra länga
Rum Nr 27
Fig. 24

Handwritten notes in Swedish, including 'Höjd 282' and 'Höjd 181'.

Handwritten notes in Swedish, including 'Höjd 282' and 'Höjd 181'.

Handwritten notes in Swedish, including 'Höjd 282' and 'Höjd 181'.

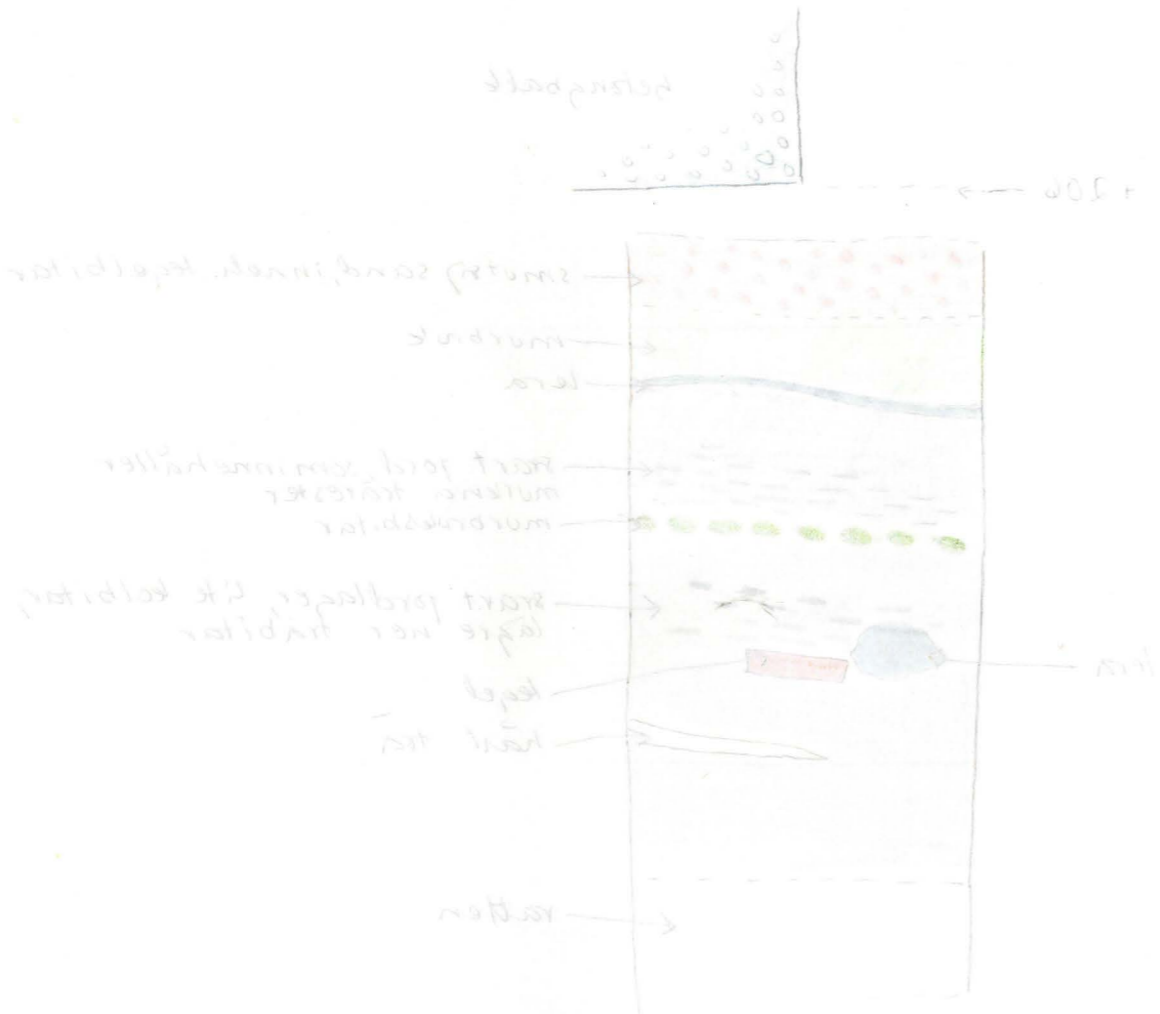
WM

SKALA 1:50

Åbo slott
Gräv. vid förborgens södra länga, Rum Nr 29

Åbo slott
Gräv. vid förborgens södra länga, Rum Nr 29
Fig 25.

H&P

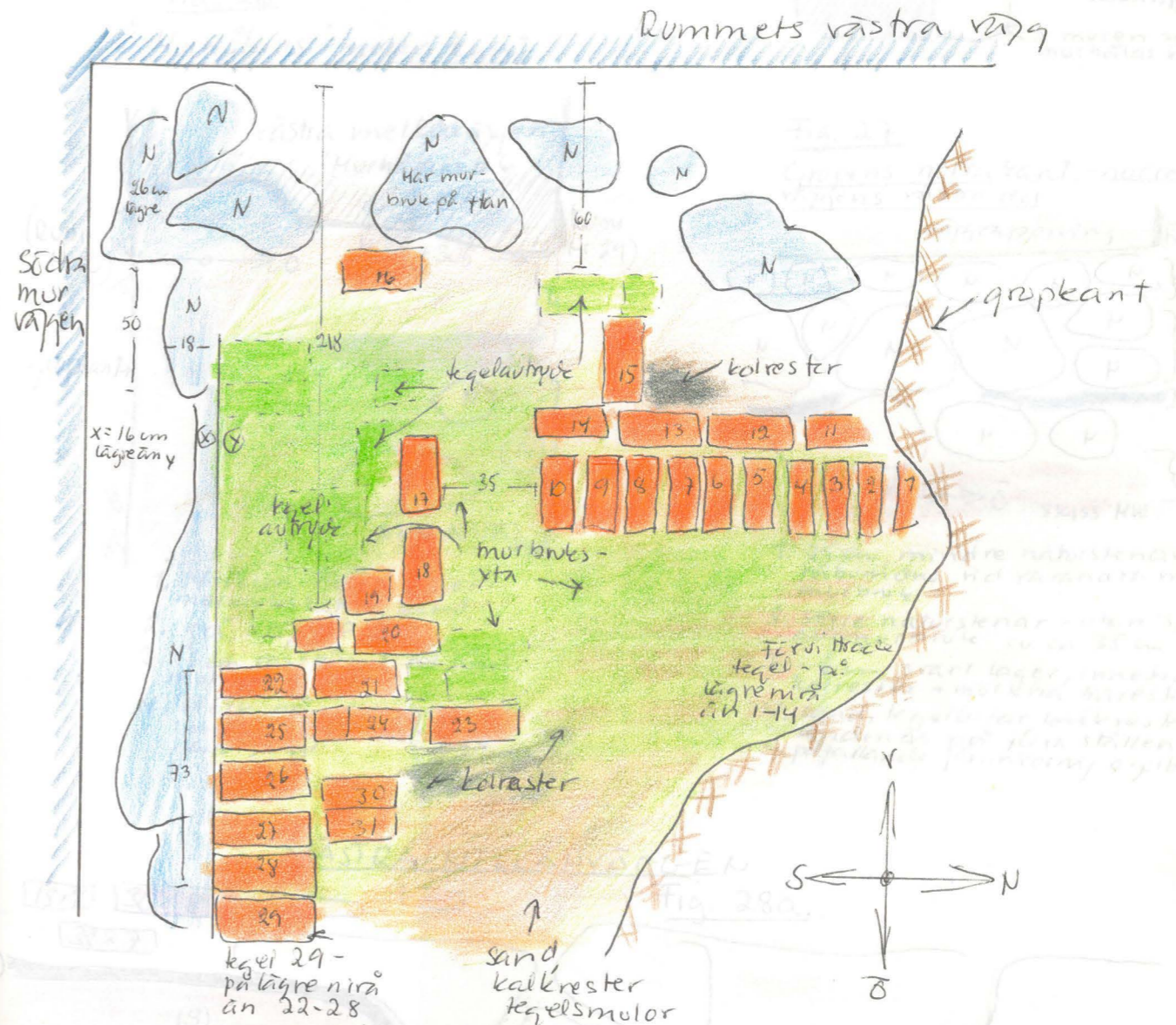

Ru. Kop. MW

Åbo slott
Gräv. vid förborgens södra länga, Rum Nr 29
Fig 25.

Våren 1974

- På området kring tegel Nr 23 kan spåras flera olika tegelskikt - Tegel Nr 23 befinner sig på lagrenivån 30-31, samt tegelauttrycket väster om Nr 23

■ = natursten
■ = tegel
■ = mörbruk

1. Sanden springer
 2. Fyllnadsjord (ca. 40 cm) sand,
 mycket lite tegel, kalkrester
 3. Färdig gräddad sand
 4. Här: brustart, mörbrukt sand
 5. Tegel
 6. Tegel

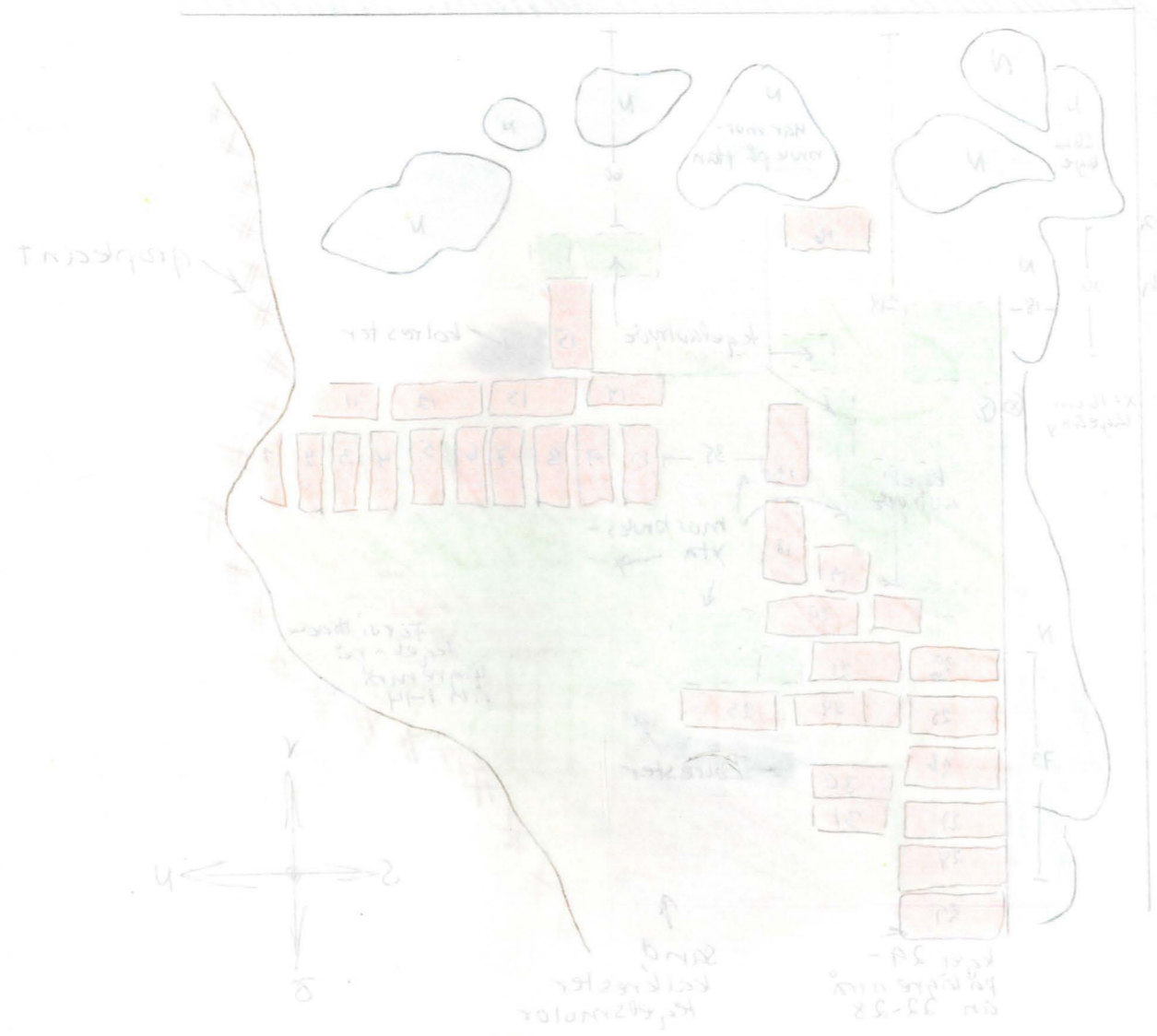
SKALA 1:20

Ru. Kop. förminsbad. MW

SKALA 1:15

Grävn. vid förborgens södra länga. Rum Nr 29.
Våren 1974

Grävningens västra del

Grävningens västra del
Grävningens västra del
Grävningens västra del

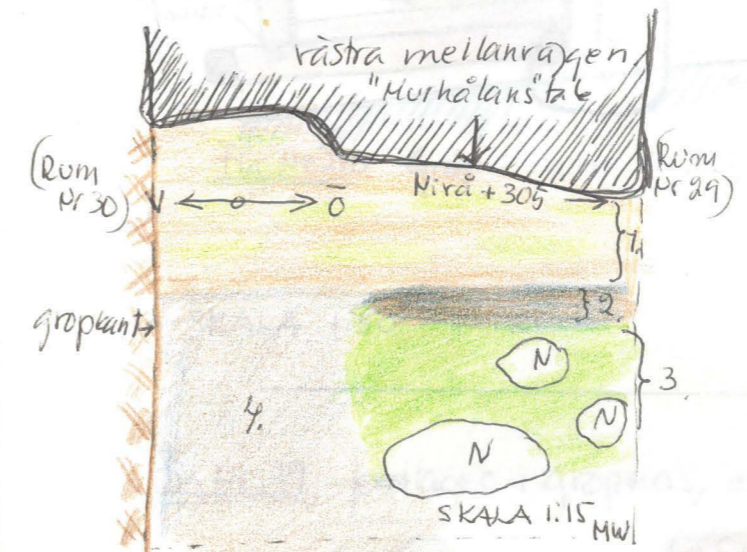
- h = murbruk
- g = tegel
- l = lera
- o = sten

Grävningens västra del

Grävningens västra del

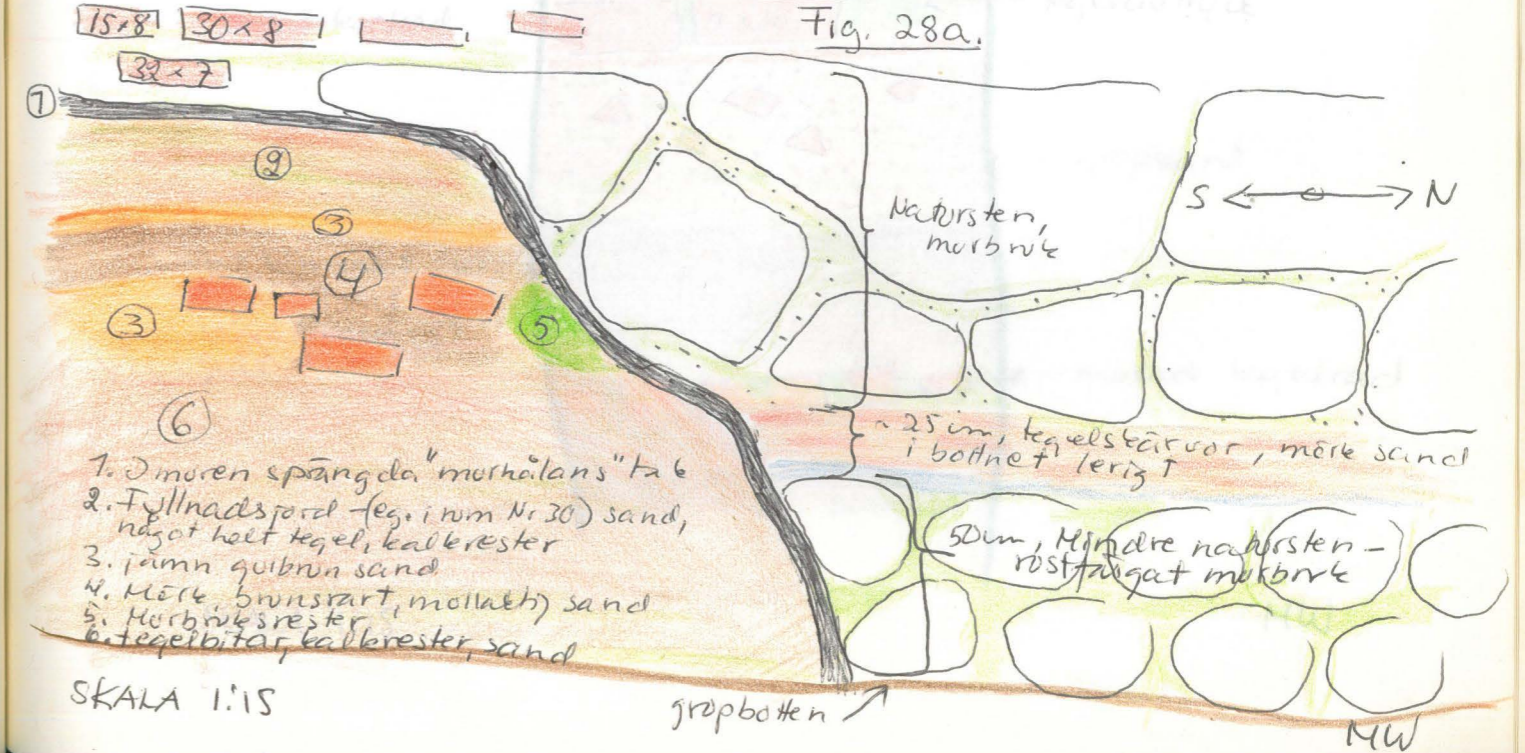
Åbo slott
Grävn. vid förborgens södra länga. Rum Nr 29.
Våren 1974

Fig. 26
"Mörhålets" norra kant

1. 14-18cm tjockt lager murbruk bitar, sand
2. grå, lerig sand
3. 15cm rostfärgat röd hårt murbruk
4. Mörk något lerig sand - inneh. någon mindre natursten

VÄSTRA MELLANVÄGEN

1. 2muren spändad "mörhålets" ta 6
2. Fyllnadspord (eg. i rum Nr 30) sand, något hårt tegel, kalkrester
3. jämn quibrun sand
4. Mörk, brunaktig, mollaktig sand
5. Murbrukrester
6. tegelbitar, kalkrester, sand

SKALA 1:15

gräpbotten

MW

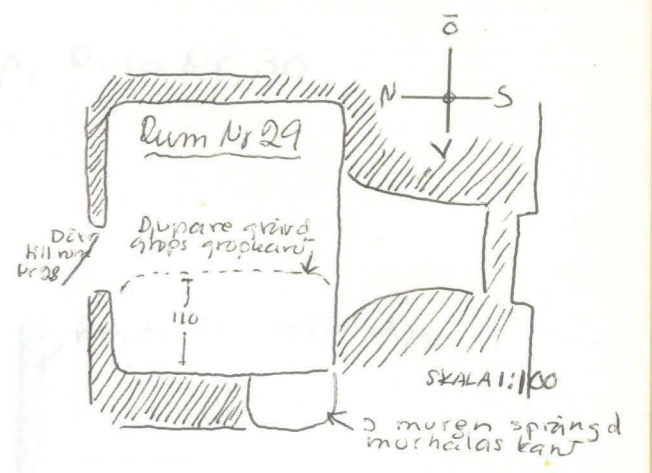
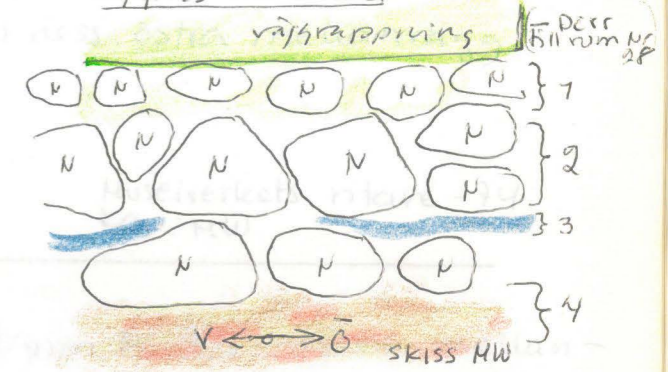

Fig. 27
Grävningens norra kant - norra vägens västra del

1. 25cm, mindre naturstenar, råbänkarna vid varandra med murbruk
2. Större naturstenar - utan spår av murbruk - ca 35cm
3. ~6cm svart lager, inneh. kolrester + mörka trärester
4. sand, tegelbitar, kalkrester, sanden är på flera ställen pitallande jämtebrunn o quibrun

Åbo slott
Grävning vid förborgens södra länga, Rum Nr 30

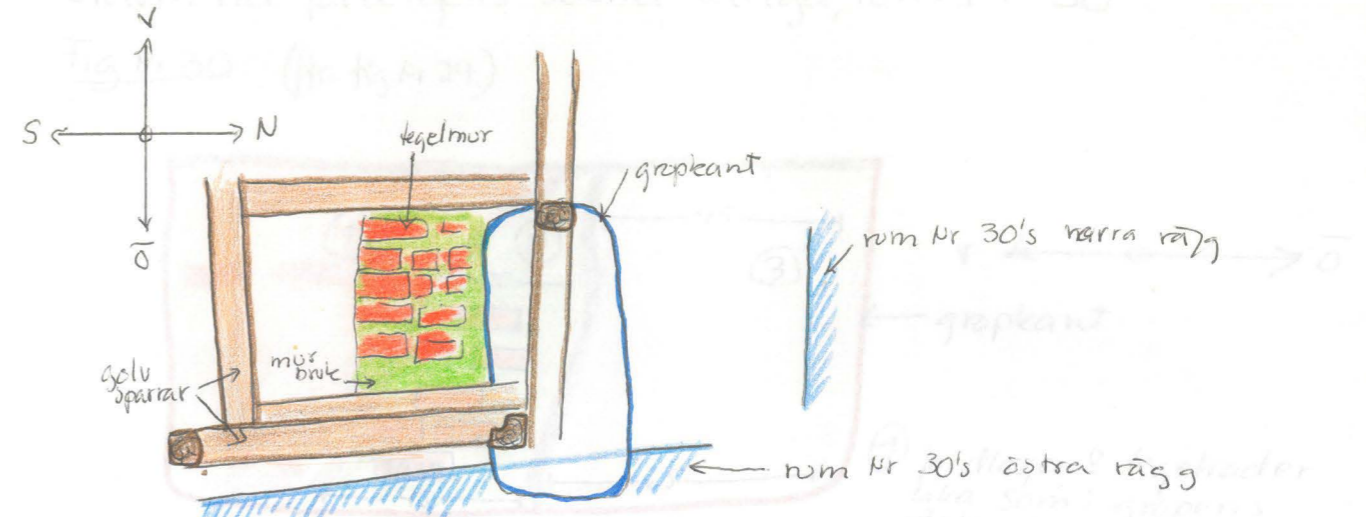
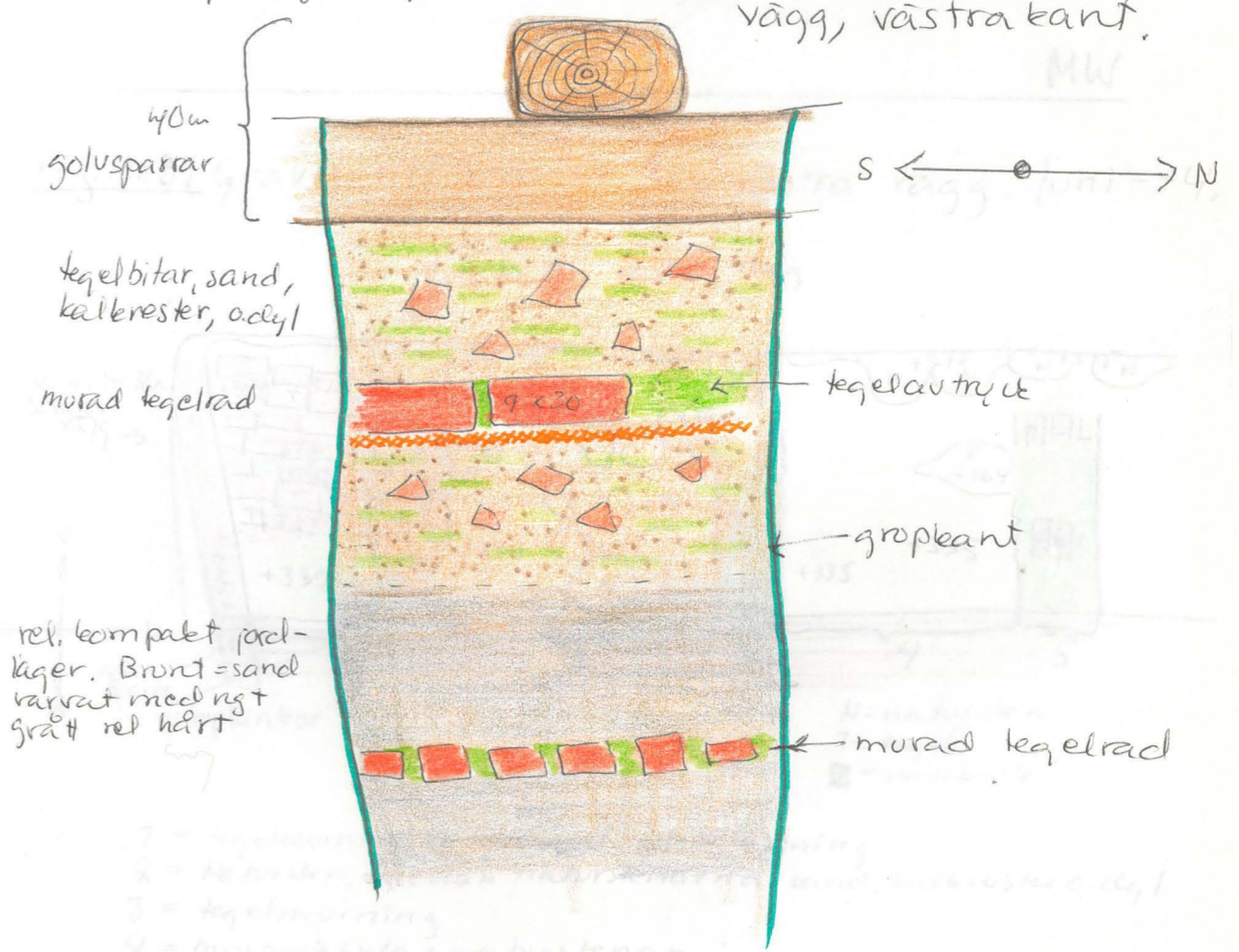

Fig. Nr. 28b: Gröp i rum Nr 30, vid dess östra mellanvägg

SKALA 1:50

Museiverkets ritare - 74
Kop: MW

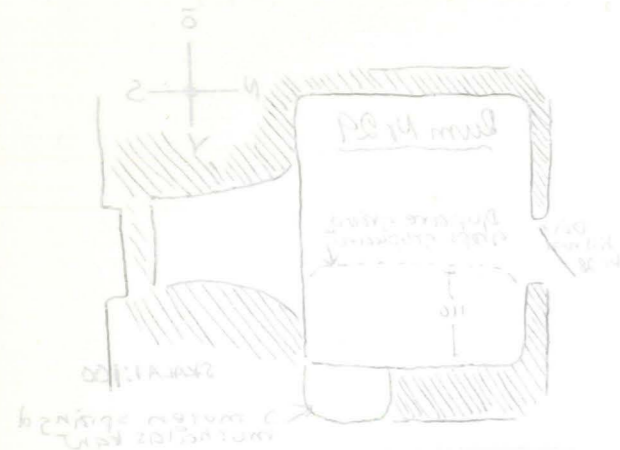
Fig. Nr. 29: Jordlager i gropens, invid rum Nr 30's östra mellanvägg, västra kant.

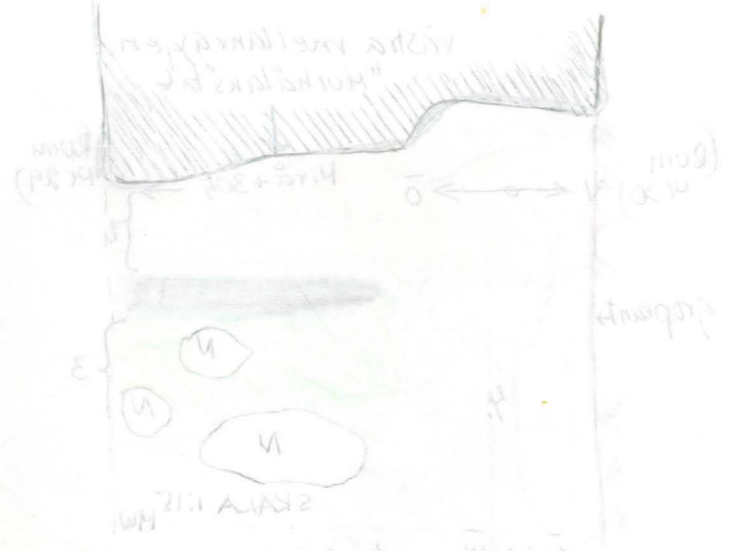
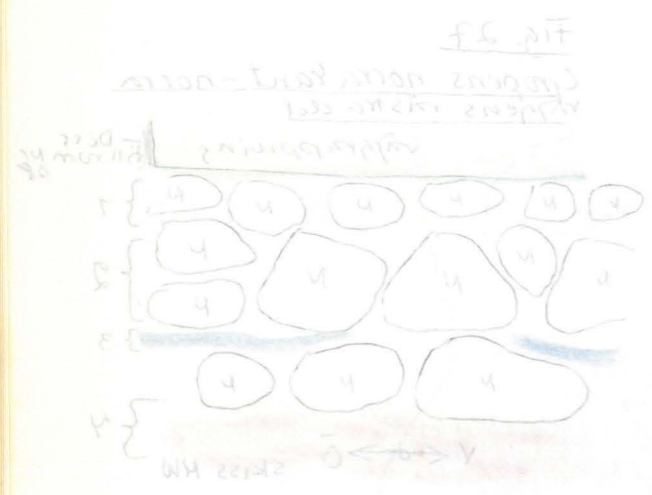
SKALA 1:15

MW

Museiverkets ritare - 74
Kop: MW

Åbo slott
Grävning vid förborgens södra länga, Rum Nr 30
Våren 1974

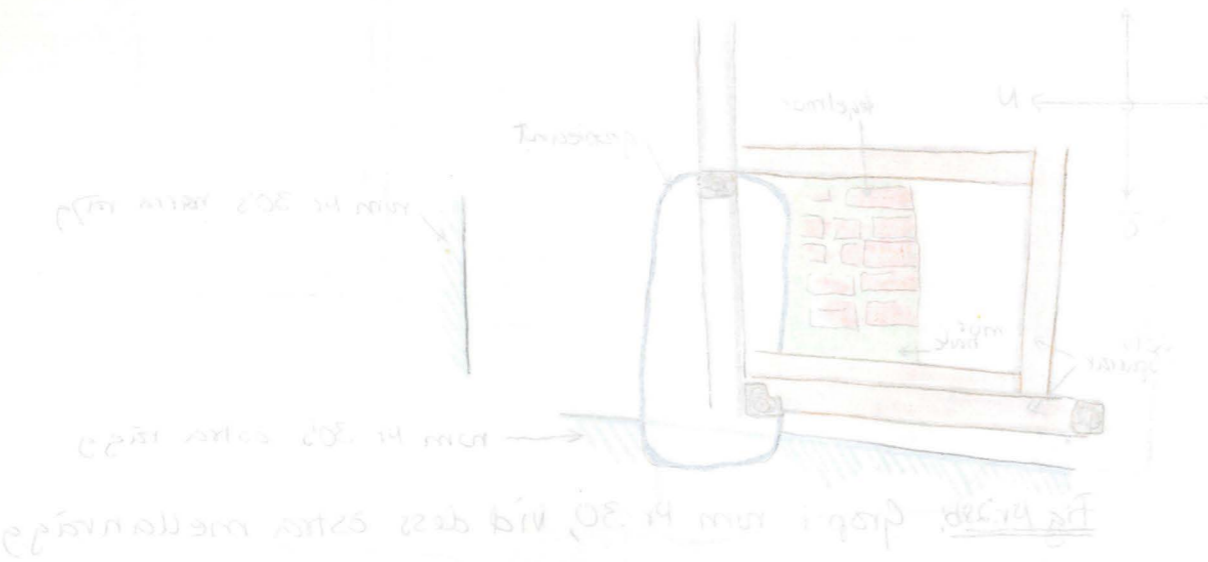

SKALA 1:12

MW

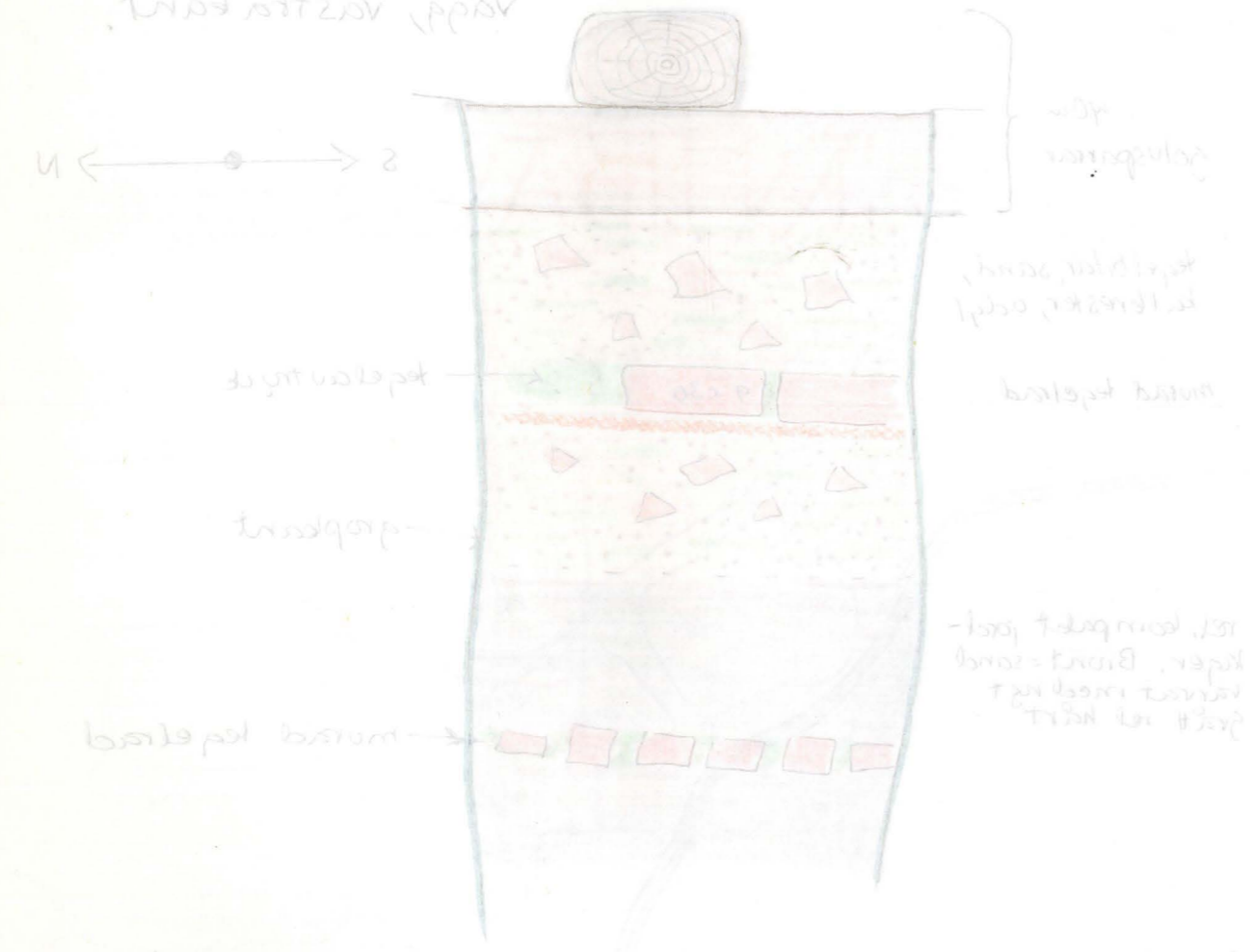
Grävning vid förbergens södra länga, rum nr 30

Grävning vid förbergens södra länga, rum nr 30

Kop: MW
Museiverkets ritare - 74

Grävning i gränsen i gränsen i rum nr 30s östra mellanvägg, värd västra kant

Kop: MW

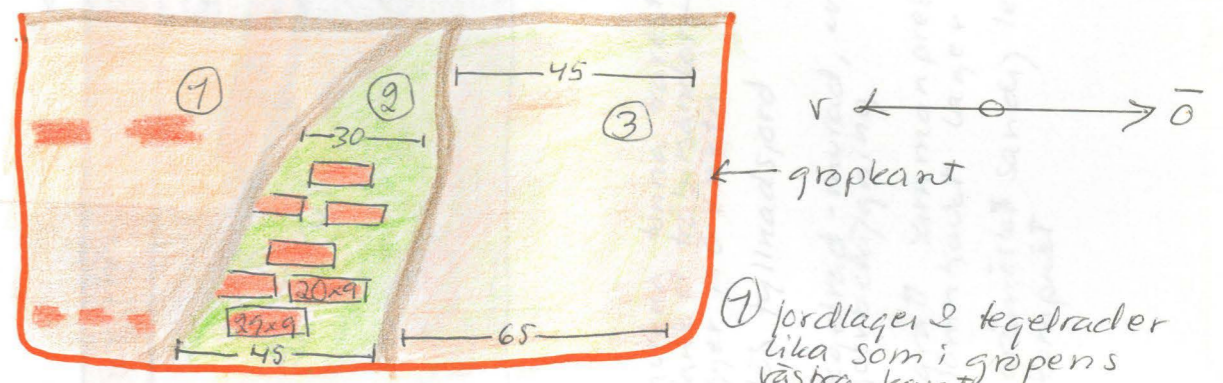
SKALA 1:50

våren 1974

Åbo slott

Grävning vid förbergens södra länga, rum nr 30

Fig. Nr 30. (fr. fig. Nr 29.)

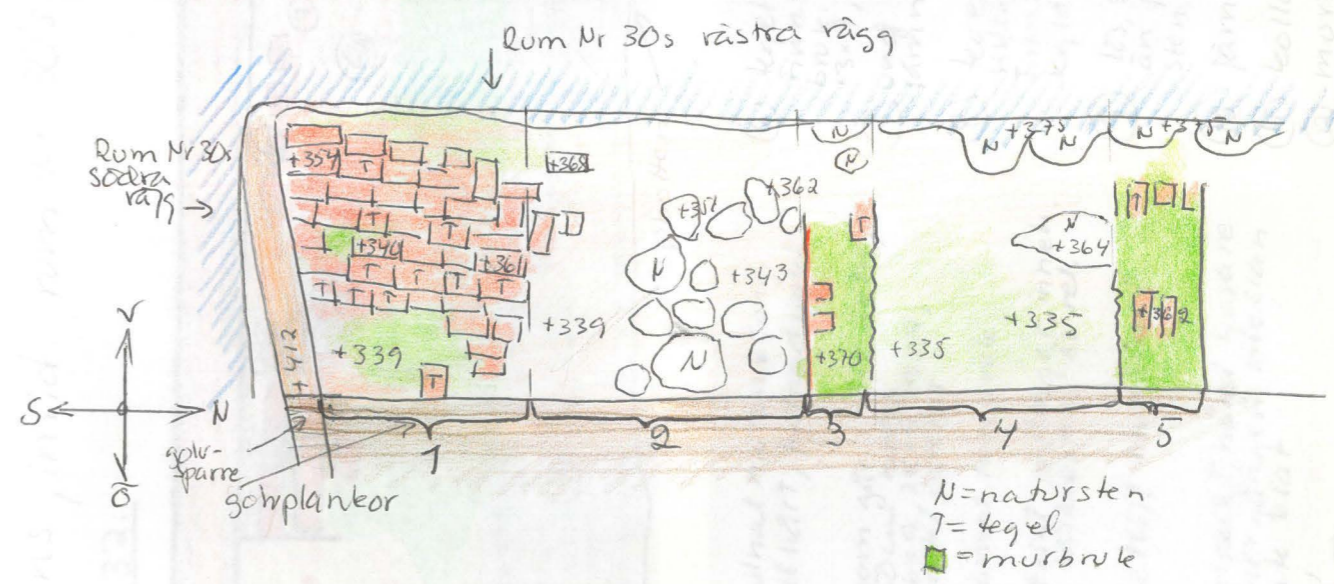
- ① jordlager & tegelrader lika som i gröpens västra kant
- ② tegelmurning
- ③ hårt murbruk, trånga tegel lagre ner någon natursten

SKISS

Fig. Nr. jordlager i gröpens, invid rum nr 30s östra mellanvägg, norra kant

Kop: MW

Fig. Nr. 31 Grävning vid rum nr 30s västra vägg. juni -74.

- 1 = tegelmurning, ev. gammal golvbeläggning
- 2 = Natursten, mellan naturstenarna sand, kalleroster o. dgl
- 3 = tegelmurning
- 4 = murbrukesyta + naturstenar
- 5 = tegelmur

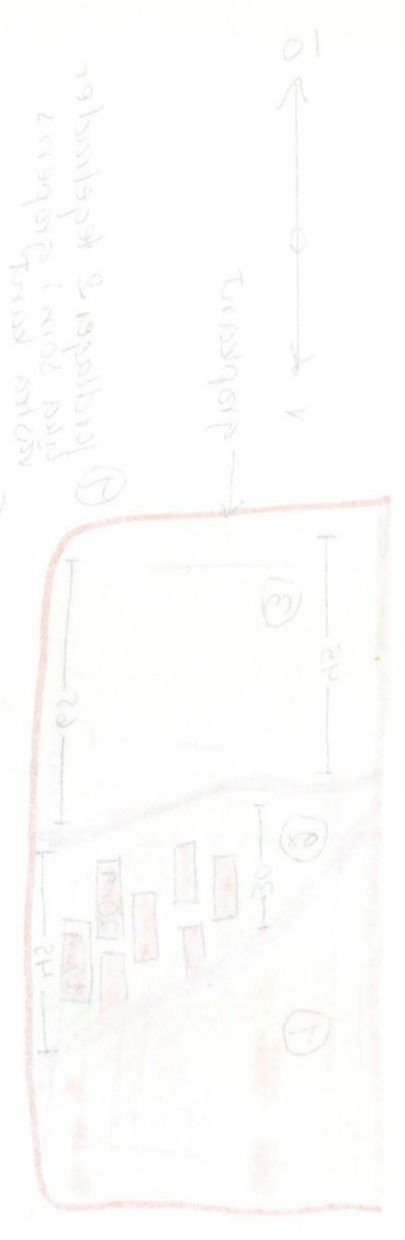
SKALA 1:50

Museiverkets ritare - 74
Kop MW

SKALA 1:25

PF 01 nr 187

03 14 mur, grundat på 32 zapstavor i tv. nivå
(se sista rit) : 02 14 giff
Hole och

20E 14 mur, grundat på 32 zapstavor i tv. nivå
kast av sten, grundläggning
20E 14 mur, grundat på 32 zapstavor i tv. nivå
kast av sten, grundläggning

MM

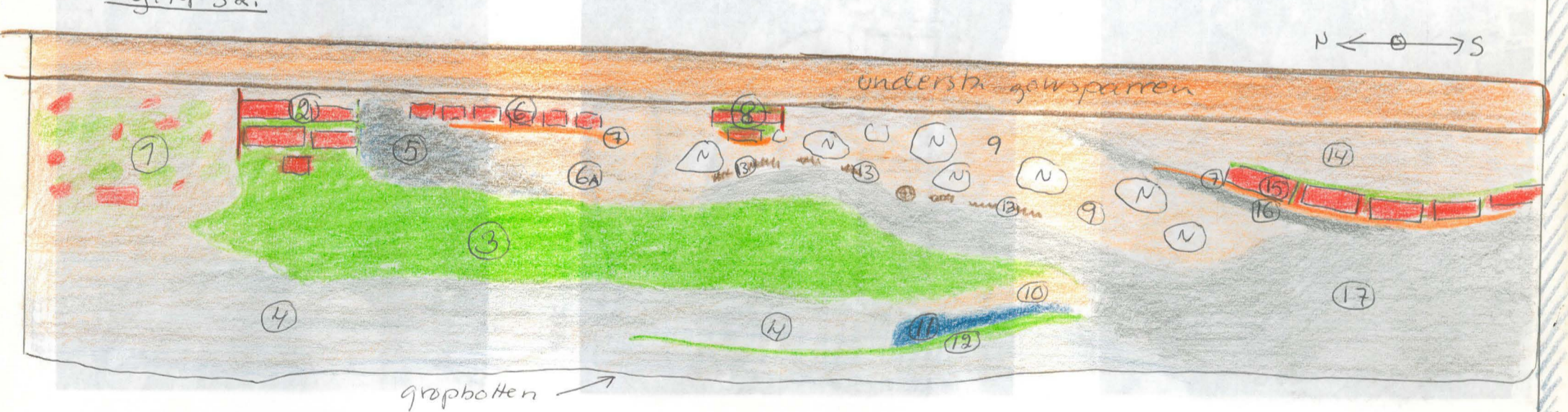
PF-14. 03 14 mur, grundat på 32 zapstavor i tv. nivå

PF-01 nr 187
MM 903
02 14 giff
SKALA 1:25

Grävning vid friboresens södra länga, num Nr 30.

Gropens, invid num Nr 30's västra vägg, östra kant
Fig. Nr 32.

- ① tegelbitar, gulnat murbruk; ung, klämpri; velhårt, tyllnadsjord o. dgl.
- ② tegelmur, som går i ö-v riktn, och är ca 50 cm bred. tegelmått 26x9, 28x9, 29x9, muren fortsätter österut
- ③ hårt, vitt, ojämnt murbruk
- ④ mörkt, grålenigt jordlager, inneh. ställvis lite kalkrester. Är rel. kompakt
- ⑤ mörkt, enhetligt brunrött jordlager
- ⑥ mindre kompakt, något ljusare jordlager. Övergången mellan "5" och "6" inte klar
- ⑥ tegelrad; tegeländor. Finns inga spår av murbruk. Mått: 15x9, 17x9, 14x9, 13x7, 14x8.
- ⑦ ungt 1-2 cm tjockt lager jämn gulbrun sand
- ⑧ tegelmur som går i ö-v riktn. och fortsätter österut. Finns murbruk mellan teglen. Är ung 35 cm bred
- ⑨ lös, sandig tyllnadsjord; lösare än jordlager 6A. Inneh. natursten av olika storlekar
- ⑩ jämn gråbrun sand
- ⑪ kollager
- ⑫ murbruk = kalklager
- ⑬ mörka tunna trärester av plank eller träbitsändor - de ligger i ö-v riktn.
- ⑭ lös tyllnadsjord
- ⑮ tegelrad - murad, av gammal gulvbeläggning
- ⑯ grått sammanpressat rel jämnt tjockt lager
- ⑰ grönörlet sandig lera, rel kompakt

SKALA 1:25

MW

2274

2184

2190

2186

2188

2288

03 14 nuu, ppaal' m'iss2' m'ppadant' bil' nuu'ad

Fuud' m'as' p'p'as' m'as' 202' 14 nuu' b'iru, m'agard

33' m' p'p'

2 ← → 4

st'iss2' m'ppadant'

us' 14'2' m'as' p'p'as' m'as' 202' 14 nuu' b'iru, m'agard
 us' 14'2' m'as' p'p'as' m'as' 202' 14 nuu' b'iru, m'agard
 us' 14'2' m'as' p'p'as' m'as' 202' 14 nuu' b'iru, m'agard
 us' 14'2' m'as' p'p'as' m'as' 202' 14 nuu' b'iru, m'agard

us' 14'2' m'as' p'p'as' m'as' 202' 14 nuu' b'iru, m'agard
 us' 14'2' m'as' p'p'as' m'as' 202' 14 nuu' b'iru, m'agard
 us' 14'2' m'as' p'p'as' m'as' 202' 14 nuu' b'iru, m'agard
 us' 14'2' m'as' p'p'as' m'as' 202' 14 nuu' b'iru, m'agard

us' 14'2' m'as' p'p'as' m'as' 202' 14 nuu' b'iru, m'agard
 us' 14'2' m'as' p'p'as' m'as' 202' 14 nuu' b'iru, m'agard
 us' 14'2' m'as' p'p'as' m'as' 202' 14 nuu' b'iru, m'agard
 us' 14'2' m'as' p'p'as' m'as' 202' 14 nuu' b'iru, m'agard

14'2'

14'2'

25:1 A'AA'2

10.3.74
 Eteläsuon eteläpuolella
 maaisessa maastossa
 pyöreä kiviainekasa
 kiviainekasa

10.3.74
 Eteläsuon eteläpuolella
 maaisessa maastossa
 pyöreä kiviainekasa
 kiviainekasa

10.3.74
 Eteläsuon eteläpuolella
 maaisessa maastossa
 pyöreä kiviainekasa
 kiviainekasa

10.3.74
 Eteläsuon eteläpuolella
 maaisessa maastossa
 pyöreä kiviainekasa
 kiviainekasa

10.3.74
 Eteläsuon eteläpuolella
 maaisessa maastossa
 pyöreä kiviainekasa
 kiviainekasa

10.3.74
 Eteläsuon eteläpuolella
 maaisessa maastossa
 pyöreä kiviainekasa
 kiviainekasa

2155

2204

2296

2208

2281

2276

113-74
Eteläpuolella, itäpuolella
Takaosa - syvä tornin
- pohjapalkki

Valok. H. Laitinen

38.

113-74

1855

1855

113-74
Eteläpuolella
Kiviseinän
Tornin
- pohjapalkki

Valok. H. Laitinen

40

113-74

1855

1855

113-74
Eteläpuolella
Tornin
- pohjapalkki

42

1855

113-74

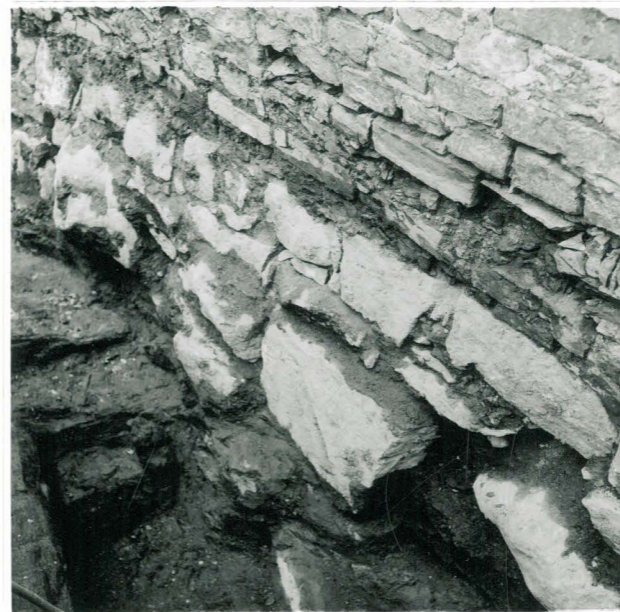
1855

2291

2309

2266

2238

2298

2240

Handwritten notes in Finnish, including dates like 17.12.1974 and various measurements.

Handwritten notes in Finnish, including the number 43 and some measurements.

Handwritten notes in Finnish, including the number 12 and some measurements.

Handwritten notes in Finnish, including the number 10 and some measurements.

Handwritten notes in Finnish, including the number 40 and some measurements.

2235

2232

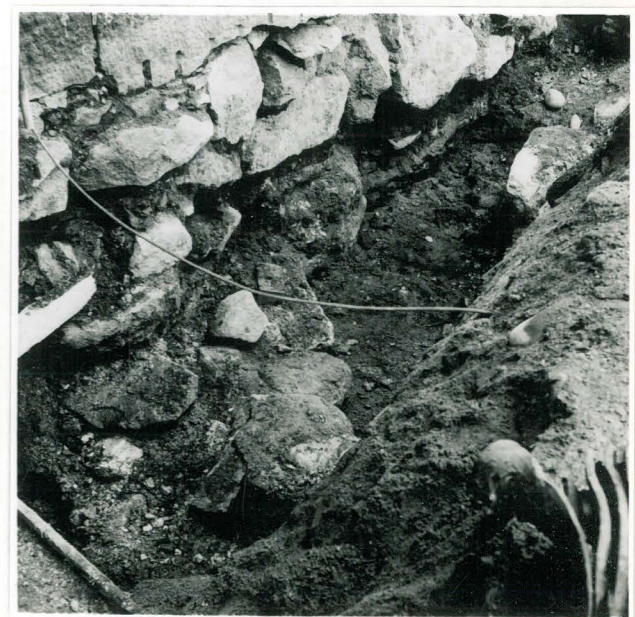
2347

2275

2170

2152

[Faint handwritten notes in a grid format, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is mostly illegible due to fading.]

2314

2273

2265

2264

2169

2176

2346

2200

2199

2226

2259

2336

2346

2346

2200

2199

2226

2259

2336

Luonnon diuna (77) 26.2-74
Etelänaudan ekolössi, huone 27, huoneeseen keuhkelle, kulle kulle...
valok. P. Kirwinen 28
JSSC

Luonnon diuna (76) 6.2-74
Etelänaudan huone 27, huoneeseen keuhkelle, kulle kulle...
valok. H.W. 28
JSSC

Luonnon diuna (76) 23.5-74
Etelänaudan ekolössi, huone 27, huoneeseen keuhkelle, kulle kulle...
valok. H.W. 30
JSSC

Luonnon diuna (76) 26.2-74
Etelänaudan ekolössi, huone 27, huoneeseen keuhkelle, kulle kulle...
valok. H.W. 30
JSSC

2329

2330

2156

2166

2165

2168

2375-24
 Entimau...
 Hone...
 ...
 ...
 ...
 ...
 ...

NW 2015 20 2015 19

29.3.20
 Entimau...
 Hone...
 ...
 ...
 ...
 ...
 ...
 ...

NW 2015 22 2015 21

29.3.20
 Entimau...
 Hone...
 ...
 ...
 ...
 ...
 ...
 ...
 ...

NW 2015 24 2015 23

2377

2372

2361

2370

2374

2378